

Покрајински заштитник грађана
Омбудсман

ГОДИШЊИ ИЗВЕШТАЈ
ПОКРАЈИНСКОГ ЗАШТИТНИКА ГРАЂАНА – ОМБУДСМАНА
за 2020. годину

Нови Сад, 2021.

УВОДНА РЕЧ	5
АКТИВНОСТИ	9
ОРГАНИЗОВАЊЕ КОНФЕРЕНЦИЈА И СТРУЧНИХ СКУПОВА	9
ОБРАЗОВАЊЕ О ЉУДСКИМ ПРАВИМА	11
ПОСЕТЕ УСТАНОВАМА СОЦИЈАЛНЕ И ЗДРАВСТВЕНЕ ЗАШТИТЕ.....	11
ОБЛАСТ ЗАШТИТЕ ПРАВА НАЦИОНАЛНИХ МАЊИНА	13
ОБРАЗОВАЊЕ.....	13
КУЛТУРА.....	15
ИНФОРМИСАЊЕ	19
СЛУЖБЕНА УПОТРЕБА ЈЕЗИКА И ПИСАМА	20
ИНФОРМАЦИЈЕ, УЧЕШЋЕ НА КОНФЕРЕНЦИЈАМА И ОСТАЛЕ АКТИВНОСТИ	21
ПРАВА ДЕТЕТА	25
УВОД.....	25
ПРАЋЕЊЕ ПРОЦЕСА ДОНОШЕЊА ПОКРАЈИНСКИХ ПРОПИСА	26
ПРЕДМЕТИ ПО ПРИТУЖБАМА ГРАЂАНА, ПО СОПСТВЕНОЈ ИНИЦИЈАТИВИ И У ОКВИРУ ПРАЋЕЊА МЕЂУНАРОДНИХ ПРАВНИХ СТАНДАРДА	27
ПРАВО НА НЕДИСКРИМИНАЦИЈУ, НАЈБОЉИ ИНТЕРЕС ДЕТЕТА И ПРАВО НА ПАРТИЦИПАЦИЈУ	27
ПРАВА ДЕТЕТА НА ИМЕ, ДРЖАВЉАНСТВО, ОЧУВАЊЕ ИДЕНТИТЕТА	29
ПРАВО ДЕТЕТА НА ОДРЖАВАЊЕ КОНТАКТА С РОДИТЕЉЕМ С КОЈИМ НЕ ЖИВИ.....	29
ПРАВО ДЕТЕТА НА ИЗРАЖАВАЊЕ МИШЉЕЊА И ПРАВО НА СЛОБОДУ МИСЛИ, САВЕСТИ И ВЕРОИСПОВЕСТИ.....	31
ПРАВО ДЕТЕТА НА ЗАШТИТУ ОД СВИХ ОБЛИКА НАСИЉА, ЗЛОСТАВЉАЊА И ЗАНЕМАРИВАЊА.....	31
ПРАВА ДЕЦЕ ИЗБЕГЛИЦА	34
ПРАВА ДЕЦЕ СА СМЕТЊАМА У РАЗВОЈУ У СТАЊУ ПОТРЕБЕ.....	34
ПРАВО НА ЗДРАВСТВЕНУ ЗАШТИТУ	36
ПОВОДОМ МЕЂУНАРОДНОГ ДАНА ДЕТЕТА – ПОДРШКА ДЕЦИ НА БОЛНИЧКОМ ЛЕЧЕЊУ	37
РАВНОПРАВНОСТ ПОЛОВА	39
УВОД.....	39
ЖЕНЕ И МУШКАРЦИ У АП ВОЈВОДИНИ - СТАТИСТИЧКИ ПОДАЦИ	41
ОКРУГЛИ СТО „НЕДАВАЊЕ ИЗДРЖАВАЊА И ДРУШТВЕНА СОЛИДАРНОСТ“	42
СКУП „УСПЕХ И ПОСТИГЊУЋА ИЗ ПЕРСПЕКТИВЕ ЖЕНА“	43
КОНФЕРЕНЦИЈА „НАСИЉЕ НАД ЖЕНАМА У ВАНРЕДНОМ СТАЊУ“	43
КОНФЕРЕНЦИЈА „РЕПРОДУКТИВНО ЗДРАВЉЕ МУШКАРАЦА“	44
ОБЕЛЕЖАВАЊЕ МЕЂУНАРОДНОГ ДАНА ЖЕНА НА СЕЛУ	45
ИСТРАЖИВАЊЕ О МАЛОЛЕТНИЧКИМ ТРУДНОЋАМА И ПОРОЂАЈИМА НА ТЕРИТОРИЈИ АП ВОЈВОДИНЕ.....	45
АКТИВНОСТИ У КАМПАЊИ „16 ДАНА АКТИВИЗМА У БОРБИ ПРОТИВ НАСИЉА НАД ЖЕНАМА“	47
АНАЛИЗА ПРЕДМЕТА ПО СОПСТВЕНОЈ ИНИЦИЈАТИВИ.....	49
ПРИМЕР ПОСТУПАЊА ПО ПРИТУЖБИ СТРАНКЕ.....	49

ПРИМЕНА ПРИНЦИПА РАВНОПРАВНОСТИ ПОЛОВА У ПОКРАЈИНСКИМ СЕКРЕТАРИЈАТИМА - ПРИМЕНА ПОКРАЈИНСКЕ СКУПШТИНСКЕ ОДЛУКЕ О РАВНОПРАВНОСТИ ПОЛОВА.....	50
УЧЕШЋЕ НА СТРУЧНИМ, НАУЧНИМ И ДРУГИМ СКУПОВИМА	53

**РАД ОМБУДСМАНА У ДРУГИМ ОБЛАСТИМА ОСТВАРИВАЊА ЉУДСКИХ
ПРАВА..... 55**

ПОСЕТЕ У ОКВИРУ НАЦИОНАЛНОГ МЕХАНИЗМА ЗА ПРЕВЕНЦИЈУ ТОРТУРЕ	55
ЗАШТИТА ПРАВА СТАРИЈИХ ОСОБА	59
ОБЛАСТ ЗДРАВСТВЕНЕ ЗАШТИТЕ.....	61
ПРАВА ОСОБА СА ИНВАЛИДИТЕТОМ.....	62
ПОСТУПАЊЕ ЈВП „ВОДЕ ВОЈВОДИНЕ“ У ВЕЗИ СА НАКНАДОМ ЗА ОДВОДЊАВАЊЕ	63
ОДНОС ПОКРАЈИНСКИХ ОРГАНА УПРАВЕ ПРЕМА ГРАЂАНИМА	64
ПРИМЕНА ПРАВИЛА КОДЕКСА ПОНАШАЊА СЛУЖБЕНИКА И НАМЕШТЕНИКА У ПОКРАЈИНСКИМ ОРГАНИМА У 2020. ГОДИНИ	65

ОДНОСИ СА ЈАВНОШЋУ 66

ДРУШТВЕНЕ МРЕЖЕ	67
ИНТЕРНЕТ ПРЕЗЕНТАЦИЈА	67

СТАТИСТИКА..... 69

РЕЗУЛТАТИ РЕШЕНИХ ПРЕДМЕТА	70
----------------------------------	----

**ФИНАНСИРАЊЕ ПОКРАЈИНСКОГ ЗАШТИТНИКА ГРАЂАНА-
ОМБУДСМАНА..... 73**

УВОДНА РЕЧ

Покрајински заштитник грађана – омбудсман (у даљем тексту: Омбудсман) установљен је Покрајинском скупштинском одлуком о Покрајинском заштитнику грађана – омбудсману¹, као независан и самосталан орган АП Војводине који се стара о заштити и унапређењу људских и мањинских права.

Поред основног инструмента поступања - по притужбама грађана односно по сопственој иницијативи на основу сазнања из других извора када оцени да постоји или је постојала повреда права грађана - контролу поштовања људских права Омбудсман врши: праћењем процеса доношења покрајинских прописа и измена и допуна важећих, у свим областима остваривања људских права; континуираним надгледањем и праћењем примене међународних уговора, стандарда и прописа из области људских права; спровођењем истраживања како би стекао увид у стање људских права, идентификовао проблеме и формулисао препоруке у циљу остваривања, заштите и унапређења људских права; информисањем грађана о прописима и давањем правних савета о могућностима остваривања њихових права; обавештавањем надлежних органа и шире јавности о кршењу људских права и издавањем саопштења о кршењу права грађана; организовањем саветовања и кампања у области образовања о људским правима и питањима од значаја за остваривање људских права и учествовањем у њиховом раду; сарадњом и разменом искуства са другим омбудсманима у земљи и иностранству и чланством у домаћим и међународним удружењима омбудсмана. У вези са последње наведеним, нарочито је значајна сарадња са Заштитником грађана Републике Србије у обављању послова Националног механизма за превенцију тортуре у оквиру које редовно посећује места где се налазе лица лишена слободе, ради превенције тортуре и других сурових нељудских или понижавајућих казни и поступака. Такође, Омбудсман континуирано сарађује са локалним омбудсманима градова и општина са територије АП Војводине те активно учествује у раду репрезентативних асоцијација установа омбудсманског типа, на глобалном и регионалном, европском нивоу.

Скупштини АП Војводине Омбудсман подноси редован годишњи извештај у коме наводи податке о активностима у претходној години, податке о уоченим недостацима у раду органа управе, општу оцену рада органа управе са становишта примене прописа, као и предлоге за побољшање положаја грађана у односу на органе управе. Извештај садржи податке о броју и структури притужби, уочене пропусте и препоруке за њихово отклањање, као и критике и похвале појединим органима управе и функционерима.

У тематском погледу, годишњи извештај садржи посебне делове за области права националних мањина, права детета и права по основу равноправности полова. Извештај се подноси најкасније до 31. марта за претходну годину и објављује се на званичној интернет презентацији Омбудсмана.

Поред редовног годишњег извештаја, Омбудсман може Скупштини АП Војводине поднети и посебан извештај ако оцени да то захтевају нарочито важни разлози или ако Скупштина затражи такав извештај. Како редован, тако се и посебан извештај објављује на званичној интернет презентацији Омбудсмана.

Пандемија корона вируса једна је од ствари које су обележиле животе грађана и грађанки Србије у 2020. години. Ванредно стање је уведено како би се спречило ширење заразне болести. Утицај пандемије на

---

¹ „Службени лист АПВ”, бр. 37/2014, 40/2014 – испр. и 54/2014

људска права и слободе сигурно ће, у времену које долази, бити предмет помног истраживања и детаљних анализа. Но, већ је у овоме тренутку јасно да се пажња јавности, стручне и грађанске, мора фокусирати на право на здравље, јер се без његове ефикасне заштите не могу несметано уживати ни друга права – право на живот, право на слободу кретања, слободу окупљања, слободу предузетништва и друга.

Од почетка пандемије је све већи број активности почео да се сели најпре из реалног у виртуални, а потом и из радног у приватни простор; а у тој сеоби потврђена је важност дигиталних платформи. Омбудсман је, као и остале институције – од образовних и културних до привредних - био принуђен да се прилагођава „новој стварности“ и то прилагођавање је, у једном кратком временском периоду, подразумевало извршавање радних обавеза од куће, иновирање знања запослених о дигиталним платформама, набавку квалитетније техничке опреме и, коначно, организовање активности у виртуалном простору.

Омбудсман је током године успешно реализовао неколико онлајн стручних скупова („Пандемија и људска права“, „Збрињавање деце у стању потребе“, „Старији у времену пандемије“ и друга) и конференција (годишња конференција мреже „Живот без насиља“, конференцију о „Образовању на језицима националних мањина у условима пандемије“ и друге). Регионална научно-стручна конференција „Право на људско достојанство“, која је најављена крајем 2019. године, у 2020. години заузела је посебно значајно место, с обзиром на то да је у контексту борбе против корона вируса постало јасно да је реч о практичној и за егзистенцију појединца изузетно важној теми.

Омбудсмана радује чињеница да је велики број заинтересованих из земље и иностранства позитивно одговорио на позив да учествује у раду ове конференције, као и да за потребе Годишњака, зборника научних радова са конференције, напише рад. Не треба потценити значај ове чињенице, јер она говори да се конференције Омбудсмана из године у годину све више потврђују као респектабилни регионални форуми за дебату о људским правима.

Током године Омбудсман се најчешће оглашавао када су у питању права деце и старијих особа, као и насиље над женама. Деца и старије особе нису хомогене старосне групације, унутар њих постоје веома изражене разлике које одговарајуће политике морају уважавати и нудити диференцирана решења, чак и када се суочавају са једним те истим проблемом. Нема униформног решења када је, рецимо, насиље у питању. Друштво мора на другачији начин реаговати у зависности од тога ко иницира насиље, ко је жртва, у ком се простору оно дешава, итд. Насиље је један од структуралних проблема нашег друштва, а пандемија корона вируса није допринела његовом отклањању или пацификовању, него му је погодовала. Мере изолације или забране кретања имале су ефекта у сузбијању заразе, али су у исто време и отежавале положај жена, јер су их приморавале да више времена проводе са насилником.

У јавности, када је о насиљу реч, по мишљењу Омбудсмана, није довољно наглашена годишњица деловања мреже „Живот без насиља“. Мрежа је настала 2005. године са амбицијом да повеже различите институције и да координира и са различитих аспеката – нормативног, институционалног, културног и практичног - допринеси остваривању основног људског права: права на живот без насиља. Остајући доследан свом почетном уверењу да је насиље неприхватљиво, да није и да никако не може бити саставни део живота, јер би то значило да се животу не придаје вредност какву заслужује и да се, у крајњој линији, пристаје на насиље, Омбудсман поново наглашава да свако може допринети обеснаживању предрасуда, стереотипа и пракси које легитимишу насиље.

Сваки напор на афирмацији, заштити и унапређењу људских права заслужују подршку и признање. Јавно признање заслужују и бројни грађани и грађанке АП Војводине који су од средине марта, када је

у земљи проглашено ванредно стање, самоиницијативно и на разне начине помагали својим суграђанима. Примери солидарности заслужују публицитет, јер представљају практичан вид неговања врлина. Омбудсман ће и у наредној години настојати да преко институционалних и медијских сервиса промовише ову идеју.

Омбудсман је и у 2020. години наставио сарадњу са научно-истраживачким установама, са локалним и институцијама омбудсмана у региону и невладиним организацијама. Стручној јавности Омбудсман се представио и обимним зборником о људском достојанству, а није занемарена ни едукативна активност (школа људских права), која је, због пандемије корона вируса, из реалног „пресељена“ у виртуални простор.

Захваљујући ОЕБС Мисији у Србији, Омбудсману је донирана ИТ опрема неопходна за рад у онлајн окружењу, као и опрема за организовање, извођење и бележење активности у реалном простору. Донацијом ОЕБС-ове Мисије обухваћена је и стручна литература, чиме је значајно обогаћена и библиотека Омбудсмана.

АКТИВНОСТИ

ОРГАНИЗОВАЊЕ КОНФЕРЕНЦИЈА И СТРУЧНИХ СКУПОВА

РЕГИОНАЛНА НАУЧНО-СТРУЧНА КОНФЕРЕНЦИЈА „ПРАВО НА ЉУДСКО ДОСТОЈАНСТВО“

Омбудсман је у октобру 2020. године одржао онлајн годишњу регионалну научну-стручну конференцију на тему „Право на људско достојанство“. Ова тема показала се као изузетно важна, посебно у околностима које су обележиле 2020. годину, у којој се свет суочио са пандемијом Ковид-19 и мерама које се предузимају у борби против овог вируса.

У раду конференције учествовали су представници стручних, научно-истраживачких, академских и других институција и организација из Аустралије, Босне и Херцеговине, Белорусије, Италије, Норвешке, Јапана, Мађарске, Северне Македоније, Румуније, Русије, Хрватске и Кине.

Тему конференције учесници су тематизовали са становишта борбе против пандемије Ковид-19, дечијих права, кривичног законодавства, злочина из мржње, слободе изражавања, социјалне заштите, као и из угла становника неформалних насеља.

Омбудсман је и ове године све радове припремљене за конференцију публиковао у форми Годишњака у којем се налазе прилози четрдесет аутора и ауторки из земље и света.

ОКРУГЛИ СТО „ПОЛОЖАЈ ОСОБА СА ИНВАЛИДИТЕТОМ И ДЕЦЕ СА СМЕТЊАМА У РАЗВОЈУ ЗА ВРЕМЕ ВАНРЕДНОГ СТАЊА“

У кризним и ситуацијама елементарних непогода и пандемија, попут Ковида-19, особе са инвалидитетом, као и деца са сметњама у развоју, суочавају се са бројним проблемима. У жељи да стекне што потпунији увид у свакодневни живот, како особа са инвалидитетом, тако и деца са сметњама у развоју, Омбудсман је организовао онлајн округли сто на тему „Права особа са инвалидитетом и деца са сметњама у развоју у ванредном стању“. У раду вебинара учествовали су представници центара за социјални рад у АП Војводини, локални омбудсмани, представници покрајинских органа управе, просветних установа, независних институција и невладиних организација. Учесници су били сагласни у оцени да је положај особа са инвалидитетом и у редовном стању веома деликатан и да би се он у ванредном стању могао погоршати ако мере које креатори антиепидемијских политика предузимају не би биле прилагођене особама са инвалидитетом.

Наведен је читав низ проблема са којима су се током ванредног стања суочавале особе са инвалидитетом - финансијски, културни, информативни, политички, административни и технички, али је и истакнуто да је борба против епидемије успешна само ако су укључене и особе са инвалидитетом и то као актери равноправни са свима осталима. Наведен је и низ позитивних примера у пружању подршке особама са инвалидитетом. Положај особа са инвалидитетом је тежак и у редовном стању и зато треба уложити додатне напоре да се у ванредном стању не осећају запостављено. На једној страни постоји сасвим реалан ризик од заразе, а на другој ризик од повреде права особа са инвалидитетом. Да би се први ризик

отклонио установе, пре свега, социјалне заштите морају имати приоритет у набавци заштитних средстава и опреме, док је у другом случају комуникација са институцијама које се баве заштитом људских права изузетно важна у заштитити особа са инвалидитетом од злостављања, занемаривања и дискриминације.

ОКРУГЛИ СТО „СТАРИЈИ У ВРЕМЕ ПАНДЕМИЈЕ – ЖИВОТ У СТАРАЧКОМ ДОМУ“

Омбудсман је у 2020. години организовао онлајн округли сто на тему „Старији у време пандемије – живот у старачком дому“. Округли сто је организован ради потпунијег сагледавања проблема и потреба старијих особа, као и ради формулисања предлога за унапређење њиховог положаја у домовима за време пандемије.

У својим излагањима учесници округлог стола су скренули пажњу на чињеницу да је код старијих особа, због изолације, ограниченог кретања и ограничених посета домовима, изражен осећај депресивности. Корисници домова се осећају усамљено, јер су лишени и социјалне подршке и активности у које су раније били укључени.

Један од најзначајнијих практичних предлога учесника округлог стола јесте осмишљавање адекватног система подршке преко којег би се унапредио квалитет живота старијих особа. Први корак ка томе јесте информисање старијих грађана о расположивим врстама помоћи и линијама психолошке подршке како би се рестрикције наметнуте борбом против Ковида-19 лакше подносиле. На основу тога, Омбудсман је упутио предлог Покрајинском секретаријату за социјалну политику, демографију и равноправност полова да изради мапу са адресама свих државних институција и организација цивилног сектора које тренутно пружају подршку услед настале кризе, на чији рад би се могле ослонити старије особе, као и установе у којима се налазе.

На округлом столу је указано и на потребу за едукацијом запослених у домовима, како би се додатно оснажили у препознавању новонасталих проблема, као и на потребу да се у рад домова за старе укључе и волонтери, јер многи домови немају довољан број запослених за нормално функционисање установе. Поред тога указано је и на потребу за израдом регистра старијих особа које су зависне од помоћи других, како би се ка њима усмерили ресурси заједнице. Напокон, један од закључака округлог стола је да се поред установљавања Фонда солидарности у вези са издржавањем деце размотри и установљавање Фонда за издржавање родитеља.

ОКРУГЛИ СТО „ПАНДЕМИЈА И ЉУДСКА ПРАВА – ИЗАЗОВИ И ДИЛЕМЕ“

Омбудсман је уочи обележавања Међународног дана људских права организовао онлајн округли сто на тему „Пандемија и људска права – изазови и дилеме“.

Читава планета тренутно је суочена с пандемијом Ковид-19. У датим околностима, бројне тешкоће и изазови прете да угрозе остваривање људских права, а нарочито је већи степен угрожености права оних који живе у тешким економским условима, породица са хронично болесним члановима, особа с инвалидитетом и другим здравственим сметњама, деце у системима алтернативног збрињавања и под другим облицима социјалне заштите, као и деце у уличној ситуацији.

Учесници округлог стола су се усагласили око закључка да је потребно да сви актери остану доследни у заштити људских права, да је неопходно промовисање дијалога и заједничког ангажовања, а све у циљу изградње поверења грађана у институције.

ОБРАЗОВАЊЕ О ЉУДСКИМ ПРАВИМА

ШКОЛА ЉУДСКИХ ПРАВА

Овогодишња трећа по реду Школа људских права одржана је у првој половини новембра, а у њеном раду учествовало је тридесет учесника.

Школа је намењена студентима друштвених наука - основних и мастер студија, младим новинарима и активистима цивилног друштва који желе да се обавесте и прошире своја знања о људским правима и инструментима њихове заштите.

Овогодишња школа се у односу на раније школе разликовала у три ствари: прво, школа није одржана у термину који је планом рада Омбудсмана резервисан за другу половину августа; друго, није трајала три дана, као претходне и, треће, одржана је, захваљујући зум апликацији, у виртуалном простору. Постоји још једна ствар која ову школу издваја у односу на претходне, а она се тиче броја учесника. Наиме, у раду овогодишње школе учествовао је највећи број учесника до сада. Ово је охрабрујући податак зато што организатора наводи на закључак да је школа, захваљујући позитивним рецензијама ранијих полазника, постала предмет интересовања младих људи.

До померања рока и начина одржавања школе дошло је због пандемије корона вируса. Пошто до планираног термина одржавања школе није дошло до очекиваног слабљења и(ли) окончања пандемије, Омбудсман је одлучио да помери датум одржавања школе и исту организује у виртуалном простору. Ово решење је имало две предности и једну ману – њиме је, с једне стране, практично елиминисан ризик од заражавања, с друге стране, већем броју заинтересованих младих људи је омогућено да учествују у раду школе. Мана је, наравно, у томе што су млади људи лишени непосредног контакта, како једних с другима, тако и са предавачима. А с тим у вези и, за школу веома важних, групних дискусија.

Позив да учествују у раду једнодневне школе прихватили су проф. др Тибор Варади, члан САНУ – тема: „Људска права и претње људским правима“, Јелена Јокановић из Мисије ОЕБС-а у Србији – тема: „Злочин мржње“ и Милица Борјанић из Крвне организације младих Србије - тема: „Систем вредности и насиље“. Дебата након излагања је била жива и полемична, а учесници су били задовољни квалитетом школе и позитивно су је евалуирали.

ПОСЕТЕ УСТАНОВАМА СОЦИЈАЛНЕ И ЗДРАВСТВЕНЕ ЗАШТИТЕ

Омбудсман је посетио Геронтолошки центар „Срем“ у Руми са циљем да се упозна са радом и са могућностима за унапређење истог.

Објекти центра су у завидном стању пошто су недавно завршени радови на њиховој адаптацији. Од опреме недостају електрични болнички кревети, али је њихова набавка била у току у време посете.

Услуге центра у време посете користило је 230 корисника. На листи чекања се налазило 45 особа. Корисници су разврстани у четири категорије у зависности од потребног степена подршке. Велика већина корисника је разврстана у категорију која изискује највиши степен подршке, док је најмање оних корисника који су потпуно самостални. Према старосној структури највећи број корисника има 84-85 године живота, а број жена је већи од број мушкараца.

Велики проблем представља недовољан број запослених, нарочито неговатељица. Због одласка у пензију односно одласка на рад у иностранство а и због важећег прописа о забрани новог запошљавања око једне трећине радних места није попуњено.

У оквиру Центра постоје четири амбуланте, болничко одељење и организована физикална терапија. Корисници имају могућност и за психијатријске прегледе.

У разговору са корисницима Омбудсман је стекао утисак да су они задовољни пруженим услугама, здравственом заштитом, опхођењем запослених, као и са радним терапијама и организованим слободним активностима.

Посета Специјалној болници за психијатријске болести „др Славољуб Бакаловић“ у Вршцу обављена је ради упознавања са начином примене прописа и протокола у вези са физичким спутавањем и изолацијом пацијената. Омбудсман се упознао и са спровођењем мера заштите од корона вируса, како пацијената, тако и запослених.

Ова здравствена установа је једна од највећих у Србији за психијатријске болести, медицински стручњаци ове болнице месечно прегледају више хиљада пацијената.

Током посете извршен је непосредан увид у документацију и констатовано је да се у болници ажурно и уредно води евиденција о примени физичког спутавања и изолације лица оболелих од менталних болести. До времена обављене посете нико од пацијената и запосленог особља није био заражен корона вирусом што је резултат строгог поштовања превентивних и заштитних мера.

ОБЛАСТ ЗАШТИТЕ ПРАВА НАЦИОНАЛНИХ МАЊИНА

Целокупан рад Омбудсмана, па тако и у области заштите права националних мањина, у 2020. години је у великој мери био условљен ванредним приликама са којим се ова институција од њеног установљавања први пут суочила. Проглашење епидемије, ванредног стања, ограничење кретања, ограничење окупљања и остале епидемиолошке мере заједно са ванредним условима рада су у многоме спутавали или чак онемогућавали рад на терену, службена путовања, личне сусрете и посете, организовање конференција, присуствовање стручним скуповима и реализацију планираних активности уопште. Мада није примио ниједну притужбу због дискриминације или повреде неког мањинског права, Омбудсман је био у сталној приправности, свестан значаја своје улоге и консолидације, јер заштита људских и мањинских права није заустављена карантином: брига о људима је у оваквој ситуацији најважнија, када су они најрањивији и потребна им је помоћ здравствених, социјалних и осталих служби које су у функцији очувања њихових живота и здравља. У том смислу је Омбудсман у више наврата апеловао на солидарност, разумевање, толеранцију и узајамно поштовање људи. Укидањем ванредног стања 6. маја опасност није престала, број заражених и оболелих је наизменично растао и опадао, а таква епидемиолошка ситуација влада и у моменту писања овог извештаја, те ће се у поднасловима који следе приказати остваривање права националних мањина и стање у области образовања, културе, информисања и службене употребе језика и писама у условима епидемије, као и финансијска подршка коју покрајински органи обезбеђују из буџетских средстава за ове намене.

ОБРАЗОВАЊЕ

Ради сагледавања стања и идентификовања потешкоћа, Омбудсман је крајем 2020. године организовао **онлајн конференцију** на тему „Образовање на језицима националних мањина у условима пандемије“. Скупу су присуствовали представници Покрајинског секретаријата за образовање, прописе, управу и националне мањине – националне заједнице, националних савета националних мањина на чијим се језицима изводи настава у војвођанским основним и средњим школама, директори, наставници разредне и предметне наставе, као и школски психолог. У рад конференције су се, у циљу размене искуства, укључили и представници српске мањине у Мађарској и Републици Хрватској. Скуп је организован с намером да се укаже на позитивне примере, али уједно и недостатке до сада примењиваних алтернативних облика наставе.

Представници националних савета националних мањина су изнели податке о броју снимљених часова, начину организовања онлајн-наставе у условима пандемије, представници школа су упознали учеснике са својим непосредним искуствима у вези са функционисањем наставе, провере знања, оцењивања у новонасталим околностима, док је школска психолошкиња скренула пажњу да је оваквом врстом наставе пољудан осећај сигурности код деце, нарочито млађег узраста и истакла да ништа не може да замени непосредни лични контакт.

Национални савети националних мањина су се активно укључили у организовање наставе на даљину и њихови представници су истакли да је сарадња са надлежним министарством, покрајинским секретаријатом, РТВ (која је емитовала часове на пет језика за матерњи језик) била изузетно добра, што

је допринело превазилажењу тешкоћа, поготову у почетном периоду онлајн наставе, али су указали на потребу организовања обука и семинара за наставно особље и убудуће.

Представница Националног савета мађарске националне мањине је нагласила да су часови снимани у консултацији са педагозима по утврђеном оперативном плану: за ниже разреде из матерњег језика, математике, природе и друштва, за више разреде из матерњег језика, математике и предмети из мале матуре, док су за средњошколце снимани часови матерњег и математике. У првом циклусу су снимили 1192 часова са укупно 176 педагога, док је у другом циклусу снимљено око 3000 емисија. За ово су ангажовали 196 наставника из 53 основне школе и 23 средње школе. Посећеност платформе националног савета почетком децембра је била 155 000, те емисије од 15-20 минута служе као помоћно наставно средство које су користили и наставници.

У организацији Националног савета словачке националне мањине часови за 1-8. разред основне школе емитовани су на 4 телевизије, 16 часова недељно, што је 128 часова укупно у пролећном периоду. Преостали наставни предмети снимани су на 2 приватне и 1 општинској телевизији (снимљена 256 часа из математике и природе и друштва у првом циклусу, а за други циклус из предмета из којих се полаже мала матура). Локалне ТВ станице су на недељном нивоу размењивале своје снимке, и на недељном нивоу емитовале 25 часова из предмета мале матуре. За ученике средњих школа у првом циклусу су емитовани само филмови из лектире на ТВ Петровац, пошто сарадња са професорима средњих школа није успешно остварена. Од јесени су се часови снимали и за основне и за средње школе, до децембра је снимљено око 420 часова, са додатним предметима. У другом циклусу су се снимали и неки дидактички материјали и тестови, као и два такмичења, сви ти материјали су постављени на платформу националног савета. Улагало се и у дигитализацију уџбеника, са мултимедијалним и интерактивним додацима, организовани су семинари за усавршавање наставника преко зум платформи.

На хрватском језику су снимани часови само хрватског језика и књижевности (81 час) за ученике од 5. до 8. разреда основне школе и они су емитовани на РТВ. Тешкоће су дошле до изражаја нарочито у првом периоду: недостатак у знању, проблеми у социјализацији ученика. Онлајн настава је нанела штету извођењу наставе на хрватском језику, пошто су ученици, осим матерњег језика, могли слушати само часове и емисије на српском језику, а одговарали су и писали контролне задатке, полагали пријемни испит на хрватском језику. Од јесени се настава изводила онлајн у правом смислу речи, где ученици у виртуелној учионици, директно комуницирају са наставницима, учитељима, постоји интерактивна комуникација, захваљујући томе није било потребе за снимањем часова.

Русинска национална мањина нема матичну државу, самим тим нису могли користити наставна средства, нити добити финансијску и техничку помоћ матичне државе. Часови из матерњег језика су се преносили на РТВ, остале предмете су ученици пратили на српском језику. У пролећном периоду 2020. године учитељи и наставници су се сналазили сами, снимали су часове за своје ученике. За школску 2020/2021 годину тешкоће су делимично превазиђене, национални савет је уступио своје просторије и набавио опрему за снимање. У овај пројекат се укључило 13 учитељица од 1. до 4. разреда и 4 наставнице русинског језика од 4. до 8. разреда основних школа, тако је снимљено 292 часа матерњег језика. За гимназију се нису снимали часови, пошто постоји само по једно одељење од 1. до 4. разреда у Руском Крстуру. Наставници су се служили материјалом постављеним на платформи националног савета, где су постављене и снимљене приче за децу, као и видео-материјали са културних манифестација.

Представници националних савета су указали на проблем извођења наставе из изборног предмета матерњи језик са елементима националне културе, јер ти часови нису снимани или је било јако мало снимљеног материјала, што је довело до значајног осипања броја ученика.

Закључено је да је за похвалу промптно реаговање надлежног министарства одмах по проглашењу епидемије, чиме су избегнуте негативне последице затварања школа и изостанка редовне наставе. Захваљујући свесрдном ангажовању стручних тимова задужених за образовање у националним саветима и спремности просветних радника је покретање онлајн наставе на српском језику веома брзо употпуњено и онлајн предавањима на мањинским језицима, која су емитована преко телевизијских канала доступних на целој територији покрајине. Оваквом адекватном реакцијом је и ученицима припадницима националних мањина омогућена настава, стицање знања и савладавање наставног градива на њиховом матерњем језику, односно језику њиховог школовања. Учесници скупа су констатовали да је стална међусобна комуникација и размена идеја и искустава свих актера у образовном процесу веома корисна и значајна.

Осим својих општих конкурса који су намењени за све образовне пројекте независно од језика наставе, Покрајински секретаријат за образовање, прописе, управу и националне мањине – националне заједнице је 2020. године расписао и два специфична конкурса који се тичу само образовања на мањинским језицима. У мају је објављен Конкурс за финансирање и суфинансирање активности, програма и пројеката националних савета националних мањина у области основног и средњег образовања ради доделе средстава у укупном износу од 1.548.000 динара националним саветима за програме који служе унапређењу лингвистичких компетенција наставника основних и средњих школа који реализују наставу на мађарском, румунском, русинском, словачком, односно хрватском језику, нарочито оних предмета који се полагају на завршном испиту. Конкурс за финансирање и суфинансирање активности, програма и пројеката националних савета националних мањина у области основног и средњег образовања – дотирање припреме и израде тестова и задатака на мањинским језицима расписан је у септембру и односио се на доделу буџетских средстава у укупном износу од 898.895 динара за превођење тестова и задатака за такмичења на свим нивоима која организује Министарство просвете, науке и технолошког развоја за ученике основних и средњих школа. Поднете пријаве код оба конкурса разматра комисија коју образује покрајински секретар. Решење о додели средстава доноси покрајински секретар на основу предлога комисије и то решење је коначно, без могућности улагања правног лека, при чему Секретаријат није у обавези да образложи своје одлуке.

КУЛТУРА

Услед избијања епидемије изазване корона вирусом, на уобичајени начин су одржане углавном само оне културне манифестације националних мањина, које су организоване на самом почетку 2020. године. Најзначајније, а самим тим обично и најмасовније се углавном организују у летњим месецима или почетком јесени, па су због неповољне епидемиолошке ситуације одгађане, одржане уз редукован број учесника или у неком прилагођеном формату, а велики број традиционалних и планираних догађаја је и отказан.

Тако је прво одложена, а временом и отказана највећа фолклорна манифестација војвођанских Мађара, LVII „Дуриндо“ и XLIV „Бенђешбокрета“, затим камп ТАКТ, камп аматерских и ђачких глумаца МАДТ, сусрет аматерских позоришних трупa, Фестивал опеване поезије, смотра „Музика наших предака“ и многи други. У јануару и фебруару су још одржани Дана мађарске културе, Зимски камп народне музике и Торђански дани културе. Уметничко такмичење средњошколаца КМВ је реализовано онлајн, у виртуелном простору, такмичење у говорништву и рецитовању у форми видео-записа, а ликовни радови и литерарни састави су слати имејлом. „Домбошфест“ у Малом Иђошу је одржан уз смањени број публике, а део планираног програма је отказан, суботички „Интеретно“ је одржан у онлајн формату, где је публика програм могла да прати путем интернет платформе. Обележавање националног празника Мађара, 15. марта се због епидемиолошких мера svelo на полагање венаца на бисте Лајоша Кошута у

Старој Моравици и Новом Итебеју, а изостало је и заједничко прослављање Дана светог Стефана, националног празника 20. августа. Завод за културу војвођанских Мађара је током године континуирано радио и током карантина, радом од куће и реорганизацијом посла запослених и спољних сарадника. Обогаћен је фонд књига, фотографија, филмова и архивског материјала, вршена дигитализација збирки, организоване обуке за педагоге, обуке из музике и фолклора у онлајн формату, интензивирају менторски програм, пружана методолошка помоћ институцијама и настављен рад на постављању јавне платформе базе података војвођанских Мађара.

Од значајнијих манифестација војвођанских Словака, отказан је јубиларни 50. фолклорни фестивал „Танцуј, танцуј“, дечји позоришни дани „3 x Ђ“, дечји фолклорни фестивал „Златна врата“ у Кисачу, 51. смотра словачког аматерског стваралаштва „Позоришне ловорике“, 55. међународни фестивал соло певача изворних словачких народних песама. У октобру 40. фестивал популарне музике „Златни кључ“ није одржан у форми такмичења, већ је унапред снимљен програм као рекапитулација претходних фестивала са документарним делом. Завод за културу војвођанских Словака је октобру организовао семинар за солисте, којем су – уз поштовање епидемиолошких мера – присуствовали само учесници и предавачи, XVI Музиколошка конференција је такође одржана без публике. Завод је у периоду јул – децембар приредио и неколико презентација књижевних издања и неколико изложби, али су били присутни само аутори и представници медија, без публике. Неке манифестације су снимљене и емитоване у оквиру словачких програма РТВ 2.

Завод за културу војвођанских Румуна је, уз придржавање епидемиолошких мера, успео да организује изложбу слика насталих на уметничкој колонији у Зрењанину (са ограниченим бројем учесника), јубиларни 60. Велики фестивал фолклора Румуна из Војводине у Уздину одржан је у онлајн формату, као и манифестација „13. обојени свет детињства“, 9. фестивал романси и евергрин шлагера, Фестивал коледа у Торку и јубиларни 25. међународни научни симпозијум „Банат – историја и мултикултуралност“. Са ограниченим бројем учесника је реализована промоција нових књига на румунском језику, изложба слика у Вршцу и Ликовна колонија са радионицом за децу. Завод је био принуђен да одложи кампању теренског истраживања са Румунским институтом за културу из Букурешта, истраживања у селима западних планина одакле део војвођанских Румуна води порекло, као и део планиране дигитализације. Отказан је и међународни научни симпозијум „Књижевност и штампа у Банату“, међународна научна конференција „Културна преплитања Банат – Трансилванија“, међународни салон „Румунке књиге и публикације“, Камп румунског језика, изложба „Румуни из Војводине“, а изостало је и заједничко организовање манифестација завода за културу војвођанских Мађара, Словака, Румуна, Русина и Хрвата.

Редовно је обележен национални празник војвођанских Русина, 17. јануар, а у марту је редовно одржан фестивал нових песама складаних у народном духу „Ружин врт“. Мартовска манифестација, Драмски меморијал „Петар Ризнић Ђађа“ је одложен за октобар, када су емитовани снимци успешних представа из претходних година и изведена једна монодрама, са смањеним бројем публике у сали и уз директан пренос на друштвеним мрежама. Отказани су „Ноћ музеја“, хорски фестивал „Карпати“, музичко-фолклорна манифестација „Обарање мајског дрвета“, фолклорни фестивал „Куцурска жетва“, фестивал изворног певања „Да се не заборави“, Сусрет рецитатора у Кули. Фестивал дечјег стваралаштва „Веселинка“ је померен за октобар, а уместо програма су емитовани снимци са претходних фестивала. Највећа манифестација русинске културе „Црвена ружа“ је такође одложена за октобар са редукованим програмом, изведено је неколико раније награђених композиција, уз смањени број учесника и публике и директан пренос на друштвеним мрежама. Фестивал тамбурашких и народних оркестара у Шиду је одржан уз смањен број учесника и публике, редукован културно-уметнички програм „Мајци Русинки“ без публике, вишедневна књижевна манифестација „Костелникова јесен“ без публике уз директан пренос на друштвеним мрежама, Фестивал малих сценских форми „Ђура Папхархаји“ у смањеном

обиму, без публике и директан пренос, а научно-књижевна манифестација „Дани Миколе Кочиша“ као једнодневна конференција са смањеним бројем учесника и такође без публике.

Завод за културу војвођанских Хрвата није био у прилици да 2020. године организује велику свечану академију са пратећим изложбама поводом изласка првог броја „Буњевачких и шокачких новина“, заједничке манифестације хрватских друштава „Сријемци у Сријему“ и „Шокци и баштина“, што је замењено снимањем видео-записа ових приредби. Културни догађај године, подизање споменика бискупу Ивану Антуновићу, одржан је уз мањи број учесника и публике. Нису организоване свечане прославе празника хрватске заједнице у планираном облику, нити су реализована два међународна стручно-научна скупа. Највећа књижевна манифестација Хрвата у Републици Србији, „Дани хрватске књиге и ријечи“ са дводеценијском традицијом организована је виду онлајн стручног саветовања библиотекара Србије и Хрватске и онлајн програма за учеснике. Отказан је „Циклус хрватског филма“, као и представљање монографије о сремским Хрватима. Од већих годишњих манифестација одржана је „Дужијанца 2020“ уз придржавање епидемиолошких мера и мањим бројем учесника, покрајински сусрет народних песника „Лира наива 2020“ с мањим бројем учесника, Фестивал буњевачких песама у онлајн форми, као и Покрајинска смотра рецитатора. Рад Завода за културу војвођанских Хрвата је сведен на тзв. „тихи рад“, уз већу истраживачку и издавачку делатност, велики део времена је посвећен дигитализацији архивске грађе и рад на пројекту „Баштина Хрвата у Србији“. Догађај од изузетног значаја представља враћање родне куће бана Јосипа Јелачића у Петроварадину хрватској заједници у јулу 2020. године. Новац за откуп куће од 250 квадрата, укупно 600 хиљада евра, донирала је Влада Србије, а овим објектом ће управљати Фондација „Спомен дом бана Јосипа Јелачића“, чијем председнику су свечано уручени кључеви.

Од буњевачких манифестација, у фебруару је још успешно организовано Велико буњевачко прело у Сомбору, Такмичење у декламавању, покладна приредба „Дебо четвртак“ и научна трибина „Значај матерњег језика и мањинских језика“. Потом је у Малој Босни организовано Прескакање ватре, па неколико радионица сламарства, „Рис у Бајмоку“, панел-конференција посвећена народном благу Буњеваца. „Буњевачка Дужијанца 2020“ поводом завршетка жетве одржана је уз придржавање превентивних мера, а у оквиру „Дана Дужијанце“ и Трећа сламарска колонија КУД „Александрово“ (сламарке нису радиле заједно, већ су своје радове припремале у кућним условима, те су њихови радови потом изложени). У оквиру Дана буњевачке културе у Новом Саду, а затим и Фестивала буњевачког народног стваралаштва у Суботици реализован је програм прилагођен епидемиолошкој ситуацији, као и програм Дана буњевачке културе у Бајмоку и етно-фестивала „Буњевачка ила“. У јесен су приређене изложбе радова сламарки, дечја радионица израде декорација од бундеве. У новембру је у Новом Саду свечано отворена „Буњевачка кућа“ са пратећом изложбом слика и експоната од сламе и обележен један од четири националних празника буњевачке националне мањине. Чешки национални савет је у фебруару организовао „Масопуст“, а касније манифестације су прилагођене насталој епидемиолошкој ситуацију. Дан Националног савета Чеха је обележен симболичним отварањем изложбе слика, мултикултурални фестивал „Лепота различитости“ у Белој Цркви је одржан у измењеном облику са мањим бројем учесника и гостију. „Чешка беседа Нови Сад“ организовала је фестивал „Новосадске радости“ са етно-изложбом, пројекат „Стопама чешких досељеника“ реализован је уз ограничен број посетилаца. Поводом месеца чешке културе у новембру је одржан тематски поход од Малог Средишта до Гудурице. Културне манифестације осталих војвођанских националних мањина су такође биле условљене противпандемијским мерама и одвијале су се у отежаним околностима.

На основу Закона о култури² Покрајински секретаријат за културу, јавно информисање и односе са верским заједницама је 18. јануара расписао конкурс за финансирање – суфинансирање пројеката од значаја за културу и уметност националних мањина у 2020. години. Рок за подношење пријава био је месец дана. У области заштите нематеријалног културног наслеђа и уметничког стваралаштва националних мањина са укупно 6.500.000 динара суфинансирано је 113 пројеката, а у области издавачке делатности на мањинским језицима са укупно 2.100.000 динара 29 пројеката. Решење о додели ових средстава је донето 05. јуна 2020. године на основу образложеног предлога изабраних пројеката и расподеле Комисије за доделу средстава. Двостепеност конкурсног поступка је обезбеђена могућношћу покретања управног спора против решења покрајинског секретара. 2020. године ово правно средство није коришћено. У децембру је дошло до измене решења због одустанка појединих учесника конкурса.

Омбудсман је контролисао поступак по јавном конкурсима који је Покрајински секретаријат за образовање, прописе, управу и националне мањине – националне заједнице расписао 13. фебруара 2020. године за суфинансирање програма и пројеката усмерених на унапређење права националних мањина, који је био отворен до 11. марта. Средства у укупном износу од 33.000.000 динара додељивана за програме и пројекте нарочито за очување и неговање језика, народних обичаја и старих заната, заштиту и презентацију фолклорног наслеђа, стварање услова за развој културе, науке и уметности, неговање и подстицање народног стваралаштва, представљање културних добара, књижевно, драмско, сценско, музичко и ликовно стваралаштво, манифестације, колоније, кампове, конференције, турнире и слична окупљања којима се негују толеранција и права националних мањина, развој аматеризма, гостовања ансамбала, сарадњу с матичним земљама и друге облике сарадње. Након истека рока за пријем пријава, Секретаријат је пријаве проследио националним саветима националних мањина ради давања предлога за доделу средстава. Пријаве подносилаца и предлоге националних савета је затим вредновала конкурсна комисија и утврдила прелиминарну листу, која је објављена на званичној интернет страници Секретаријата и на порталу е-Управа. Подносиоци пријава су имали право приговора у року од осам дана од дана објављивања. На листу није изјављен ниједан приговор, те је на основу коначне листе покрајински секретар донео одлуку о додели средстава.

Поменути секретаријат је у исто време спровео и поступак по јавном конкурсима за суфинансирање програма и пројеката очувања и неговања мултикултуралности и међунационалне толеранције, којим је предвиђена додела подстицајних средстава удружењима, фондovima и фондацијама у износу од 12.000.000 динара. Почетком новембра је расписан нови конкурс за доделу накнадних 3.790.000 динара. Код оба конкурса је на прелиминарну листу изјављен по један приговор, по којима је комисија донела образложену одлуку у прописаном року од 15 дана.

Важно је истаћи да су поменути поступци спроведени у потпуности у складу са Покрајинском скупштинском одлуком о додели буџетских средстава за унапређење положаја националних мањина и развој мултикултурализма и толеранције³, којом је 2019. године замењена ранија покрајинска скупштинска одлука⁴, која није предвиђала право незадовољног учесника конкурса на употребу правног средства, на шта је, као на недостатак, Омбудсман ранијих година у више наврата указивао.

Конкурс за организацију квиза за ученике средњих школа „Колико се познајемо“ који је један од потпројеката пројекта „Афирмација мултикултурализма и толеранције“ расписан 3. марта 2020. године

² „Службени гласник РС“, бр. 72/09, 13/16 и 30/16

³ „Службени лист АПВ“, број 8/19

⁴ „Службени лист АПВ“, број 14/15

је поништен, јер су средства планирана и обезбеђена за овај конкурс преусмерена за другу намену у циљу ублажавања последица насталих услед епидемије Ковид-19.

ИНФОРМИСАЊЕ

Почетком 2020. године Омбудсман је извршио **анализу медијског извештавања о националним мањинама** на територији Војводине у току претходне године. Приликом истраживања анализирани су чланци о положају националних мањина, првенствено они који се тичу образовања, употребе језика и писма, културе и информисања. У истраживању је коришћена квалитативна и квантитативна метода анализе садржаја. Узорак су чинили интернет издања дневних листова „Данас“, „Дневник“, „Политика“ и „Вечерње новости“. Анализа је вршена на текстовима објављеним у периоду од 01. јануара до 31. децембра 2019. године, са посебним фокусом на укупан број чланака који се баве темом истраживања, број чланака који су се темом бавили афирмативно/позитивно или негативно и број и врсте рубрика у које су смештени чланци. Што се тиче избора дневних новина, главну улогу је играо карактер њиховог извештавања, при чему је „Дневник“ посебно важан јер се као једини војвођански дневни лист најчешће детаљно бави дешавањима у покрајини. Резултати квантитативне анализе су показали да је у посматраном периоду у интернет издањима ових четири медија објављено укупно 82 чланка који су у вези са темом истраживања: највише у „Дневнику“ (55), а следе „Данас“ (12), „Политика“ (9) и „Вечерње новости“ (6). Однос броја афирмативних и негативних написа о националним мањинама у Војводини је 72 – 10 („Данас“: 8 - 4, „Дневник“: 52 – 3, „Политика“: 7 -2 и „Вечерње новости“: 5 -1).

Након избијања Ковид-19 епидемије, Омбудсман је посебно пратио и медијско извештавање које се односило на националне мањине **за време ванредног стања**. Проглашење ванредног стања је природно значило да је јавна пажња била фокусирана само на одређене теме, у овом случају на борбу против епидемије, јер је настала ситуација природно давала предност бризи за очување живота и здравља људи у односу на друге теме. У првој недељи су се медијске објаве првенствено односиле на покретање и начин образовања на даљину на језицима националних мањина. У прилозима се истицало да ће настава преко ТВ програма бити организована и на језицима мањина, да ће информације о настави бити посредоване преко сајтова министарства просвете и националних савета, те да ће настава на мањинским језицима почети са неколико дана закашњења. У новинским чланцима се истицало да ће се настава за мањине одвијати преко РТС, РТВ, ТВБ92 и ТВ Санцак, да ће на РТВ бити емитована настава за мањине које живе у Војводини – Мађаре, Словаке, Хрвате, Румуне и Русине. Медији су извештавали да ће у образовање на мањинским језицима, поред јавних сервиса, бити укључени и приватни мањински и локални медији (нпр. Телевизија „Панон“ за наставу на мађарском језику).

Радио-телевизија Војводине је 2. априла саопштила да је отпочела емитовање школских часова „Моја школа“ Радио-телевизије Србије, **титловане** на четири језика националних заједница: мађарски, румунски, словачки и русински. Реч је о посебном Јутјуб-каналу под називом „Настава титлована на мањинске језике РТВ-РТС“. Овде се дакле не ради о емисијама на језицима националних мањина. Како се у саопштењу истиче, Радио-телевизија Војводине ће наставити да објављује предавања „Моја школа“ на језицима националних заједница, како би ученици који наставу прате на свом матерњем језику активно пратили школско градиво.

У посматраном периоду било је више медијских објава који су се бавили проблемима ромске мањине. „Дневник“ се бавио економском и социјалном интеграцијом Рома преко пројекта „Иновативне инклузије“ који обухвата обуку и запошљавање припадника ромске заједнице у областима геронтологије и геријатрије. Објављен је и текст о захтевима Рома да им се, у насељима у којима живе, обезбеди вода и струја, јер око 500 ромских породица нема пијаћу воду и нема елементарне услове за одржавање личне хигијене и заштиту од вируса короне. Поводом Светског дана Рома огласили су се

представници више државних органа и институција. Портал 021 је 22.04. пренео вест да је Европски суд за људска права покренуо поступак због изостанка подршке најугроженијима у време пандемије и ради изрицање привремене мере.

Дневни листови су пренели вест да је по налогу Вишег јавног тужилаштва у Суботици на Ускрс, током најдуже полицијског часа, ухапшен И. М. (51) из Суботице, због сумње да је извршио кривично дело изазивање националне, расне, верске мржње и нетрпељивости тиме што је на тераси свог стана истакао заставу Републике Хрватске и са разгласа пуштао националистичке песме.

Покрајински секретаријат за културу, јавно информисање и односе са верским заједницама на основу Закона о јавном информисању и медијима⁵, а у складу са Покрајинском скупштинском одлуком о обезбеђивању средстава за суфинансирање новина које објављују информације на језицима националних мањина – националних заједница⁶ сваке године обезбеђује **субвенције** издавачима новина које објављују информације на мањинским језицима, и то у висини средстава утврђених у време преузимања оснивачких права националних савета националних мањина и у складу са могућностима буџета АП Војводине. Покрајински секретар је 24. јануара 2020. године решењем расподелио средства за ове намене у висини од 312.000.000 динара. Средства су додељена издавачима: „Мађар со“ и „Хет нап“ (мађарски), „Хлас људу“ (словачки), „Либертата“ (румунски), „Руске слово“ (русински), „Хрватска ријеч“ (хрватски), „Буњевачки информативни центар“ (буњевачки), „Македонски информативни и издавачки центар“ (македонски) и „Ридне слово“ (украјински језик). Против решења сваки издавач има право приговора у року од осам дана од дана пријема. Против решења за 2020. годину није изјављен ниједан приговор.

СЛУЖБЕНА УПОТРЕБА ЈЕЗИКА И ПИСАМА

У другој половини 2020. године учестале су биле појаве оштећења табли са називима насељених места, тако што су натписи на мањинским језицима били ишарани или премазани бојом. Омбудсман је путем средстава јавног информисања дошао до сазнања да је у насељеном месту Зимонић (општина Кањижа) на табли са ознаком назива насељеног места натпис на мађарском језику (Ponafalu) премазан бојом. Слична ситуација је уочена и у насељеним местима Ковачица (Antalfalva), Црепаја (Cserépalja), Бочар (Bocsár), где су на таблама са ознаком назива насељеног места премазани или ишарани искључиво натписи на мађарском језику, док су у општини Бачка Топола на таблама са ознаком назива насељених места Бајша и Бачки Соколац натписи на мађарском и словачком језику премазани бојом. Омбудсман је у складу са својим надлежностима у областима остваривања и унапређивања права националних мањина упутио допис општинским управама Кањижа, Ковачица, Нови Бечеј и Бачка Топола са захтевом да се изјасне о предузетим или планираним активностима поводом уочених неправилности. За похвалу је да су изјашњења општинских органа управе стигла у кратком року, те да се истих може закључити да су надлежни органи отклонили уочене неправилности. У вези са горе наведеним случајевима Омбудсман се обратио и Покрајинском секретаријату за образовање, прописе, управу и националне мањине – националне заједнице и тако се информисао о активностима овог секретаријата који је задужен за контролу спровођења службене употребе језика и писма. У разговору са секретаром надлежног секретаријата договорена је даља сарадња, уз констатацију да ће се ова област и убудуће константно пратити. Омбудсман је става да сви надлежни органи, медији и грађани треба да допринесу даљем очувању и унапређењу вишејезичности и добрих међунационалних односа у свим насељеним местима

⁵ „Службени гласник РС“, бр. 83/14, 58/15 и 12/16

⁶ „Службени лист АПВ“, број 54/14

на територији АП Војводине, али и очувању материјалних средстава која су уложена у саобраћајне ознаке и сигнализацију.

Пуномоћник једног тужиоца у парничном поступку који се води пред Основним судом у Новом Саду поднео је пријаву Омбудсману због непримереног текста у оквиру одговора на тужбу заменице правобраниоца која је поступала у том предмету у име Републичког правобранилаштва, која је захтев тужиоца да се поступак води на мађарском језику оценила као „дискриминаторски, незаконит и неуставан“. Омбудсман је пуномоћника обавестио да по притужби не може да поступа, јер повреду нису учинили покрајински органи управе, те га је упутио да се обрати надлежним органима, што је и учињено.

За сваку похвалу је да су учињени кораци у граду Новом Саду ка прекидању досадашње праксе да се градске улице обележавају само таблама на српском језику. Наиме, у деловима града у којима у већем броју живе припадници мађарске националне мањине у неким улицама које носе назив по некој знаменитој мађарској личности постављене су табле исписане на оба језика.

Унапређењу остваривања права на службену употребу језика и писама доприноси и Покрајински секретаријат за образовање, прописе, управу и националне мањине – националне заједнице, који је у фебруару расписао конкурс за доделу буџетских средстава органима у чијем раду су у службеној употреби језици и писма националних мањина. Средства у износу од 11.000.000 динара додељена су 81 органу јединица локалне самоуправе, месној заједници, здравственој и образовној установи, библиотеци, комуналном и другом предузећу, највише (48) за израду и постављање табли са називима и обавештењима, затим (25) за штампање двојезичких и вишејезичких образаца, службених гласила и других јавних публикација, те (8) за развој система електронске управе за рад у условима вишејезичности.

ИНФОРМАЦИЈЕ, УЧЕШЋЕ НА КОНФЕРЕНЦИЈАМА И ОСТАЛЕ АКТИВНОСТИ

Ванредно стање, забрана окупљања или ограничење броја људи у затвореном простору утицали су и на начин организовања конференција, округлих столова и сличних скупова. У јуну је још одржана једна „класична“ конференција Центра за регионализам на тему „Економски подстицај неразвијеним општинама и положај националних мањина“, на којој су представљени резултати истраживања спроведеног у неразвијеним општинама. Вођен је свеобухватни дијалог који је неопходан у времену када се обликују модели положаја и статуса мањинских заједница у оквиру приступних преговора наше земље и Европске уније, јер резултати таквог дијалога доприносе подизању свеукупних демократских капацитета државе, јачају кохезиону структуру већинског народа и мањинских заједница и представљају један од основних услова безбедности и стабилности у региону. У дијалог су били укључени експерти, представници државних органа, националних мањина и представници амбасада матичних држава.

Такође у организацији Центра за регионализам, одржана је онлајн конференција на тему „Утицај положаја националних мањина – заједница на међудржавне односе Србије, Црне Горе и Хрватске“ која је била посвећена кључним проблемима са којима се суочавају припадници националних мањина у Србији, Хрватској и Црној Гори, те на који начин положај националних мањина утиче на односе трију држава.

Независно удружење новинара Србије је у септембру на зум-платформи је представило истраживање и анализу медија на језицима националних мањина, које је организовала Мисија ОЕБС-а у Србији у партнерству са Центром за одрживе заједнице.

Удружење грађана „Тернипе“ у партнерству са Министарством за рад, запошљавање, борачка и социјална питања одржало је на РТВ Војводина онлајн панел дискусију „Упознај, не суди!“ чији је циљ био подизање свести о дискриминацији и подстицање на адекватно реаговање и превенцију.

Заменик омбудсмана за права националних мањина је путем зум платформе учествовао и у разговорима које су организовали београдски Центар за истраживање етничитета и Институт друштвених наука поводом представљање резултата истраживања социјалне дистанце етничких заједница у Србији, којим је мерена међусобна социјална блискост/удаљеност српске заједнице и узорком обухваћених седам националних мањина, остваривање мањинских права и могућности за пуну друштвену интеграцију мањинских заједница, дискриминација и други аспекти асоцијалних односа и положаја националних мањина.

У октобру су одржане још две међународне онлајн конференције. Прву су организовали љубљански Центар за мир и Универзитет у Љубљани, загребачки Центар за мировне студије и Новосадска новинарска школа и била је посвећена размени добре праксе и унапређењу борбе против говора мржње. Други вебинар је организовао Међународни институт омбудсмана у циљу подизања свести о значају институције омбудсмана под називом „Омбудсман под претњом и пред изазовима“.

Заменик омбудсмана за права националних мањина је учествовао и на тродневној онлајн конференцији у организацији будимпештанског Института за заштиту мањина на којој је разматран положај националних мањина у 2020. години у земљама Карпатског басена (Украјина, Словачка, Мађарска, Румунија и Србија). Следила је регионална конференција Центра за регионализам и Ханс Зајдел фондације која се бавила статусом и положајем мањинских народа и националних заједница у државама које су настале распадом СФРЈ, а тема конференције је било учешће националних савета у процесу доношења одлука на свим нивоима власти. У децембру је Међународна организација за миграције из Беча одржала онлајн панел дискусију на тему „Рedefинисање људске мобилности“, у циљу елиминисања дискриминације и промоције јавног дискурса који се заснива на тачним чињеницама о мигрантима.

***

Омбудсман, као један од носилаца активности на реализацији Акционог плана за преговарачко поглавље 23 са Европском унијом, има обавезу да Канцеларији за људска и мањинска права Владе Републике Србије доставља кварталне извештаје о спровођењу активности Акционог плана чији је носилац, а оне се односе на брзо и детаљно одговарање на налазе и препоруке Заштитника грађана и Омбудсмана у свим случајевима који утичу на права припадника националних мањина, али и на обезбеђење адекватне подршке овим институцијама, како би се осигурала ефикасна обрада достављених притужби и како би оне биле доступне припадницима националних мањина. У извештајном периоду, Омбудсман је Канцеларији благовремено доставио сва четири тромесечна извештаја за претходни период и присуствовао онлајн презентацијама кварталних извештаја које је припремила Канцеларија.

Пошто се поглавље VIII Акционог плана односи на одговарајућу заступљеност припадника националних мањина у јавном сектору и јавним предузећима, а имајући у виду чл. 77. Устава, чл. 22. Статута АП Војводине, као и чл. 19. Закона о запосленима у аутономним покрајинама и јединицама локалне самоуправе⁷, а полазећи од својих овлашћења која обухватају заштиту и унапређење људских и мањинских права, Омбудсман је и у извештајном периоду редовно пратио заступљеност припадника

⁷ „Службени гласник РС“, бр. 21/16. и 113/17.

националних мањина прибављањем података од Службе за управљање људским ресурсима о запосленима у покрајинским органима управе и стручним службама Покрајинске владе.

ПРАВА ДЕТЕТА

УВОД

Извештајна година протекла је у знаку пандемије вируса корона. Потреба да се улаже у систем подршке за свако дете у околностима глобалне здравствене кризе постала је уочљивија, као и друштвене разлике и неједнакости. Пандемија је допринела да сиромаштво, неједнакост и угроженост којима је изложен велики број породица и деце још више дођу до изражаја. У том погледу, и права деце су на различите начине угрожена и ограничена, а посебно оне деце која живе у сиромаштву, деце из ромске популације, деце у систему алтернативног збрињавања, деце са сметњама у развоју и инвалидитетом, деце из породица са хронично болесним члановима, као и деце у уличној ситуацији.

Вирус корона унео је неочекиване и интензивне промене у животе деце и породица, а за многе и осећај несигурности и осећања забринутости, туге, страха. Осим бриге за здравље чланова породице, смањење физичких контаката, ограничена могућност кретања, промене у радним и школским обавезама и активностима, финансијска неизвесност, а за неке и организација посла, донели су додатни стрес и захтевали велика прилагођавања.

Више него ранијих година, имали смо прилику да разумемо у којој мери су грађанска солидарност и хуманост важни за појединца и друштво, као и да једино системски и на правима детета заснован приступ обезбеђује, осигурава и гарантује дугорочну подршку целокупном развоју детета, родитељима и породицама и одржив развој друштва у целини.

Искуство Омбудсмана изнова је потврдило да је за пуну заштиту права детета нужно предузети све потребне кораке ка унапређењу сарадње и заједничког деловања актера из система образовања, социјалне и здравствене заштите, правосуђа те других области чији центар пажње треба да буду добробит и најбољи интереси детета. Недовољно развијена међусобна сарадња институција система онемогућава адекватну заштиту права детета, благовремени одговор на потребе детета за заштитом, као једнак приступ квалитетним услугама за сву децу. Уз потребу за јачањем интересекторске сарадње институција, постала је видљивија и потреба за развојем превентивних и других програма и услуга у заједници намењених подршци деци, родитељима и породици, али пре свега, потреба за проценом тога на који начин одлуке које се доносе у кризним, али и у редовним околностима, утичу на сву децу.

Пандемија вируса корона унела је и изненадне промене у образовно - васпитном систему широм света, што је захтевало прилагођавања и ревизију досадашњег начина предавања и рада учитеља и наставника. У околностима кризне ситуације створила се јединствена прилика за промовисање лидерства учитеља и наставника, креативности и иновација. Квалитетно образовање један је од циљева одрживог развоја, а питање лидерства учитеља и наставника наметнуло се као водеће у погледу доприноса који су дали како би обезбедили учење на даљину, подржали угрожену и рањиву популацију, поново се отвориле школе и осигурали да се ублаже негативни ефекти тренутних околности на образовање. Широм света, укључујући Републику Србију, учитељи и наставници, индивидуално или колективно, проналазили су решења и створили ученицима ново окружење и услове за континуирано учење и образовање. Уз мало времена за припрему у неизвесној и до сада непознатој ситуацији, у већини случајева ово је подразумевало измене и прилагођавање наставног плана и програма за реализацију путем интернета, телевизије и других средстава комуникације. Настава се претежно одвијала од куће уз коришћење

различитих онлајн платформи. Деца и млади били су изоловани, уз пожељну физичку дистанцу, те упућени и усмерени на рачунаре и друга савремена средства комуникације. У оваквим условима, било је потребно наћи начине и обезбедити подршку како би деци из економски угрожених породица и средина, као и деци са сметњама у развоју, било обезбеђено адекватно образовање.

ПРАЋЕЊЕ ПРОЦЕСА ДОНОШЕЊА ПОКРАЈИНСКИХ ПРОПИСА

На основу овлашћења да прати процесе доношења покрајинских прописа у свим областима остваривања људских права, Омбудсман је 2019. године упутио иницијативу Служби за управљање људским ресурсима да припреми Предлог допуне актуелног програма општег стручног усавршавања службеника, програмом обуке под називом „Права детета“ у оквиру области „Остваривање, заштита и унапређење људских и мањинских права“. Општи програм обуке за 2019. годину, као програм стручног усавршавања у покрајинским органима управе утврђен Одлуком објављеном у „Службеном листу АПВ“, број 12/2019, у области „Остваривање, заштита и унапређење људских и мањинских права“, предвиђао је само програме обуке из „Заштите од дискриминације пред покрајинским органима“, „Остваривања права припадника националних мањина“ и „Родне равноправности“.

Увидом у *Општи програм обуке за 2020. годину*, утврђен Одлуком објављеном у „Службеном листу АПВ“, број 6/2020, *утврђено је да није усвојен предлог Омбудсмана да се допуни програм општег стручног усавршавања службеника с обуком о правима детета. Нажалост, увидом и у Општи програм обуке за 2021. годину, констатовано је да предложена допуна није разматрана ни за текућу годину.*

Омбудсман још једном жели да скрене пажњу на важност рада на унапређивању права детета, јер је Конвенцијом Уједињених нација о правима детета прописано да државе чланице предузимају све одговарајуће законодавне, административне и остале мере за остваривање права признатих у овој Конвенцији, те се обавезују да с принципима и одредбама Конвенције што шире и на одговарајући и активан начин упознају како одрасла лица тако и децу. Ради имплементације наведених обавеза које је Република Србија преузела ратификацијом овог најзначајнијег универзалног документа о људским правима детета, Комитет за права детета је у Општем коментару број 5 из 2003. године, утврдио да учење о Конвенцији мора бити интегрисано у иницијалну обуку и обуку унутар институција, за све оне који раде са децом и за њих. Комитет посебно подвлачи обавезу државе чланице да осмисли обуку и изградњу капацитета за све укључене у процес имплементације.

У Закључним запажањима о комбинованом другом и трећем периодичном извештају Републике Србије из 2017. године, Комитет понавља своју ранију препоруку и охрабрује државу чланицу да ојача своје напоре да обезбеди адекватну и систематску обуку, односно сензибилизацију у вези с правима детета, професионалним групама које раде са децом и за децу. У овом контексту, сагласно наведеној обавези Републике Србије, Омбудсман је у 2018. години спровео обуку посланика Скупштине АП Војводине о правима детета.

Наведени правни основ, а посебно утврђене законске надлежности односно овлашћења које АП Војводина врши у областима од нарочитог значаја за Републику Србију, као што је друштвена брига о деци, правна заштита породице и старатељства и посебна заштита мајке и детета, те стање људских права у овој области чији су једни од индикатора и посебни делови годишњих извештаја омбудсмана за област права детета, јасно указују на реалне потребе за имплементацијом области права детета у едукацију, односно стручно усавршавање и оспособљавање покрајинских службеника.

Сагласно наведеном, Омбудсман *поново наглашава неопходност да Служба за управљање људским ресурсима узме у разматрање упућену иницијативу из 2019. године и припреми Предлог допуне актуелног програма општег стручног усавршавања службеника, програмом обуке под називом „Права детета“ у оквиру области „Остваривање, заштита и унапређење људских и мањинских права“.*

Од непосредног значаја за остваривање, заштиту и унапређење права детета, од донетих прописа издваја се Покрајинска скупштинска одлука о програму раног препознавања и смањења броја менталних поремећаја развојног доба у Аутономној покрајини Војводини за 2020. годину⁸, донета на крају 2019. године, односно пропис под истим називом за 2021. годину, донет на крају 2020. године. Такође, иако републички пропис, Стратегија за превенцију и заштиту деце од насиља за период од 2020. до 2023. године⁹, односно њена примена, изричито захтева планирање и координисано ангажовање институција на националном, покрајинском и локалном нивоу, а у случајевима када је активност у надлежности више органа, онај орган који има претежну надлежност преузима одговорност за њено извршење.

Период за који је донет Акциони план политике за младе у Аутономној покрајини Војводини, на основу покрајинске скупштинске одлуке из 2015. године истекао је, а имајући у виду значај оваквих докумената, неопходност постављања циљева, приоритета, планирања мера и активности за њихово достизање, а након вредновања учинака њиховог спровођења, Омбудсман указује на неопходни континуитет у раду, односно наставак активности на унапређењу поменутих области доношењем нових докумената. Омбудсман посебно истиче важност тога да доносиоци аката приликом сачињавања нових докумената имају у виду нову реалност и околности које су настале услед пандемије корона вирусом.

ПРЕДМЕТИ ПО ПРИТУЖБАМА ГРАЂАНА, ПО СОПСТВЕНОЈ ИНИЦИЈАТИВИ И У ОКВИРУ ПРАЋЕЊА МЕЂУНАРОДНИХ ПРАВНИХ СТАНДАРДА

У 2020. години формирано је укупно 97 предмета на основу притужби грађана, по сопственој иницијативи, као и у оквиру овлашћења Омбудсмана да континуирано надгледа и прати примену међународних уговора, стандарда и прописа из области људских права. Грађани су се у незнатно мањем броју непосредно обраћали Омбудсману, док је удео предмета који је Омбудсман самостално покренуо, на основу сазнања из медија и других извора, у односу на претходну годину утростручен.

ПРАВО НА НЕДИСКРИМИНАЦИЈУ, НАЈБОЉИ ИНТЕРЕС ДЕТЕТА И ПРАВО НА ПАРТИЦИПАЦИЈУ

Недељивост, међусобна условљеност и повезаност свих људских права детета, у свим активностима која се одвијају са децом односно која се тичу деце, подразумева и то да је држава преко својих институција дужна да обезбеди уподобљеност свих радњи које се предузимају са четири основна принципа права детета – права детета на живот, опстанак и развој, права на забрану дискриминације, права на партиципацију и најбоље интересе детета.

Поступајући по притужбама родитеља ученика једне основне школе из Новог Сада, које су поднели Омбудсману због могуће повреде права детета, а поводом литерарног рада у којем је описано вршњачко

⁸ „Службени лист АПВ“, број 66/20

⁹ „Службени гласник РС“, број 80/20

насиље над бившом ученицом овог одељења узроковано дискриминацијом због етничког порекла, Омбудсман је утврдио да нико од актера (школа, здравствена установа, родитељи) у вези с наведеним догађајем није у целости поступао у складу с најбољим интересима детета.

Сходно томе, Омбудсман је у мишљењу које је упутио школи и институцији која је организовала конкурс, указао на то да је неопходно да стручни органи школе у складу са надлежностима предузму мере, а чијом би се реализацијом отклонио проблем међусобног неразумевања родитеља и школе за настале проблеме и приступило се остваривању сарадње на релацији школа - родитељи у правцу отворености, континуиране двосмерне комуникације, поверења и једнаког међусобног уважавања, а све с циљем поступања у складу с најбољим интересом свих ученика у одељењу. Омбудсман је посебно нагласио да је најбољи интерес детета примаран у свим активностима које се тичу деце. Најбољи интерес детета је правни стандард који није унапред одређен и управо та чињеница потврђује потребу индивидуалног приступа у препознавању дететових потреба, али и потребу ангажовања стручњака различитих профила, како би се у датим условима, на најбољи могући начин одговорило на потребе детета. У том смислу, процену најбољег интереса детета потребно је прилагодити и дефинисати у односу на специфичну ситуацију у којој се налази дете или група деце, имајући у виду личност детета, његове потребе, контекст ситуације и саме околности. Свака индивидуална процена и одлука у вези с тим шта је у најбољем интересу детета мора бити донета у светлу специфичних околности у којима се одређено дете налази, уз обавезно учешће детета. Уколико је реч о одлучивању о томе шта је у најбољем интересу групе деце, опет се мора имати у виду сплет околности специфичне групе деце или деце уопште. Исто тако, деца имају право и треба им пружити могућност да изразе своје мишљење и да активно учествују у доношењу у вези с питањима која их се тичу.

Потребно је и да одрасли буду довољно осетљиви да примете интересовања деце и децју иницијативу, да је дозволе и прихвате, без контроле и покушаја да утичу на њу. Право детета на слободу изражавања подлеже извесним ограничењима, укључујући поштовање и углед других. Сходно наведеном, а поштујући најбољи интерес детета, Омбудсман је посебно истакао одговорност установа да у оквиру својих система указују и родитељима/старатељима на права детета, али и на родитељску одговорност у погледу остваривања ових права.

Омбудсман је похвалио посебан допринос који је здравствена установа која је организовала конкурс литерарних и ликовних радова, дала остваривању права детета на слободно учешће у културном животу и уметности, односно поштовању и унапређењу права детета на пуно учешће у културном и уметничком животу. Указао је, међутим, на недељивост, међусобну условљеност и повезаност свих људских права детета, и указао на то да се у свим активностима које се одвијају са децом односно које се тичу деце, мора повести рачуна о обезбеђивању уподобљености свих радњи које се предузимају са четири основна принципа права детета – права детета на живот, опстанак и развој, права на забрану дискриминације, права на партиципацију и најбољи интерес детета. У конкретном случају, наведено остваривање минимума стандарда нарочито налаже опрез када су у питању теме дискриминације и вршњачког насиља, као неких од најопаснијих облика повреда права детета, на чију тежину и озбиљност указује управо угрожавање свих наведених основних принципа.

С обзиром да садржина литерарног рада садржи податке који су по својој природи нарочито осетљиви подаци, чија заштита увек има претежнији интерес а посебно када је у питању интерес детета, што је био и разлог притужбе родитеља, здравствена установа била је дужна да предузме адекватне мере, као што је анонимизација или псеудонимизација личних података, а ради заштите најбољег интереса детета односно спречавања угрожавања права на углед, част, достојанство и права на приватност деце. Истовремено, Омбудсман је указао на то да су идентична права нарушена детету које је аутор рада од стране учитељице, будући да је проверавала истинитост садржаја литерарног рада пред ученицима

одељења, непосредно након изношења информација које по својој садржини представљају опис тешких облика вршњачког насиља. Уз то, надлежнима у школи указано је на пропуст, где је, супротно начелу хитности поступања и противно стандарду процедуралне заштитне мере да сваки поступак који се тиче и од утицаја је на децу представља приоритет у раду, те треба бити завршен у најкраћем могућем времену, носилац обавезе заштите од дискриминације и повреде права детета обавештен тек 42 дана након откривања случаја сумње на дискриминаторно понашање.

ПРАВА ДЕТЕТА НА ИМЕ, ДРЖАВЉАНСТВО, ОЧУВАЊЕ ИДЕНТИТЕТА

Поступајући по притужбама грађана, Омбудсман је констатовао пропусте у раду Канцеларије за пријаву рођења детета Клинике за акушерство и гинекологију Клиничког центра Војводине. С циљем спречавања појаве истих у будућности, а ради ефикаснијег достизања стандарда у области права детета, Омбудсман је у мишљењу навео да би било целисходно донети одговарајући интерни акт како би се доследно примењивала прописана процедура, а тако и подигао ниво квалитета рада ове службе, те је предузимање такве мере здравственој установи и предложио.

Клинички центар Војводине током 2020. године, усвојио је предлог Омбудсмана и издао налог надлежним лицима ради израде интерног акта којим ће процес пријаве рођења бити уређен сагласно позитивним законским прописима и упућеним препорукама.

Дете се пријављује одмах након рођења и од рођења има право на име, право на старање, држављанство и, ако је то могуће, право да зна ко су му родитељи и право на њихово старање. Извршењем обавезе пријављивања, како је изричито утврђено цитираном одредбом Конвенције УН о правима детета, поред наведених, омогућава се и остваривање права детета на очување свог личног и породичног идентитета, као једног од кључних предуслова за његов даљи правилан развој.

ПРАВО ДЕТЕТА НА ОДРЖАВАЊЕ КОНТАКТА С РОДИТЕЉЕМ С КОЈИМ НЕ ЖИВИ

Ванредно стање и увођење полицијског часа негативно су се одразили на реализацију контаката деце и родитеља са којим не живе, на начин како су се до тада одвијали и како је то предвиђено судским пресудама, а што је допринело и већем броју обраћања грађана у вези с поменутиим проблемом.

С намером да се превазиђу новонастале препреке, Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања, издало је саопштење којим је дато упутство за поступање свим надлежним органима у описаним ситуацијама. Наиме, ово Министарство је у сарадњи са Министарством унутрашњих послова контролисало и вршило издавање дозвола за кретање у време полицијског часа. Такође, јединице локалне самоуправе, у сарадњи са центрима за социјални рад са исте територије, биле су у обавези да, у случају пријема захтева, обраде податке о родитељима којима је за време полицијског часа потребна дозвола да дете преузму и/или врати у одређеном термину, како је предвиђено судском пресудом. Предвиђено је да одговорност за оправданост потребе за услугом, односно дозволе за кретање родитељу који преузима и/или враћа дете у време полицијског часа и истинитост достављених података, преузму градоначелници односно председници општина.

Као што је препознато и претходних година, комуникацију међу бившим супружницима често одликују конфликти, неспремност на сарадњу и немотивисаност за постизање договора у вези са заједничком

бригом о деци. Партнерски конфликт понекад кулминира до мере да се одрази на све аспекте живота чланова породица, а у таквим ситуацијама добробит деце најчешће остаје у другом плану.

Омбудсман у свом поступању настоји да родитељима (подносиоцима притужби) скрене пажњу на важност превладавања партнерског конфликта и већег разумевања поводом остваривања квалитетније сарадње са бившим/ом супругом, а првенствено с органом старатељства, како би путем интензивнијег саветодавног рада и стручне подршке унапредили своје родитељске вештине, с циљем стварања адекватних услова за остваривање права њиховог детета да одржава контакт и са родитељем са којим не живи.

Право сваког детета је да одржава контакт са оба родитеља, а одговорност за његово неостваривање, поред родитеља који то онемогућава, свакако сноси и орган старатељства уколико није правовремено предузео све неопходне мере ради остваривања овог права детета.

Значајно је напоменути да су се и током 2020. године Омбудсману обраћали родитељи (у већем броју очеви) чија се садржина поднетих притужби у највећем броју односила на њихово незадовољство поступањем институција (најчешће органа старатељства и правосудних органа) и неповерење у рад стручних радника у поступцима пружања услуга породично-правне заштите, пре свега одлучивања о вршењу родитељског права и уређењу виђања детета са родитељем с којим не живи.

Поменути поступци подразумевају и укључивање детета у доношење одлуке у вези с моделом и динамиком виђања са родитељем с којим не живи. Управо је пропуст центра за социјални рад да укључи дете у поступак за одлучивање о проширивању контаката детета с оцем, био предмет упућивања мишљења Омбудсмана надлежном центру и Покрајинском секретаријату за социјалну политику, демографију и равноправност полова. У наведеном мишљењу, Омбудсман је подсетио надлежне органе да је држава преко својих институција дужна да предузме све одговарајуће мере с циљем обезбеђивања тога да се концепт детета као носиоца права, са слободом да изрази мишљење и правом да буде консултовано у питањима која га се тичу, примењује од најранијег доба, на начине који одговарају способностима детета, његовим најбољим интересима и правом на заштиту од штетних искустава. У конкретном случају, Секретаријат је пропустио да укаже органу старатељства на неправилности у поступању и наложи мере за њихово отклањање, односно мере које би обезбедиле заштиту права детета.

Почетком 2020. године, на два скупа која је организовао у Новом Саду и Суботици, под називом „Недавање издржавања и друштвена солидарност“, Омбудсман је указао да један од проблема, који неретко прати конфликтне партнерске односе након развода брака, јесте недавање издржавања. Овај проблем постоји и у породицама које не прате израженији конфликтни односи, већ материјалне тешкоће и примања родитеља која нису довољна за издржавање детета. Стога, Омбудсман је покренуо иницијативу за формирање Алиментационог фонда како би се право на материјалну подршку што потпуније остваривало, како то Конвенција о правима детета каже „у најбољем интересу детета“. Уједно, Конвенција обавезује државе уговорнице да обезбеде породици, као основној јединици друштва и природној средини за развој и благостање свих њених чланова, а посебно деце, неопходну заштиту и помоћ како би могла у потпуности да преузме одговорности у заједници.

ПРАВО ДЕТЕТА НА ИЗРАЖАВАЊЕ МИШЉЕЊА И ПРАВО НА СЛОБОДУ МИСЛИ, САВЕСТИ И ВЕРОИСПОВЕСТИ

У описаној ситуацији новонасталих промена у образовно - васпитном систему, Омбудсман истиче посебно важну улогу образовних радника, будући да својим поступцима и превентивним мерама које примењују, могу да допринесу повећању или умањењу немира који деца осећају, те да постоји могућност да преношењем својих личних уверења, заснованих на неутемељеним претпоставкама и без оправданог образложења могу изазвати збуњеност и анксиозност код деце.

Наведеном у прилог наводимо поступак који је Омбудсман покренуо, сагласно овлашћењу да континуирано надгледа и прати примену међународних уговора, стандарда и прописа из области људских права, а по сазнању из медијских навода о активности учитељице Основне школе "Иво Лола Рибар" у Новом Саду, која је са ученицима палила тамјан у учионици и изговарала молитву Оче наш, како би се на тај начин заштитили од вируса корона.

Током поступка утврђено је да је директор школе обуставио наведене активности које нису у складу с усвојеним Планом рада и препорукама Министарства просвете, науке и технолошког развоја, а школски Тим за заштиту ученика од насиља, злостављања и занемаривања донео је мишљење према којем ученици нису били изложени физичком, психичком нити социјалном насиљу, те није постојала намера да се неко повреди или дискриминише. Истовремено, директор Школе покренуо је дисциплински поступак и изрекао учитељици меру писмене опомене, проценивши да је учитељица у најбољој намери да одагна страхове од новонастале ситуације у стварној заблуди прекорачила своја овлашћења.

По утврђеном чињеничном стању, Омбудсман сматра да је описано поступање представљало високи ризик од довођења деце у заблуду да их неконвенционални метод какав је ритуал са елементима религијског обреда, може заштити од заразне болести, с обзиром на то да исти не представља законски, те научно прихваћени облик здравствене заштите. Образложење да је учитељица била у стварној заблуди не може бити прихваћено, с обзиром на то да је, имајући у виду обавезу поступања с повећаном пажњом коју налаже делатност коју обавља као и сваки професионални рад са децом, била дужна и могла да зна да паљење тамјана и изговарање молитве не представља заштиту од инфекције вирусом корона.

Деца имају неутуђиво људско право да изразе своје мишљење и да активно учествују у доношењу одлука у вези с питањима која их се тичу, док је одговарајућа обавеза одраслих да им пруже могућност да ово право остваре, тако што ће их на целисходан начин, примерен степену њиховог психофизичког развоја, упознати са свим активностима, њиховим разлозима и могућим последицама, које се предузимају за њихову добробит, а посебно оних који претходно нису предвиђени званичним актима. Ово право детета мора бити омогућено на наведени начин и у сваком случају, без обзира на сагласност родитеља, тј. и поред сагласности родитеља.

ПРАВО ДЕТЕТА НА ЗАШТИТУ ОД СВИХ ОБЛИКА НАСИЉА, ЗЛОСТАВЉАЊА И ЗАНЕМАРИВАЊА

Конвенција о правима детета дефинише право на заштиту деце од свих облика физичког или менталног насиља, повређивања или злостављања, запостављања или немарног поступања, малтретирања или експлоатације, укључујући сексуално злостављање, док је под бригом родитеља, законских заступника или било које друге особе која се брине о детету. Одговарајуће законске, административне, социјалне и

образовне мере за заштиту детета од свих наведених облика насиља, треба, према потреби, да укључују ефикасне поступке за доношење социјалних програма за обезбеђивање неопходне подршке детету и онима који се о детету старају, као и других облика заштите и спречавања, утврђивања, пријављивања, прослеђивања, истраге, поступања и праћења случајева овде наведеног злостављања детета и, по потреби, обраћања суду.

Вулнерабилност деце и њихова зависност од одраслих који карактеришу детињство као период развоја, носе са собом и ризик од виктимизације деце различитим облицима насиља. Негативно трауматско искуство у детињству, узроковано насиљем, може имати вишеструке, дуготрајне последице на физичко и ментално здравље и целокупни развој детета.

Континуираним стицањем увида у стање права детета, ради праћења примене међународних стандарда у овој области, а на основу обраћања грађана, истраживања, медијских извештаја те других извора сазнања, Омбудсман уочио је да је током 2020. године значајно увећан број случајева насиља, злостављања и занемаривања деце од стране одраслих, пре свега родитеља и старатеља деце, а посебно је сексуално насиље присутније међу свим облицима најгрубљег кршења права детета. Период изолације и школе на даљину учинио је видљивијим насиље у породици према деци, будући да је ранијих година запаженије било вршњачко насиље.

СЕКСУАЛНО ЗЛОСТАВЉАЊЕ

У сваком појединачном случају, током поступања, Омбудсман је указивао на неопходност континуираног пружања психолошке помоћи и подршке сваком детету жртви насиља, посебно имајући у виду специфичност околности у којима се нашло, а све с циљем његовог оснаживања ради лакшег превазилажења како актуелног, тако и евентуалних проблема у будућности. Недовољна и неадекватна сарадња између надлежних институција (социјалног, здравственог, образовног и система правосуђа) препозната је као значајан проблем у обезбеђивању благовремене и потпуне заштите деце од сексуалног злостављања. У два случаја Омбудсман је утврдио озбиљне пропусте, пре свега у поступању надлежних центара за социјални рад, али и неуочавање ових пропуста од стране надзорног органа, односно Покрајинског секретаријата за социјалну политику, демографију и равноправност полова. Ови пропусти, према мишљењу Омбудсмана, које је и упутио надлежним органима, допринели су томе да деца у конкретним случајевима у дужем временском периоду буду изложена неадекватном родитељском старању, занемаривању и сексуалној злоупотреби. Пре свега, неблаговремено су примењене мере корективног надзора над вршењем родитељског права, те мере лишења родитељског права. У једном случају, ове мере предузете су у 18-ој години живота детета. Уочено је и то да центри за социјални рад у чијој је првенственој надлежности организовање конференције случаја ради обезбеђивања целовите заштите права детета и предузимање благовременог и адекватног одговора на потребе детета за заштитом и подршком, ретко примењују овај вид активности. У поменутом случају лишења родитељског права родитеља девојчице старије од 17 година, конференција случаја на којој је закључено да постоји потреба за предузимањем ове мере, организована је на иницијативу организације цивилног друштва која се бави заштитом жртава од трговине људима, а не на иницијативу центра за социјални рад.

У два случаја сексуалног злостављања деце, починиоци су биле малолетне особе, те је Омбудсман подсећао органе старатељства на обавезу да, у складу с правилима струке, спроводе све неопходне мере како би пружили континуирану саветодавну подршку и малолетним жртвама и учиниоцима, а за које је неопходно да стекну увид у сопствено понашање и коригују га у складу са системом моралних принципа и вредности, уз претпоставку да би са на тај начин спречио и евентуални ризик од даљег испољавања сличног понашања у будућности.

ЗАНЕМАРИВАЊЕ

У неколико случајева које је Омбудсман пратио, утврдио је постојање занемаривања деце од стране родитеља. Тамо где занемаривање произлази из економских прилика породице и последица је сиромаштва, Омбудсман је у дужем временском континуитету пратио обезбеђивање подршке родитељима од стране органа старатељства, пре свега кроз примену мере корективног надзора над вршењем родитељског права и обезбеђивањем материјалне подршке, те координације услуга и подршка здравственог и образовног система. Онда када и уз одговарајућу подршку родитељи наставе да занемарују потребе детета, орган старатељства дужан је да заштити дете измештањем из породице и збрињавањем детета у хранитељску породицу или други вид алтернативног старања о деци.

Омбудсман наглашава улогу биолошке породице, јер хранитељство не сме бити трајна замена за биолошке родитеље, већ вид привремене заштите деце и подршке породици. Важно је да током трајања хранитељства, улога родитеља буде препозната и дефинисана, као и да се предузимају потребне мере с циљем стварања повољних услова за повратак деце у биолошку породицу. Због тога је неопходно да стручни радници континуирано пружају подршку родитељима како би стекли увид у сопствене пропусте и понашања и евентуално преузели одговорност за измештање детета из породице. У том погледу, потребно је биолошкој породици пружити адекватну психосоцијалну, едукативну, здравствену, правну и економску подршку.

Омбудсман је током 2020. године пратио случај за који је сазнао из медијских написа, а у вези са шесторо деце из Новог Козјака код Алибунара, која живе сама без родитеља, будући да их је мајка напустила, а отац се налази на издржавању затворске казне. Утврђено је да је у конкретном случају изостала благовремена и ефикасна подршка органа старатељства у погледу пружања мера породично - правне заштите породици, укључујући и сарадњу с другим одговорним институцијама и установама у погледу збрињавања деце, и поред чињенице да су дугогодишњи корисници услуга социјалне заштите. Деца су, након процене констатованих околности, одлуком одговорних органа, смештена у Дечје село у Сремској Каменици.

Омбудсман је пратио и случај где је отац грубо занемарио потребе двогодишњег детета оставивши га само у аутомобилу два сата док је он био у кладионици. У конкретном случају реаговале су и институције правосудног система, па је отац притворен и изречена му је хитна мера заштите од насиља – привремена мера удаљења из стана и привремена забрана да контактира жртву и прилази јој, а орган старатељства наставио је да прати породицу и пружа услуге породично-правне заштите, пре свега у виду саветодавне подршке мајци и праћења функционисања детета.

ВРШЊАЧКО НАСИЉЕ

Када је реч о вршњачком насиљу у образовном систему, 2020. година била је изузетак, те се може констатовати да је организација наставе онлајн допринела смањењу броја случајева насиља међу вршњацима у школи. Ипак, према мишљењу Омбудсмана, стално присутан проблем насиља захтева континуирану и озбиљну пажњу и ангажовање свих одговорних актера у погледу васпитања и образовања деце, пре свега њихових родитеља, па и свих одговорних органа у образовно – васпитним установама.

Неретко се дешава да поједина деца насиље трпе годинама, због чега могу развити различите психосоматске симптоме или могу одбијати одлазак у школу. Истовремено, одређени број родитеља деце жртава насиља решење проблема најчешће виде у наставку школовања детета у другој школи. Према мишљењу Омбудсмана, овакве одлуке посебно су збрињавајуће, будући да упућују на закључак да сви одговорни актери нису показали спремност да уложе више напора с циљем решавања утврђених

случајева насиља или потенцијалних конфликта, те с намером да се обезбеди заштита и пружи одговарајућа подршка и жртвама и починиоцима насиља, те реуспостави квалитетан однос међу децом/ученицима.

Решавање проблема вршњачког насиља требало би да подразумева свеобухватно и континуирано учествовање деце у превенцији насиља. Стога је, према мишљењу Омбудсмана, нужно подстицати формирање и активније ангажовање вршњачких тимова, како би се међусобним подстицањем ученика, уз подршку родитеља и других одговорних лица, остварио постављени циљ, односно смањење насиља у школама.

ПРАВА ДЕЦЕ ИЗБЕГЛИЦА

Конвенција о правима детета предвиђа право детета које тражи избеглички статус или које се сматра избеглицом у складу са важећим међународним или националним законом и поступком, било да је без пратње, било да је у пратњи родитеља или неке друге особе да добије одговарајућу заштиту и хуманитарну помоћ у уживању права утврђених Конвенцијом.

Омбудсман континуирано указује на неопходност координисаног деловања свих надлежних институција с циљем пружања подршке и обезбеђивања адекватне заштите и збрињавања ове деце.

Будући да су деца мигранти, а нарочито деца без пратње, несумњиво најугроженији део мигрантске популације, те да се њихова права често крше, а очекивана помоћ изостаје, организован је онлајн Округли сто „Права деце у стању потребе – деца мигранти“.

У раду округлог стола, поред учесника из Србије, партиципирали су и учесници из Грчке, Хрватске и Босне и Херцеговине, Албаније, Словеније, Румуније, Северне Македоније што је у деликатну причу о деци у покрету унело и важну компаративну перспективу. На путу ка жељеној дестинацији ова деца проживљавају многе трауме, у високом су ризику да постану предмет трговине људима и жртва радне и сексуалне експлоатације, родно заснованог и вршњачког насиља. Деца у покрету се налазе и у здравственом ризику јер на свом путу многа деца нису у могућности да добију потребну здравствену негу и заштиту као и нутритивно задовољавајућу исхрану за њихов узраст.

Тежак положај деце миграната, пандемија корона вируса је учинила још тежим.

Учесници скупа су се сагласили у томе да би у вези с праксом детенције деце у покрету (ван кривичноправног контекста) требало да постоји нулта толеранција и да је у решавању тог проблема неопходно тражити алтернативна решења као нпр. смештај у хранитељске породице. Стандардизација (мултидисциплинарног) поступања у земљама региона према деци у покрету је нешто чему треба тежити и на чему треба радити. Оснаживање деце у покрету кроз образовање, било формално или неформално, једна је од основних и веома значајних активности која доприноси њиховој заштити, те би било сврсисходно успостављање протокола за њихово образовање.

ПРАВА ДЕЦЕ СА СМЕТЊАМА У РАЗВОЈУ У СТАЊУ ПОТРЕБЕ

Омбудсман уочио је потребу за унапређењем и адекватнијом заштитом деце с вишеструким сметњама и тешкоћама у менталном и физичком развоју, а која су без родитељског старања или која су због неадекватног родитељског старања издвојена или их је потребно издвојити из биолошке породице. Неретко, ова деца бивају укључена у психијатријски третман због аутодеструктивног понашања (покушај суицида), а такође су евидентирани и као малолетни починиоци кривичних дела. Искуство

Омбудсмана говори о томе да услед непостојања одговарајућег решења за стање у којем се налазе, учестале хоспитализације и дужине њиховог трајања, чак и након престанка индикација за болничко лечење, деца са вишеструким сметњама најчешће остају хоспитализована или без адекватног решења за смештај и трајније збрињавање. Истовремено и органи старатељства истичу да је ово један од већих проблема у њиховом поступању, да се број деце која се налазе у оваквој ситуацији из године у годину повећава, те да им је неопходна подршка доносиоца одлука и ширег система како би адекватно одговорили на потребе ове деце.

Законом о социјалној заштити¹⁰, у члану 60, прописана је могућност збрињавања корисника у социјално-здравственим установама, али на територији Републике Србије још увек није установљен овај тип установе.

Поводом обраћања за помоћ Центра за социјални рад Кикинда и немогућности да орган старатељства обезбеди потребну заштиту њиховог малолетног корисника, те чињенице да је дете због тога, а без оправданих медицинских разлога, хоспитализовано више од пет месеци у континуитету, Омбудсман је организовао конференцију случаја на којој су били присутни представници релевантних органа и институција (надлежног покрајинског секретаријата, центра за социјални рад, Центра за породични смештај и усвојење Нови Сад, Клиничког центра Војводине и установа социјалне заштите са територије Војводине) након које су предузете активности и мере довеле до збрињавања детета у одговарајућу установу социјалне заштите.

Имајући у виду чињеницу да се из године у годину среће с наведеним проблемом, а с циљем да заједнички, са осталим релевантним актерима, сагледа проблем целовито и сачини закључке и предлоге за његово решавање, Омбудсман је организовао онлајн Округли сто на тему „Збрињавање деце у стању потребе“.

Округлом столу, уз Омбудсмана, присуствовали су представници Покрајинског секретаријата за социјалну политику, демографију и равноправност полова, Покрајинског завода за социјалну заштиту, Клиничког центра Војводине, Центра за породични смештај и усвојење, Дечјег села и центара за социјални рад са територије АП Војводине. Присутни су поделили своја искуства и усагласили се у погледу закључка да проблем збрињавања деце у стању потребе произлази из неразвијеног система услуга у локалној заједници, недовољног броја хранитељских породица, као и неадекватних капацитета установа социјалне заштите. Као могуће решење проблема у којем се, како је закључено на скупу, тренутно налази око 25 деце на подручју АП Војводине, разматрано је формирање установа социјално-здравствене заштите, односно услуга које одговарају на потребе деце и њихових породица за интензивном, индивидуализованом и континуираном подршком у заједници.

Имајући у виду разлике у развијености услуга социјалне заштите у различитим јединицама локалне самоуправе, заједнички проблем збрињавања деце у стању потребе, али и друге деце којој је потребна заштита због неадекватног родитељског старања, недостатке у погледу капацитета установа социјалне заштите предложени су следећи закључци Округлог стола:

- Потребно је изградити Стратегију социјалне заштите на нивоу АП Војводине (извршити детаљну анализу постојећег стања и потреба, опште и карактеристичне проблеме јединица локалне самоуправе...)

¹⁰ „Службени гласник РС“, број 24/11

- У складу са Стратегијом развијати акционе планове у локалним заједницама с циљем развоја и унапређења социјалних услуга
- Једну од постојећих установа прилагодити деци с вишеструким развојним тешкоћама којој је потребно збрињавање (развијати Програм интензивног третмана на подручју АП Војводине)
- Формирати социјално-здравствену установу у АП Војводини

ПРАВО НА ЗДРАВСТВЕНУ ЗАШТИТУ

Конвенција о правима детета у члану 24 прописује право детета на уживање највишег остваривог здравственог стандарда и на капацитете за лечење и здравствену рехабилитацију, а држава је дужна да посвети посебну пажњу примарној здравственој заштити, превенцији, здравственом просвећивању и смањењу смртности деце.

Спровођење имунизације, као превентивне мере заштите особа, нарочито деце, од заразних болести давањем вакцина, у складу са законом, има приоритет у односу на спровођење свих других мера у области здравствене заштите, за који је важно нагласити да једнако важи и у ванредном стању. Вакцинисане особе не само да штите себе од заразних болести, него спречавају ширење болести унутар заједнице, те се само високим процентом вакцинисаних обезбеђује колективни имунитет. Дугогодишњи висок обухват вакцинама доприноси томе да се неке заразне болести искорене или сведу на ретку појаву.

Имајући у виду да је од проглашења епидемије заразне болести Ковид-19 индикован смањен одзив за вакцинацију у оквиру програма редовне обавезне имунизације, омбудсман се придружио апелу лекара, научних радника и других стручњака да вакцинација, посебно деце, не сме да се прекине како у супротном не бисмо имали појаву епидемија болести које су једнако опасне као и она коју изазива корона вирус. Као застрашујући пример оваквих последица наводимо прошлогодишње избијање епидемије малих богиња у Демократској Републици Конго која се догодила у жеку борбе против смртоносне еболе, те је за непуних седам месеци са собом однела више од 2700 живота. Омбудсман је посебно указао и на погрешно интерпретиране смернице Светске здравствене организације поводом овог питања, које су, нажалост, већ довеле до обуставе вакцинације против малих богиња у најмање 23 земље, иако је државама чланицама јасно стављено до знања да поступке редовне имунизације треба прилагодити тренутним околностима, што не сме утицати на смањење обухвата испод границе која представља реалну опасност за избијање епидемија болести које се могу превенирати вакцинама. У том смислу, једина изричита препорука односи се на привремену суспензију програма колективне масовне имунизације која се по правилу спроводи у сиромашнијим земљама.

У Републици Србији, обавезна вакцинација обавља се индивидуално у објектима домова здравља, који задовољавају стандарде успостављене уведеним ванредним мерама за пружање приоритетних облика здравствене заштите, међу којима имунизација деце заузима посебно место. Свесни да је до смањења одзива за вакцинацију дошло из различитих тренутних ванредних па тако и објективних разлога, а како сагласно законским одредбама извршена вакцинација у складу с програмом обавезне имунизације представља услов за боравак деце у предшколским и школским установама, Омбудсман је путем објављених саопштења поручио родитељима да деци обезбеде да добију вакцине најкасније пре него што седну у школске клупе.

ПОВОДОМ МЕЂУНАРОДНОГ ДАНА ДЕТЕТА – ПОДРШКА ДЕЦИ НА БОЛНИЧКОМ ЛЕЧЕЊУ

Међународни дан детета Омбудсман је, у сарадњи с Градском библиотеком у Новом Саду, обележио уручивањем поклон пакета књига за децу на болничком лечењу на Институту за заштиту деце и омладине Војводине.

Омбудсман у досадашњем раду реализовао је више различитих активности у погледу унапређивања и заштите права деце на болничком лечењу. У години која је протекла у знаку пандемије Ковид-19, Омбудсман је желео да на симболичан начин укаже на то да је обезбеђивање свих видова подршке деци и њиховим породицама, солидарност и комуникација заснована на емпатији, узајамном поштовању и поверењу, пружање могућности за игру, рекреацију и учење, у складу с узрастом детета и стањем у којем се оно налази, од вишеструке важности за разумевање и поштовање здравственог стања, развојних потреба и достојанства деце на болничком лечењу.

РАВНОПРАВНОСТ ПОЛОВА

УВОД

Препреке и изазови који су постојали у области равноправности полова посебно су дошли до изражаја током претходне године у контексту пандемије изазване вирусом ковид 19. Тим поводом, генерални секретар УН Антонио Гутераш упозорио је да је пандемија продубила неједнакост између мушкараца и жена и „поништила деценију лимитираног и крхког напретка у равноправности полова“. Она је, према мишљењу генералног секретара УН, повећала значајне препреке са којима су се жене суочавале у остваривању својих права и испуњењу својих потенцијала.

Иако су од вируса ковид 19, према подацима Светске здравствене организације, више оболевали и умирали мушкарци, глобални подаци UN Women упозоравају да је пандемија током 2020. године погодила економске активности и секторе у којима углавном раде жене, па су услед тога многе од њих изгубиле посао или су у том ризику. Такође, појачан је рад жена на бризи о деци, старима и особама са инвалидитетом, услед чега је дошло до повећања јаза између неплаћеног рада мушкараца и жена у обављању кућних послова. Многе жене које су и раније трпеле насиље биле су принуђене да услед самоизолације и карантина остају дужи временски период са насилником, без могућности да затраже помоћ.

У Србији је током 2020. године убијено најмање 26 жена у породично-партнерском насиљу.¹¹ Прецизан број као и карактеристике убистава непознати су због чињенице да се до ових података долази праћењем извештавања медија, јер не постоји званичан систем евидентирања и анализе фемицида у Србији. У извештајном периоду је на територији АП Војводине, према истраживању које је спровео Омбудсман пратећи извештавање медија, убијено осам жена у породично-партнерском насиљу.

Почетком године експертска група Савета Европе за борбу против насиља над женама и насиља у породици (GREVIO) презентovala је свој први извештај о примени Истанбулске конвенције у Србији. У њему је поздрављена политичка посвећеност власти у Србији у искорењивању родно заснованог насиља, као и значајан напредак у законодавној сфери и пракси, али је и указано да још увек постоје проблеми у овој области.

Током 2020. године и поред проблема глобално изазваних вирусом ковид 19 у нашој земљи забележени су и одређени помаци у погледу политичке партиципације жена.¹² Наиме, у фебруару 2020. године

---

¹¹ Квантитативно-наративни извештај Аутономног женског центра о фемициду за период 1. јануар – 31. децембар 2020. године

¹² Србија је прва земља ван Европске уније која је 2016. године увела праћење родне равноправности употребом индекса родне равноправности Европског института за родну равноправност, што је био важан корак ка усклађивању политика Србије са европским стандардима. Индекс за Србију, објављен 2018. године, износи 55,8 поена, док је 66,2 поена те године био просек у Европској унији. Овај напредак остварен је углавном у погледу политичке партиципације жена, док остали параметри и даље указују на неједнак положај жена и мушкараца у Србији

Скупштина Републике Србије усвојила је измене Закона о избору народних посланика¹³ и Закона о локалним изборима¹⁴, према којем на изборним листама треба да буде најмање 40% жена, односно да на сваких пет кандидата најмање две морају бити жене. Након парламентарних избора одржаних 21. јуна 2020. године у Народној скупштини Републике Србије налази се 98 жене (39,2%), а у Скупштини АП Војводине од 120 посланика 44 су жене (36,7%). Упркос квотама које повећавају заступљеност жена у политици, оне остају недовољно заступљене на позицијама моћи нарочито на локалном нивоу, па се очекује да ће ова питања додатно бити поправљена доношењем новог Закона о родној равноправности.

У јулу 2020. године Србија је усвојила још један важан документ, Националну стратегију за остваривање права жртава и сведока кривичних дела за период 2020-2025. године чији циљ је успостављање свеобухватног система заштите и унапређења права жртава и сведока кривичних дела у Србији. Заједно са Стратегијом усвојен је и Акциони план, којим се ближе уређује начин спровођења Стратегије у периоду 2020-2022. године. Поред тога што доношење Стратегије треба да унапреди положај жртава и сведока кривичних дела, она треба да усклади домаће законодавство са највишим европским стандардима у овој области. До усвајања Закона о родној равноправности, на коме се ради од 2015. године, није дошло ни током 2020. године, па се у делу годишњег извештаја Европске комисије о напретку Србије за 2020. годину који се односи на родну равноправност истиче да се са усвајањем новог закона касни, а слична критика односи се и на чињеницу да још увек нису усвојени стратегија и акциони план за борбу против родно заснованог насиља. Током извештајне године истекао је период важења Националне стратегије за родну равноправност (2016-2020), а на покрајинском нивоу Програма за заштиту жена од насиља у породици и партнерским односима и других облика родно заснованог насиља у АП Војводини за период од 2015. до 2020. године, па се током 2021. године очекује рад на новим актима.

У извештајној години Омбудсман је обележио петнаест година од оснивања Мреже „Живот без насиља“ која је формирана на иницијативу ове институције 2005. године. Мрежа од тада повезује различите институције у чијој надлежности је борба против насиља у породици и родно заснованог насиља са циљем да се повезивањем институција побољша приступ проблему насиља у породици, успостави сарадња и размењују добре праксе. Овај значајан јубилеј Омбудсмана обележен је, услед пандемије ковид 19, одржавањем конференције (онлајн) под називом „15 година од формирања Мреже 'Живот без насиља' - насиље у контексту епидемије“, о чему ће бити више речи у наставку извештаја.

У АП Војводини су у 2020. години настављене активности укључивања родног буџетирања у програмску структуру покрајинског буџета. Иако је децембарским изменама Закона о буџетском систему¹⁵ обавеза преласка на родно одговорно буџетирање у целини продужена до 2024. године, активностима које су предузимане на основу Упутства за припрему буџета АП Војводине за 2021. годину и пројекција за 2022. и 2023. годину, родно одговорним буџетирањем обухваћени су сви директни буџетски корисници у буџету за 2021. годину.

¹³ „Службени гласник РС“, бр. 35/2000, 57/2003 - одлука УСРС, 72/2003 - др. закон, 75/2003 - испр. др. закона, 18/2004, 101/2005 - др. закон, 85/2005 - др. закон, 28/2011 - одлука УС, 36/2011, 104/2009 - др. закон, 12/2020 и 68/2020)

¹⁴ „Службени гласник РС“, бр. 129/2007, 34/2010 - одлука УС, 54/2011, 12/2020, 16/2020 - аутентично тумачење и 68/2020

¹⁵ „Службени гласник РС“, бр. 54/2009, 73/2010, 101/2010, 101/2011, 93/2012, 62/2013, 63/2013 - испр., 108/2013, 142/2014, 68/2015 - др. закон, 103/2015, 99/2016, 113/2017, 95/2018, 31/2019, 72/2019 и 149/2020

ЖЕНЕ И МУШКАРЦИ У АП ВОЈВОДИНИ - СТАТИСТИЧКИ ПОДАЦИ

Према подацима Републичког завода за статистику (у даљем тексту: РЗС), процењен број становника (2019) у Војводини износи 1.852.093, од којих 51,3% чине жене а 48,7 % мушкарци.

Према последњем попису становништва (2011), становници АП Војводине старији од 15 година имају у највећем броју (50,9%) завршено средње образовање (54,1% мушкарци и 45,9% жене); затим следи основно образовање које има 21,7% становника (45,4% мушкарци и 54,6% жене), док завршено високо образовање има 9,2% становника (45,9% мушкарци и 54,1% жене). Попис је показао да у категорију са непотпуном основном школом спада 10,7% становника АП Војводине (33,6% мушкарци и 66,4% жене), док у категорији без школске спреме има 2,3% становника (76,5% жене и 23,5% мушкарци).

У школској 2019/2020 години на високе школе и факултете уписано је 52.894 студената, од којих је 55,5% студенткиња. Међу дипломираним студентима I и II степена у 2019. години било је више жена – 58,2%, односно 60,8%, као и међу докторима наука – 54,1%. Основну школу (школска година 2019) завршило је више дечака – 51,4%, а готово је једнак проценат девојчица (49,8%) и дечака (50,2%) који су завршили редовну средњу школу (школска година 2019/2020).

Подаци РЗС о запослености добијени 2019. године показују да је укупан број запослених на територији АП Војводине 768.100. Од укупног броја запослених 56,9% чине мушкарци, а 43,1% жене. Укупан број незапослених из исте анкете износи 86.300 (48,3% мушкарци, а 41,7% жене), док од укупног броја незапослених који имају високо образовање 62,8% чине особе женског пола. Према секторима делатности у којима су запослени становници АП Војводине, мушкарци су бројнији од жена у секторима пољопривреде (76,1%), индустрије (62,6%) и грађевинарства (88,7%), док су жене бројније само у сектору услуга (56,8%). Мушкарци су у већем броју руководиоци (директори), функционери и доносиоци одлука (58,5%).

Према подацима РЗС (септембар 2019.) мушкарци су у просеку имали зараду 74.237 динара, док је просечна зарада жена износила 66.060 динара. Када се посматрају просечне зараде према степену стручне спреме и полу, уочава се да мушкарци у просеку имају веће плате, независно од степена стручне спреме. Највећа разлика огледа се у зарадама запослених са високом стручном спремом, где мушкарци имају просечну нето зараду 89.458 динара, а жене 68.753 динара. Разлика између просечних нето зарада мушкараца и жена више стручне спреме је 12.143 динара, средње стручне спреме 7.604 динара, док је разлика између зарада мушкараца и жена са завршеним основним образовањем 4.818 динара.

Према попису пољопривреде из 2012. године, на територији АП Војводине носиоци газдинстава су у 61,7% случајева мушкарци, док су чланови газдинстава у 61,56% случајева жене. Велика разлика огледа се и у броју газдинстава чији су власници мушкарци односно жене – само у 14,6% случајева власнице су жене.

Међу корисницима на активној евиденцији центара за социјални рад у 2019. години било је нешто више жена (113.452 односно 53,1%).¹⁶ Када су у питању особе са инвалидитетом, на евиденцији центара не води се родна статистика. У структури корисника домског смештаја по родној припадности, највеће је

¹⁶ Извор: Обједињени извештај о раду ЦСР у АП Војводини за 2019. годину, Покрајински завод за социјалну заштиту

учешће жена у групи старијих – 63.1%. Жене су у много већем броју кориснице услуге помоћ у кући – чак 78,5% од укупног броја корисника¹⁷ (2017. година).

Након покрајинских избора који су одржани у јуну 2020. године, актуелни подаци о заступљености полова у покрајинским органима су следећи: од 14 чланова Покрајинске владе, две чланице су женског пола (14,3%). У актуелном сазиву Скупштине АП Војводине (2020-) налази се 36,7% жена посланица, што је незнатно више у односу на претходни сазив, у којем су жене чиниле 35.8% од укупног броја посланика.

Када су у питању одборници скупштина општина и градова, жене чине 38,5% од укупног броја одборника, што представља напредак у односу на удео жена након претходно одржаних избора (2016) када је тај број износио 31,5%.

Када резимирамо горе приказане податке, јасно је да положај жена и мушкараца још увек није у потпуности изједначен; то је посебно видљиво на тржишту рада - мушкарци зарађују више од жена независно од степена стручне спреме, а највећа разлика у зарадама уочава се када је у питању висока стручна спрема. У области образовања, (незнатно) већи број дечака се уписује и завршава основну и средњу школу, док се више девојчица уписује и завршава основне, више и високе академске студије. Уочава се да жене теже долазе до позиција руководилица, функционера, односно доносилаца одлука. Упркос порасту учешћа жена у политици последњих година, жене у Србији остају недовољно заступљене на позицијама моћи.

Наведени подаци треба да послуже у креирању, планирању и спровођењу политика које ће бити усмерене на отклањање неједнакости између полова које и даље постоје у различитим областима живота, као и даљој изградњи друштва једнаких могућности за све.

ОКРУГЛИ СТО „НЕДАВАЊЕ ИЗДРЖАВАЊА И ДРУШТВЕНА СОЛИДАРНОСТ“

Омбудсман је у фебруару и марту месецу организовао два округла стола на тему „Недавање издржавања и друштвена солидарност“ како би се сагледало остваривање права на издржавање и испуњавање ове обавезе са различитих правних аспеката, и како би се кроз дискусију и размену мишљења формулисали предлози за унапређење постојећег стања у овој области. Будући да је ова тема веома значајна за читаво друштво, Омбудсман је настојао да да свој допринос у проналажењу прихватљивог решења, како би се право на материјалну подршку што потпуније остваривало у складу са правом на достојанство свих оних којима су подршка и издржавање потребни.

Први округли сто одржан је у Скупштини АП Војводине у Новом Саду и на њему су учествовали судије, адвокати и други стручњаци из ове области,¹⁸ а говорило се о грађанскоправном аспекту издржавања са примерима из судске праксе, поступцима извршења ради наплате алиментације, раду на предметима у овој области из угла адвокатске праксе, жртвама насиља у породици које су смештене у сигурне женске

¹⁷ Публикација „Жене и мушкарци у Републици Србији“, Републички завод за статистику, 2017.

¹⁸ Учеснице конференције, поред покрајинског омбудсмана проф. др Зорана Павловића, биле су Сузана Радаковић, судија Вишег суда у Зрењанину, Татјана Пакледицац, судија и председник Извршног одељења Основног суда у Новом Саду, Зора Радомировић-Еторре, адвокат из Новог Сада, др Нада Падејски Шекеровић, руководитељка „Сигурне женске куће“ у Новом Саду, доц. др Меланија Јанчић са Факултета за европске правно-политичке студије и Оливера Пејак Прокеш, судија Апелационог суда у Новом Саду.

куће и које трпе више облика насиља, укључујући и економско, породичноправним последицама недавања издржавања, као и о предлогу Комисије за израду Грађанског законика из 2011. године којим је предвиђено оснивање Алиментационог фонда.¹⁹

У марту месецу одржан је други округли сто на исту тему у Суботици у згради Отвореног универзитета како би се чула искуства представника релевантних институција и других стручњака који се баве овом проблематиком.²⁰

Омбудсман је указао на потребу оснивања алиментационог фонда, из кога би примаоци издржавања, под одређеним условима, добили средства за издржавање, а држава би се накнадно од несавесног даваоца издржавања регресирала. Како би проблем недавања издржавања и неделотворан систем извршења судских одлука о издржавању био решен, неопходно је разматрање измена и допуна Закона о извршењу и обезбеђењу, Породичног и Кривичног законика.

СКУП „УСПЕХ И ПОСТИГНУЋА ИЗ ПЕРСПЕКТИВЕ ЖЕНА“

Омбудсман је поводом Међународног дана жена организовао скуп „Успех и постигнућа из перспективе жена“ желећи да, кроз излагања и умрежавање успешних жена из различитих сфера друштвеног живота - спорта, уметности, бизниса и науке, повећа видљивост успешних жена у нашем друштву. Скуп је организован у циљу давања доприноса разбијању родних улога и стереотипа и оснаживања родне равноправности, имајући у виду чињеницу да су жене још увек у много мањој мери заступљене на позицијама моћи од мушкараца. У раду скупа учествовале су жене²¹ иза којих стоје значајна постигнућа и које својим успесима могу послужити као узор младим женама, спремним да, као и њихови узори, у своју професију унесу исту ону енергију и посвећеност која омогућује успех.

Овом приликом Омбудсман је доделио захвалницу за допринос промовисању и унапређењу људских права др Тијани Палковљевић Бугарски, управници Галерије Матице српске.

КОНФЕРЕНЦИЈА „НАСИЉЕ НАД ЖЕНАМА У ВАНРЕДНОМ СТАЊУ“

Будући да кризне ситуације, попут пандемије вируса ковид 19 која је обележила 2020. годину, повећавају ризик од насиља у породици и партнерским односима, Омбудсман је почетком јула месеца организовао онлајн конференцију „Насиље над женама у ванредном стању“. Током ванредног стања жене су биле изложене двоструком ризику - да буду заражене корона вирусом и да буду изложене насиљу. Мере које су предузимане током ванредног стања, попут изолације или забране кретања, имале су ефекта у

¹⁹ Овај предлог предвиђа да се из Алиментационог фонда врши исплата досуђеног издржавања деци уместо несавесног родитеља-дужника који не испуњава своју обавезу плаћања алиментације.

²⁰ Поред покрајинског омбудсмана проф. др Зорана Павловића на округлом столу су учествовали: Јелена Петрик – Поповић, судија Основног суда у Суботици, Милка Беланчић, заменик Основног јавног тужиоца у Суботици, Мр Јасмина Зимоњић, директорка Центра за социјални рад општине Бачка Паланка, Мира Пољаковић и Гордана Пољаковић Дафна, адвокати.

²¹ У раду скупа учествовале су др Агота Виткаи Кучера, оперска уметница и редовна професорка Академије уметности УНС, др Тијана Палковљевић Бугарски, управница Галерије Матице српске, Ливија Биро, власница првог приватног дома за старе у Војводини „Вила Анкора“ (Суботица), Јоланд Корора, председница „Нурдора“, др Ивана Гађански Станић, помоћница директора за науку у Институту БиоСенс, Аранка Биндер, спортисткиња у стрелаштву, Татјана Вукадиновић, директорка гимназије „Светозар Марковић“ и Ивана Илић, оснивачица „Комуна маркета“.

сузбијању епидемије, али су женама које су се суочавале са насиљем отежавале положај, приморавајући их да, затворене између четири зида, време проводе са насилником. Такви услови су насилнику омогућавали појачану контролу над жртвом и отежавали жртви могућност да га напусти. Како би се комплексна тема насиља над женама сагледала из различитих перспектива, у раду конференције учествовале су особе различитог професионалног и социјалног искуства.²²

На скупу је истакнуто да је у периоду ванредног стања опао број пријава институцијама за насиље у породици, али да је у исто време био повећан број позива невладиним организацијама. Говорило се и о раду и подршци коју су пружале међународне организације, пре свега ОЕБС, Савет Европе, UN Women и друге, а као добар оцењен је и потез Министарства правде да се током ванредног стања не одлаже, већ да се санкционише насиље над женама. Учесници конференције су, између осталог, закључили да искуство из ванредног стања захтева изналажење алтернативних механизма за пружање подршке жртви, као и да званичне институције у борби против насиља над женама треба да сарађују са невладиним организацијама и континуирано раде на подизању свести о неприхватљивости насиља сваке врсте.

КОНФЕРЕНЦИЈА „РЕПРОДУКТИВНО ЗДРАВЉЕ МУШКАРАЦА“

Будући да су мушкарци често неправедно занемарени у расправама о репродуктивном здрављу, посебно када су репродуктивна питања попут контрацепције и неплодности схваћена као женска, Омбудсман је почетком јула месеца организовао онлајн конференцију „Репродуктивно здравље мушкараца“ сматрајући да је значајно утврдити потребе и бриге о репродуктивном здрављу мушкараца, јер и они, попут жена, захтевају свеобухватне здравствене услуге у вези са репродуктивним и сексуалним здрављем. Иако су заштита и очување репродуктивног здравља важни за све узрасне категорије становништва, ипак су најважнији у периоду психофизичког и полног одрастања односно адолесценције, због чега је посебна пажња била посвећена управо репродуктивном здрављу дечака и младих мушкараца. На конференцији се говорило о улози дечијег уролога у заштити сексуалног здравља мушке популације, раном откривању сексуално преносивих инфекција (СПИ) и сексуалном здрављу мушкараца, здравственом васпитању о сексуалном и репродуктивном здрављу (аспект мушког пола), медитеранској исхрани и њеном (позитивном) утицају на репродуктивно здравље мушкараца, дијететским суплементима у функцији мушког здравља, а представљени су и резултати истраживања²³ о приступу адолесцената информацијама о репродуктивном и сексуалном здрављу.²⁴

Учесници конференције су на крају формулисали закључке, међу којима су најзначајнији: рана дијагностика и лечење конгениталних анормалија репродуктивних органа мушкараца могу да обезбеде очување фертилне функције у одраслом добу мушкараца; код младих мушкараца сексуално преносиве инфекције (СПИ) често остају препознате, те се не примењује правовремена терапија и лечење, стога

²² Поред заменице омбудсмана за равноправност полова, у раду конференције учествовали/ле су: судија Основног суда у Новом Саду Данијела Вемић, професорка Правног факултета у Нишу и представница Женског истраживачког центра проф. др Невена Петрушић, координаторка за борбу против насиља над женама у UNDP-у Маја Бранковић Ђундић, дипломирани социјални радник из Центра за социјални рад Стара Пазова Радмила Стојановић, координаторка Сигурне женске куће у Новом Саду др Нада Падејски Шекеровић, координаторка Сигурне женске куће у Сомбору Тамара Савовић, представница организације „Из круга – Војводина“ Ивана Зелић, представница СОС женског центра у Новом Саду Ивана Перић, представница Удружења Рома Нови Бечеј и научна саветница Института друштвених наука, др Зорица Мршевић.

²³ Истраживање је спровео Новосадски хуманитарни центар 2019. године.

²⁴ О овим темама говориле су: проф. др Душанка Добановачки, др Мирјана Штрбац, доц. др Снежана Укропина, доц. др Радмила Велички, др Милка Поповић и др Данијела Кораћ Мандић.

је потребно едуковати младе о могућностима превенције СПИ, као и о њиховим последицама; неопходно је упознавање младих са ефектима вакцине против ХПВ-а, односно њеним значајем у превенцији карцинома; нужно је континуирано едуковати лекаре, педијатре, школске лекаре и лекаре који се у својој пракси баве децом и адолесцентима и информисати о савременим ставовима за очување фертилитета мушке популације; важно је увести сексуално образовање у образовни систем Србије најкасније до узраста 16 година; здравствено васпитање о сексуалном и репродуктивном здрављу неизоставно треба да садржи едукацију о сексуалним и репродуктивним правима, родној равноправности, значају аутономности у доношењу сексуалних одлука, али и питања која се тичу стереотипа родних улога, дестигматизације и антидискриминације у односу на сва лична својства, па и у односу на пол.

ОБЕЛЕЖАВАЊЕ МЕЂУНАРОДНОГ ДАНА ЖЕНА НА СЕЛУ

Поводом 15. октобра, Међународног дана жена на селу, Омбудсман је посетио једно пољопривредно газдинство надомак Ченеја. У разговору са власницом пољопривредног газдинства која се бави органском пољопривредном производњом поврћа и зачинског биља, истакнут је значај коришћења субвенција које даје држава, покрајина или град, односно средстава која се дају као подстицај за пољопривреду и предузетништво. Омбудсман је овом посетом желео да укаже на огроман потенцијал и кључну улогу коју жене имају у производњи хране и пољопривреди, али и на начине на који тај потенцијал могу да остваре уз подршку државе, покрајине и локалне заједнице. Имајући у виду чињеницу да из економске зависности произилазе и други бројни проблеми са којима се сусрећу, економско оснаживање жена са села је кључно и нужно, а програми за подстицање женског предузетништва на селу представљају свакако један од начина економског оснаживања сеоских жена. Омбудсман је скренуо пажњу на чињеницу да је потребно информисати и едуковати жене и мушкарце који живе на селу о постојећим конкурсима и програмима, попуњавању и подношењу конкурсне документације, као и о писању пројеката, како би искоришћеност тих средстава била још већа.

ИСТРАЖИВАЊЕ О МАЛОЛЕТНИЧКИМ ТРУДНОЋАМА И ПОРОЂАЈИМА НА ТЕРИТОРИЈИ АП ВОЈВОДИНЕ

Очување репродуктивног здравља младе популације је веома важна али и недовољно заступљена тема у јавном дискурсу, о којој млади често нису довољно информисани. Једна од последица овога је трудноћа настала током адолесценције, која носи озбиљне здравствене, психосоцијалне и економске последице, без обзира на то да ли је исход трудноће намерни прекид или порођај.

У приоритетне проблеме здравствене заштите адолесцента²⁵ спадају и недовољно заступљени здрави стилови живота адолесцената и проблеми репродуктивног здравља (рано ступање у сексуалне односе, ризични сексуални односи, ниска употреба кондома и осталих контрацептивних средстава, висока учесталост полно преносивих инфекција, адолесцентна трудноћа).²⁶

Омбудсман се у претходном периоду, пратећи стање остваривања и заштите људских права, сусретао са случајевима малолетничких трудноћа у којима је постојала сумња да је трудноћа последица обљубе, случајевима где је породица малолетнице дужи низ година на евиденцији центра за социјални рад, те

²⁵ Деца и омладина узраста од 10 до навршених 18 година

²⁶ Уредба о националном програму здравствене заштите жена, деце и омладине, тачка 6.5

случајевима у којима није постојала адекватна сарадња установа образовања, здравствене и социјалне заштите, због чега малолетним трудницама није пружена адекватна подршка.

Како би стекао ближи увид у појаву и распрострањеност малолетничких трудноћа и порођаја и допринео подизању свести о потреби за њеном превенцијом и сузбијањем, Омбудсман је реализовао истраживање о малолетничким трудноћама и порођајима на територији АП Војводине.

Истраживање је реализовано током септембра и октобра 2020. године путем упитника који су попуњавали представници запослених у домовима здравља, породилиштима и центрима за социјални рад у АП Војводини. Прикупљани су подаци за 2019. годину, а упитници су прилагођени обавезама и активностима предвиђеним законом и другима правним актима за сваку од наведених институција. На упитнике је одговорило 35 од укупно 45 домова здравља у Војводини, осам од укупно 10 опшних болница са породилиштима и 38 од 45 центара за социјални рад. Упитници су сачињени и попуњавани онлајн у виду Гугл форме.

Резултати истраживања су показали да у две трећине домова здравља не постоје саветовалишта за децу и младе, а да само понегде педијатри у старијим разредима основне и средњим школама држе предавања о репродуктивном здрављу за ученике. Према достављеним подацима, у 2019. години је обављено укупно 1490 саветодавних разговора са девојчицама и 136 разговора са дечацима. Евидентирано је укупно **194 малолетничке трудноће у 2019. години** и то девет случајева код девојчица млађих од 14 година, 46 случајева девојчица између 14 и 16 година и 139 случајева код девојчица старијих од 16 година. Евидентирано је 139 малолетничких порођаја (пет код малолетница до 14 година, 28 код малолетница између 14 и 16 година и 96 код малолетница старијих од 16 година). Домовима здравља познато је да је у девет случајева код девојчица млађих од 14 година трудноћа прекинута, као и у 13 случајева код девојчица узраста 14 до 16 година и четири случаја код девојчица старијих од 16 година. Прекиди трудноће обављени су уз сагласност органа старатељства у осам случајева, док је у другим случајевима постојала сагласност родитеља.

Већи број установа не обавештава орган старатељства о сваком случају малолетничке трудноће и порођаја, већ само уколико процене да је то потребно. Забрињавајуће је то да међу одговорима има и оних који сугеришу да нема смисла обавештавати орган старатељства о малолетничким трудноћама код девојчица из ромске популације.

Према подацима породилишта, у 2019. години забележено је укупно **247 малолетничких трудноћа** и то: пет трудноћа код малолетница до 14 година, 61 трудноћа код малолетница између 14 и 16 година и 181 трудноћа код малолетница старијих од 16 година. Истовремено, евидентирано је **укупно 234 порођаја** – седам код малолетница млађих од 14 година, 56 код малолетница између 14 и 16 година и 171 код малолетница старијих од 16 година. Евидентирано је 12 намерних прекида трудноће код девојчица млађих од 16 година и 26 код девојчица старијих од 16 година. У 17 случајева евидентиран је спонтани побачај. Прекиди трудноће извршени су уз сагласност родитеља и у 11 случајева уз сагласност органа старатељства. Породилишта у Сомбору, Панчеву, Суботици и Новом Саду навела су да су о случајевима намерног прекида трудноће обавестили надлежни центар за социјални рад, а породилишта у Вршцу, Сенти и Зрењанину да нису обавестили центар будући да је постојала сагласност родитеља.

Из свих породилишта наводе да о случајевима малолетничких трудноћа и порођаја обавештавају надлежни центар за социјални рад, осим породилишта у Вршцу где кажу да орган старатељства обавештавају само уколико процене да постоји потреба за тим. У случају да у породилиштима посумњају да је трудноћа последица извршеног кривичног дела, тада обавештавају и полицију.

Центри за социјални рад евидентирали су укупно 162 случаја малолетничке трудноће у 2019. години и то: 13 случајева код малолетница млађих од 14 година, 52 случаја код малолетница између 14 и 16 година и 97 случајева код малолетница старијих од 16 година. Евидентирано је и девет порођаја код малолетница до 14 година, 42 порођаја малолетница између 14 и 16 година и 86 порођаја код малолетница старијих од 16 година. Од укупног броја евидентираних случајева трудноће/порођаја, у 41% случајева центар је до сазнања о томе дошао путем обавештења од стране здравствене установе, у 29% случајева током рада с породицом која је од раније на евиденцији, у 19% случајева родитељи малолетнице обратили су се центру за помоћ, а у 11% случајева центру се обратила сама девојчица. Поједини центри указују на то да о случајевима малолетничких трудноћа сазнају кроз директан рад са породицама које су корисници услуга социјалне заштите у 90% случајева, а да тек за појединачне случајеве сазнају путем обавештења из породицишта или дома здравља. Поједини центри указују и на то да их болнице најчешће не обавештавају о таквим случајевима, већ информације добијају од суда када је покренут поступак за стицање пословне способности пре пунолетства.

Према достављеним подацима, чак 80% малолетних мајки након порођаја прекинуло је школовање.

Испитаници из свих установа сагласни су у погледу указивања на непостојање системског приступа проблему и неадекватну превентивну заштиту у овом погледу. Наведено је и да се превенција заснива на ентузијазму појединаца, да није ефикасна.

На основу резултата прикупљених података надлежних здравствених и установа социјалне заштите може се закључити да је превентивна заштита репродуктивног здравља младих недовољно заступљена, да недостају едукативне и саветодавне активности у раду са децом у овој области, да су локалне услуге у овој области такође недовољно развијене или не постоје, као и да су неразвијене процедуре и сарадња међу институцијама здравственог, социјалног и образовног система. Одговорност за репродуктивно здравље препуштено је у већој мери девојчицама, а њима је овај вид превенције и доступнији него њиховим вршњацима мушког пола. Подаци указују и на то да су одређене групе деце у већем ризику од појаве малолетничке трудноће и да је реч углавном о деци из ромске популације. Уз то, будући да су очеви у више од 60 одсто случајева пунолетне особе, постоји могућност да је у великом броју малолетничких трудноћа реч о сексуалној злоупотреби детета. Све ово говори о неадекватном поступању институција и неблаговременом предузимању одговарајућих мера заштите права детета и заштите и превенције њиховог репродуктивног здравља. Додатну потешкоћу у обради података представља и непостојање одговарајућих евиденција институција о малолетничким трудноћама.

Омбудсман ће у наредном периоду сачинити препоруке на основу резултата и закључака истраживања и упутити их надлежним институцијама у циљу унапређења здравствене и социјалне заштите и репродуктивног здравља деце и младих, као и превенције сексуалног злостављања.

АТИВНОСТИ У КАМПАЊИ „16 ДАНА АКТИВИЗМА У БОРБИ ПРОТИВ НАСИЉА НАД ЖЕНАМА“

Предавање „Насиље према женама у породици и интимним партнерским односима“

Препознајући значај континуиране едукације младих о родно заснованом насиљу, Омбудсман је, уз подршку Мисије ОЕБС-а у Србији, организовао почетком децембра онлајн предавање на тему „Насиље према женама у породици и у интимним партнерским односима“, које је одржала проф. др Невена Петрушић, редовна професорка Правног факултета у Нишу. Предавање је одржано у циљу развијања ненасилног понашања, оснаживања и подстицања младих за предузимање активне улоге у постизању

родне равноправности и превенције родно заснованог насиља, а поводом глобалне кампање „16 дана активизма против насиља над женама“. Ова светска кампања, коју обележава преко 1.700 организација широм света, почиње 25. новембра Међународним даном борбе против насиља над женама, а завршава 10. децембра Међународним даном људских права. Циљ кампање је подизање свести јавности и предузимање активности за сузбијање насиља над женама. Ово интерактивно онлајн предавање пратило је око сто студената Филозофског факултета у Новом Саду, Правног факултета за привреду и правосуђе у Новом Саду високошколске јединице у Суботици, као и младих друштвених активиста односно активисткиња.

Годишња конференција Мреже „Живот без насиља“

Као координатор мреже „Живот без насиља“, Омбудсман је у децембру одржао онлајн годишњу конференцију под називом „15 година од формирања мреже Живот без насиља - насиље у контексту епидемије“. Формирањем ове мреже 2005. године Омбудсман је повезао различите институције на свим нивоима у циљу боље сарадње и размене информација, што је имало за циљ бољу и ефикаснију заштиту и подршку жртвама насиља у породици.

Будући да се број фемицида на годишњем нивоу не смањује, евидентно је да постоји потреба за много јаснијим друштвеним одговором на насиље над женама. Проналажење ефикасног решења за превенцију и сузбијање ове негативне друштвене појаве, према мишљењу Омбудсмана, захтева интегрисање свих микро, мезо и макро елемената, уз подршку доносилаца одлука на свим нивоима. На конференцији су учествовали представници државних институција, као и међународних и домаћих невладиних организација.²⁷ Они су говорили о новим изазовима у области женских људских права које је поставила пандемија вируса ковид 19, о прилагођеном раду институција и сервиса подршке жртвама насиља у породици, раду група за координацију и сарадњу за време пандемије, а једна од тема била је и усвајање Националне стратегије за остваривање права жртава и сведока кривичних дела за период од 2020. до 2025. године. Презентовани су подаци о насиљу у породици у 2019. години на територији АП Војводине, које Омбудсман прикупља сваке године. Формулисани су закључци, међу којима су најзначајнији:

- Неопходно је усагласити евиденције институција и формирати јединствену базу података о насиљу у породици;
- Епидемија намеће прилагођавање рада институција у смислу дефинисања, ранијег планирања и спровођења процедура у измењеним околностима;
- Потребно је евидентирати децу као жртве насиља, не само када су жртве директног насиља већ и индиректног, и обезбедити им одговарајућу подршку;
- Донети јасне инструкције ради постизања уједначеног тумачења и поступања у случајевима кршења мера заштите;
- Сагледавање пандемије са становишта људске безбедности мора се посматрати кроз родно-равноправни угао, посебно имајући у виду бројност жена на здравствено небезбедним пословима, у здравству, трговини свих нивоа, угоститељству и образовању.

²⁷ Учесници конференције били су бивша заменица покрајинског омбудсмана за равноправност полова Даница Тодоров, Светлана Нешић Бајго из Покрајинског заштитника грађана, Јасмина Николић из Виктимолошког друштва Србије, Горјана Мирчић Чалуковић, чланица Групе за израду Закона о спречавању насиља у породици, Миодраг Тепавац из Центра за социјални рад Сомбор, др Зорица Мршевић са Института друштвених наука и Светлана Јанковић, потпуковник у пензији.

АНАЛИЗА ПРЕДМЕТА ПО СОПСТВЕНОЈ ИНИЦИЈАТИВИ

Као и претходних година, Омбудсман је током 2020. године на основу сазнања из медијских написа о случајевима убистава у породично-партнерским односима која су се догодила на територији АП Војводине покренуо поступке по сопственој иницијативи обраћањем надлежним центрима за социјални рад.

Покренуто је укупно девет поступака који су обухватили десет случајева убистава од стране партнера, бившег партнера односно другог члана породице. Од десет убистава, у осам случајева жртве су биле жене. Ни у једном случају нису евидентирани раније пријаве за насиље у породици.²⁸ У пет случајева жртве су усмрћене хицима из ватреног оружја – у три из пиштоља, а у два из аутоматске односно ловачке пушке; у два случаја жртва је усмрћена убодима ножем, док је у једном случају убиство извршено експлозивном направом.²⁹

Када је у питању релација између учиниоца и жене жртве, у три случаја ради се о убиству унутар брачне заједнице, у три случаја жене су усмртили ванбрачни односно емотивни партнери, у једном случају учинилац је био бивши супружник, док је у једном случају жртву усмртио син.

Када је старосна структура жртава у питању, најмлађа убијена жена имала је 28 година, а најстарија 85 година; просечна старост жртве је око 50 година. Од осам учинилаца убистава жена, чак пет су извршили самоубиство.

Само у једном случају је жртва убиства у партнерским односима био мушкарац, којег је ножем усмртила супруга.

Имајући у виду чињеницу да се број фемцида на годишњем нивоу не смањује, Омбудсман је у више наврата указао на потребу за успостављањем државне статистике фемцида и неопходности едукације на свим образовним нивоима о апсолутној недозвољености родно заснованог насиља. Повишена свест и разумевање појаве насиља над женама и насиља у породици предуслов је за промене у ставовима и понашању. Значајну улогу у томе имају медији, чија је дужност да о фемциду извештавају одговорно и професионално, уздржавајући се од сензационализма. И у наредном периоду Омбудсман ће наставити да прати и анализира случајеве родно заснованих убистава ради увида у њихову распрострањеност и карактеристике, као и ефекте закона и мера донетих у циљу сузбијања и превенције насиља према женама.

ПРИМЕР ПОСТУПАЊА ПО ПРИТУЖБИ СТРАНKE

Омбудсману се обратио грађанин притужбом на поступање Завода за равноправност полова АП Војводине (у даљем тексту: Завод) у спровођењу Конкурса за доделу бесповратних средстава брачним паровима на територији АП Војводине за куповину сеоских кућа са окућницом за 2020. годину.

Подносилац притужбе је навео да је учествовао у наведеном конкурсу, те да Одлука о завршетку истог није објављена на главној/почетној страници сајта Завода, него на једном од подменија. Услед неадекватног објављивања Одлуке, пропустио је рок у којем је могао да оствари увид у конкурсну

---

²⁸ У случају једног убиства жене од стране супруга, постојала је пријава за насиље у породици у претходној брачној заједници убијене жене.

²⁹ У једном случају начин извршења фемцида није познат.

документацију. Навео је и чињеницу да се увид могао извршити само у сопствену, а не и у документацију других учесника конкурса.

У изјашњењу поводом притужбе Завод наводи да је поступио у складу са чланом 11. Правилника о условима за доделу бесповратних средстава брачним паровима на територији АП Војводине за куповину сеоских кућа са окућницом у коме је предвиђено да се одлука објављује на сајту без одређивања на ком његовом делу. Што се тиче увида у конкурсну документацију након објављивања одлуке о добитницима, увид у конкурсну документацију других учесника није омогућен, јер иста садржи бројне личне податке учесника, чланова њихових породица и трећих лица које је Завод према Закону о заштити података о личности³⁰ у обавези да чува и да не објављује јавно.

Омбудсман се након тога обратио Поверенику за информације од јавног значаја и заштиту података о личности који је навео је да, са становишта Закона о заштити података о личности, обрада оваквих података није *a priori* забрањена, већ је руковалац тај који треба да у сваком конкретном случају обезбеди да се обрада врши у складу са Законом. Обавеза руковоаца да обезбеди заштиту података о личности које обрађује **не може бити оправдан разлог за потпуно ускраћивање могућности увида у те податке**, при чему предмет увида могу бити само они подаци о личности који су примерени, битни и ограничени на оно што је неопходно за остваривање конкретне сврхе.

Имајући у виду наведено Омбудсман је Заводу упутио *мишљење* да би, у интересу транспарентности спровођења конкурса и правне сигурности, *Завод требало да обезбеди могућност учесницима конкурса да остваре увид у (сву) конкурсну документацију. Заштита података о личности приликом евентуалног коришћења права на увид у документацију може се обезбедити на тај начин што одређене личне податке који нису битни и сврсисходни циљу остваривања права на увид и обезбеђивању транспарентности конкурса (као што су јединствени матични број грађана, адресни подаци у смислу улице, подаци о банковном рачину и слично) треба учинити недоступним нпр. затамњењем истих. Такође, ради потпуне транспарентности поступка не би било на одмет да вест о Одлуци о додели средстава објаве на почетној страници сајта Завода уз упућивање где заинтересовани могу да погледају списак добитника, односно где могу погледати Одлуку, уколико то желе.*

ПРИМЕНА ПРИНЦИПА РАВНОПРАВНОСТИ ПОЛОВА У ПОКРАЈИНСКИМ СЕКРЕТАРИЈАТИМА - ПРИМЕНА ПОКРАЈИНСКЕ СКУПШТИНСКЕ ОДЛУКЕ О РАВНОПРАВНОСТИ ПОЛОВА

Омбудсман прати примену Покрајинске скупштинске одлуке о равноправности полова³¹ (у даљем тексту: Одлука) у покрајинским органима управе, а од 2010. године и примену Закључка Покрајинске владе о увођењу принципа родне равноправности у све стратегије, програме, пројекте и активности покрајинских органа управе. Увођење принципа родне равноправности у стратегије, програме, пројекте и друге активности покрајинских органа иде спорије, али има помака. У ранијим годишњим извештајима указивано је да се Одлука не спроводи с подједнаком пажњом у свим покрајинским органима, што само потврђује чињеницу да за стварне промене нормативни оквир није довољан, него су неопходне стратегије за унапређење родне равноправности, као и оспособљавање покрајинских службеника.

³⁰ „Службени гласник РС“, број 87/2018

³¹ „Службени лист АПВ“, бр. 14/04 и 18/09.

Омбудсман је од девет покрајинских секретаријата тражио информацију о спровођењу Одлуке и Закључка у извештајном периоду, а извештаје је доставило седам секретаријата (Покрајински секретаријат за здравство и Покрајински секретаријат за пољопривреду, водопривреду и шумарство се нису изјаснили).

Покрајински секретаријат за социјалну политику, демографију и равноправност полова известио је Омбудсмана да је у извештајној години наставио са активностима у спровођењу Програма за заштиту жена од насиља у породици и партнерским односима и других облика родно заснованог насиља у АП Војводини за период од 2015. до 2020. године. У вези са тим настављено је спровођење пројекта „Интегрисани одговор на насиље над женама у Војводини – 3. фаза“ у оквиру којег се планира да UN Women финансира евалуацију целог Програма и приступи изради новог. Покрајински секретаријат је наставио са обезбеђивањем средстава за расписивање конкурса за економско оснаживање жена које су претрпеле насиље или су у ситуацији насиља. Приметно је да је за извештајну годину издвојено мање средстава за ове намене у односу на претходне године; ипак похвално је што Секретаријат континуирано спроводи овај програм, јер економско оснаживање жена представља један од кључних фактора заштите и превенције од насиља над женама. У погледу пронаталитетних мера у АП Војводини је у 2020. години настављено суфинансирање трошкова биомедицински потпомогнутог оплођења (БМПО) за друго, треће и свако наредно дете. Буџетски фонд за пронаталитетну популациону политику (доделе бесповратних средстава у породицама у којима се роди треће или четврто дете или ради унапређења услова становања) је такође у склопу пронаталитетних мера, али је износ средстава смањен, као и право на матерински додатак за незапослене мајке за треће или четврто дете који је уведен као мера пронаталитетне политике од 1. јануара 2019. године (у 2019. години за ове намене издвојено је 270.000.000,00 динара, а у 2020. години 167.541.000,00 динара). Одвојена су такође и значајна средства за реализацију Покрајинске скупштинске одлуке о праву на суфинансирање трошкова за биомедицински потпомогнуту оплодњу (са могућношћу замрзавања ембриона). Током извештајног периода настављена је подршка удружењима грађана/удружењима жена у области родне равноправности за активности које су усмерене на унапређење положаја жена у АП Војводини. Штампан је женски роковник, а издање за 2020. посвећено је женама које су учествовале у парламентарном животу Војводине. Покрајинско признање у области равноправности полова – Признање „Милица Томић“ за извештајну годину припало је Центру за социјални рад Стара Пазова.

Покрајински секретаријат **ни ове године (као ни претходне две) није известио Омбудсмана о реализацији обавезе прописане чланом 10 Одлуке** према којој је обавеза овог секретаријата да сваке треће године Покрајинској влади подноси извештај о равноправности полова у покрајинским органима, те да исти, поред података и анализе заступљености полова, треба да садржи и план конкретних мера за отклањање или ублажавање неравномерне заступљености полова.

Покрајински секретаријат за финансије је обавестио Омбудсмана да је децембарским изменама Закона о буџетском систему обавеза преласка са постепеног увођења родних принципа у буџетски процес на родно одговорно буџетирање у целини продужено до 2024. године. Међутим, како је приликом доношења Упутства за припрему буџета АП Војводине за 2021. и пројекција за 2022. и 2023. годину на снази био члан 12 Закона о буџетском систему који је подразумевао потпуну примену родно одговорног буџетирања од доношења буџета за 2021. годину, покрајинским буџетом за 2021. годину родно одговорним буџетирањем обухваћени су **сви директни буџетски корисници**. Покрајински секретаријат је у ранијем периоду наглашавао да је код увођења родно одговорног буџетирања тежиште било на повећању броја корисника, а да ће у наредном периоду оно бити усмерено на унапређење квалитета и креирање јавних политика како би овај буџетски циљ био остварен у суштинском смислу, а како не би остао на нивоу испуњења норме.

Покрајински секретаријат за образовање, прописе, управу и националне мањине – националне заједнице је у свом извештају Омбудсману навео, као и ранијих година, да су утврђени родни циљеви и индикатори за програмске активности Систем јавне управе (државни стручни испити), Уређење и управљање у систему правосуђа (правосудни испит и судски тумачи) и Подршка у образовању ученика и студената (регресирање превоза ученика средњих школа). Приликом дефинисања индикатора за родне циљеве у програмским активностима пошло се од тога да су ове активности таквог карактера (махом се односе на испите на које се кандидати сами пријављују и за које сами уплаћују средства) да немају утицаја на унапређење родне равноправности, те се приликом праћења учинка активности води само родна статистика. **Покрајински секретаријат ни ове године није известио Омбудсмана о томе да ли је у поступку давања мишљења о наставним плановима и програмима за основно и средње образовање консултовао покрајински орган управе надлежан за остваривање равноправности полова како је то предвиђено чланом 6 Одлуке.**

Покрајински секретаријат за спорт и омладину је, као и претходних година, и у 2020. години расписао Конкурс за финансирање пројеката са циљем афирмације жена у спорту, на који су се јављале спортске организације и по основу кога су расподељена средства. На овај начин су додатно издвајана средства за усавршавање спортских стручњакиња и за набавку такмичарске опреме и спортских реквизита за спортскиње. Похвално је што је ова пракса којом се оснажују жене у спорту настављена и у овом извештајном периоду. Секретаријат је у ранијем периоду извештавао Омбудсмана о додели стипендија младим спортистима и спортисткињама који су забележили најбоље резултате на домаћим и међународним такмичењима, као и о додели награда даровитим ученицима основних и средњих школа за освојена прва места на републичким такмичењима, што за 2020. годину није учињено, стога није познато да ли су стипендије/награде додељиване, као ни да ли се поштовао принцип родне равноправности приликом доделе истих.

Покрајински секретаријат за културу, јавно информисање и односе с верским заједницама известио је Омбудсмана, као и претходних година, о полној структури директора, управних и надзорних одбора за 12 установа културе и 5 завода чији је оснивач АП Војводина, а чија решења о именовању припрема Секретаријат. Извештај показује да је стање у односу на претходне године углавном непромењено, односно да су у управним и надзорним одборима процентуално подједнако заступљена оба пола, док се на позицији директора налази мање жена него мушкараца, односно 35% је представница мање заступљеног пола.

У области родно одговорног буџетирања, Секретаријат је известио да су дефинисали родно одговорне циљеве и родне индикаторе за укупно три програма. Поред програма који су уведени 2017. године - Систем јавног информисања и 2018. године - Јачање културне продукције и уметничког стваралаштва, у 2020. години је уведен још један нови програм –Унапређење система заштите културног наслеђа. У оквиру овог програма, а због ограниченог обављања редовне делатности услед пандемије вируса ковид 19, реализовано је укупно 8 од 10 планираних пројеката, а у оквиру припадајуће програмске активности 7 од 10 планираних, којима се унапређују садржаји пројеката у области заштите и очувања културног наслеђа подизањем свести о значају родне равноправности. У оквиру програма Систем јавног информисања циљ за остваривање родне равноправности је испуњен и премашен, будући да је подржано укупно осам пројекта који се баве темом родне равноправности (услов је пет). У оквиру програма Јачање културне продукције и уметничког стваралаштва индикатори показују да су прошле године подржана суфинансирањем три родно одговорна пројекта, број подржаних родно одговорних пројеката које спроводе установе културе (пројекти, награде, омажи и друга признања женама) износи 15, а број подржаних родно одговорних пројеката ауторки износи 25. Омбудсман подржава чињеницу да Секретаријат сваке године уводи нове програме у циљу унапређења родне равноправности у сфери своје надлежности.

У извештају **Покрајинског секретаријата за високо образовање и научноистраживачку делатност** наводи се да је у буџету Секретаријата за 2020. годину, поред индикатора који су уведени претходних година, дошло до проширења родних индикатора у Програму – Развој науке и технологије, те припадајућој Програмској активности – Развој научно - истраживачке делатности. У оквиру ових индикатора, дошло је до разврставања истраживача који учествују на научним скуповима у земљи и иностранству по роду. Секретаријат примењује родно одговорно буџетирање праћењем следећих индикатора: Број студенткиња и студената у АП Војводини, Годишњи број дипломираних студенткиња и студената у АП Војводини у односу на укупан број студената, Број студенткиња и студената обухваћених системом студентске заштите у АП Војводини, Број студенткиња и студената обухваћених смештајним капацитетом у студентским домовима, Број студенткиња и студената путника у АП Војводини.

У извештају Секретаријата достављени су и подаци о учешћу научно-истраживачких радника у различитим активностима суфинансираним од стране Секретаријата, односно активности Секретаријата реализоване на Јавним конкурсима у 2020. години. У већини ових активности подједнако су била заступљена оба пола, док је у појединим било незнатно више заступљеног женског пола. Одступања је било код програма „Право на прву шансу“, преко којег је запослено пет незапослених доктора наука, од којих је била једна жена (20%), а у стручним саветима ангажовано је мање (35,71%) истраживачица него истраживача.

Када је реч о присутности жена на местима доношења одлука, подаци показују да од 91 члана Савета Универзитета и факултета у саставу Универзитета у Новом Саду, њих 31 су жене (34,07%) а 60 мушкарци (65,93%). У саветима високих школа струковних студија из реда представника оснивача, подједнако су заступљена оба пола: од 60 чланова свих савета, 31 су жене (51,66%) а 29 мушкарци (47,61%). За разлику од претходног извештајног периода, када су од укупно 12 чланова у управним одборима научних института чији је оснивач Покрајина из реда представника оснивача биле само 3 жене (25%), сада је укупно 8 жена чланова управних одбора (47%) од укупно 17 чланова.

Извештаји покрајинских секретаријата Омбудсману указују да су буџетски корисници наставили да озбиљно приступају увођењу родних циљева и индикатора у своје буџете, али да се поједини секретаријати, приликом извештавања Омбудсмана, не осврћу посебно на спровођење оних чланова Одлуке који им прописују конкретне обавезе, па би било пожељно да то у наредном периоду исправе.

Надаље, потребно је наставити обуку покрајинских службеника како би органи управе могли да препознају родне елементе у својим стратегијама, програмима, пројектима и активностима и да одреде циљеве који ће допринети постизању родне равноправности и стварању једнаких могућности за оба пола.

Неопходно је уношење родне перспективе у све програме и активности које се спроводе, ради сагледавања и анализе свих њихових ефеката на жене и мушкарце, чак и у оним областима које су на први поглед родно неутралне, као и успостављање континуитета у раду свих секретаријата.

УЧЕШЋЕ НА СТРУЧНИМ, НАУЧНИМ И ДРУГИМ СКУПОВИМА

- учествовање на дводневном семинару у Руми „Јачање капацитета институција за промоцију важности политичког, економског, социјалног и здравственог права жена са инвалидитетом“ у организацији Креативно афирмативне организације - Парнас;

- одржавање предавања учесницима пројекта „ОН/А равноправно ОсН/Ажени“ из области равноправности полова, које се односило на питања политичке репрезентације жена, превазилажења предрасуда и стереотипа и рад на конкретним предметима из ове области. Пројекат заједнички реализују ОПЕНС и Центар за омладински рад из Новог Сада (ЦЗОР), у сарадњи са универзитетом Јонкопинг из Шведске. Пројекат је део програма „Лидерство и развојни омладински рад у заједници“;
- присуствовање онлајн семинару „Друштвена маргинализација проблема насиља над женама у ситуацијама присилне изолације хитних околности и рестриктивних мера, који је реализован у оквиру друге фазе ЕУ UN Women регионалног програма за заустављање насиља у земљама Западног Балкана и Турске;
- присуствовање дводневној конференцији у организацији Савеза самосталних синдиката Војводине и Секције жена СССРВ у оквиру које су представљена и искуства у раду Омбудсмана;
- присуствовање онлајн Националним консултацијама цивилног друштва са механизмима за родну равноправност у организацији UN Women у сарадњи са Координационим телом за родну равноправност, а као део спровођења пројекта „Кључни кораци ка родној равноправности“.³²
- присуствовање онлајн тренингу „Пристап правима и услугама за избеглице, мигранте и тражиоце азила у заштити од родно заснованог насиља са посебним освртом на жене и децу“ у организацији Удружења грађана за борбу против трговине људима и свих облика насиља над женама „Атина“;
- присуствовање Консултацијама за област институционални механизми за родну равноправност и финансирање родне агенде у организацији Женске платформе за развој Србије у сарадњи са Центром за подршку женама;
- присуствовање онлајн Консултацијама за област пољопривреде и одрживог руралног развоја у организацији Женске платформе за развој Србије и Удружења грађанки „Femplatz“;
- изјава за прилог другог програма Радио-телевизије Војводине поводом Међународног дана жена на селу; писани прилог за Универзитетски одјек поводом Међународног дана борбе против насиља над женама.

---

³² Циљ Националних консултација јесте отварање дијалога између цивилног друштва и механизма за родну равноправност.

РАД ОМБУДСМАНА У ДРУГИМ ОБЛАСТИМА ОСТВАРИВАЊА ЉУДСКИХ ПРАВА

ПОСЕТЕ У ОКВИРУ НАЦИОНАЛНОГ МЕХАНИЗМА ЗА ПРЕВЕНЦИЈУ ТОРТУРЕ

Омбудсман учествује у раду Националном механизму за превенцију тортуре (у даљем тексту: НПМ) на основу Меморандума о сарадњи у обављању послова НПМ којим је предвиђено да ће Омбудсман активно учествовати у посетама мониторинг тима НПМ установама у којима су смештена лица лишена слободе, а које се налазе на територији АП Војводине.

ПОСЕТА КАЗНЕНО-ПОПРАВНОМ ЗАВОДУ У ПАНЧЕВУ

Посета Казнено-поправном заводу у Панчеву (даље: КПЗ) је прва посета НПМ новоотвореном заводу који је почео са радом октобра 2018. Током посете обављена је систематска контрола стања у погледу поштовања права лица лишених слободе, а посебна пажња била је посвећена присуству психоактивних супстанци.

Тиму НПМ су пружене све тражене информације, омогућени су ненадзирани разговори са лицима лишених слободе, обилазак свих просторија и увид у комплетну документацију. Овакво поступање представља пример добре праксе у складу са законом предвиђеном обавезом сарадње органа са НПМ-ом.

Пошто су објекти завода новоизграђени, материјални услови су на завидном нивоу. Постоје и посебне спаваонице за лица са инвалидитетом које су у потпуности прилагођена потребама лица која користе инвалидска колица.

КПЗ је похваљен јер је утврђено да о ванредним догађајима постоји уредна и потпуна документација. Констатовано је да припадници Службе за обезбеђење не носе гумене палице током рада у делу у ком су смештена лица лишена слободе што је у складу са важећим стандардима.

НПМ је констатовао да припадници Службе за обезбеђење имају комплетне радне униформе што није случај у многим другим посећеним заводима.

У КПЗ од укупног броја осуђених, од 427, њих 124 је имало проблема са психоактивним супстанцама (ПАС) и постављен им је индивидуални циљ, а то је одржавање апстиненције од ПАС. То је један од услова за преиспитивање третмана и уколико осуђени не остварује постављене циљеве, нема услова за напредовање у групу са већим степеном права. Службеници третмана – васпитачи раде индивидуално са осуђенима, међутим васпитачи нису прошли посебну обуку за примену специјализованих програма третмана.

Након обављене посете, по достављеним препорукама Управа за извршење кривичних санкција предузела је одређене мере. Обезбеђени су обрасци захтева за пружање бесплатне правне помоћи за потребе осуђених лица. Обука за запослене у службама за третман свих завода за примену специјализованих програма за рад са осуђеницима биће реализована након престанка пандемије. Сходно упућеној препоруци, израдиће се нови правилник о уједначеном бенефицираном радном стажу за све запослене које раде на истим пословима.

ПОСЕТА ПОЛИЦИЈСКОЈ УПРАВИ НОВИ САД И ОКРУЖНОМ ЗАТВОРУ НОВИ САД

Представници Омбудсмана у оквиру НПМ посетили су Окружни затвор и Полицијску управу у Новом Саду.

Током посете Окружном затвору посебна пажња је посвећена питању присуства психоактивних средстава и мерама које су предузете у том погледу. Тим поводом НПМ је разговарао са запосленима у Служби за обезбеђење, Служби за третман и Служби за здравствену заштиту. Остварена је пуна сарадња, омогућен је обилазак просторија, увид у документацију, као и разговор за осуђеним лицима.

Обављени су разговори и са притвореним лицима у циљу да НПМ прикупи информације о поступању полицијских службеника током лишења слободе и током задржавања у просторијама Полицијске управе.

Део тима НПМ је посетио Полицијску управу у Новом Саду, Полицијску испоставу за дежурство, интервенције и обезбеђење и Полицијску испоставу на Новом насељу. Приликом посете контролисано је поступање по препорукама Европског комитета за спречавање мучења и нечовечног или понижавајућег поступања или кажњавања (ЦПТ).

Препоруке ЦПТ су се односиле на начин чувања одузетих предмета у вези са извршењем кривичних дела, НПМ је додатно препоручио да се предмети чувају у посебним просторијама. Препоруке у вези са правилним вођењем евиденције о задржавању лица, у вези са опремљеношћу просторија за задржавање нису у потпуности извршене. Након посете НПМ надлежни органи су издали налог за уклањање неправилности.

У разговору са једним притвореним лицем у Окружном затвору добијена је информација да га је приликом лишења слободе службено лице ПУ Нови Сад ПИ Ново насеље ударило лопатом у пределу руке. Притворено лице је тачно навело у којој канцеларији се одиграо догађај. Приликом обиласка канцеларије део тима НПМ затекао је лопату у поменутој канцеларији. У решењу о задржавању није унет податак да је према том лицу примењивана принудна мера.

У даљем разговору у Окружном затвору још два притворена лица су навела да су се према њима неадекватно понашали полицијски службеници приликом лишења слободе, што потврђују и лекарски налази сачињени приликом пријема на Притворско одељење Окружног затвора.

Након посете, НПМ је мишљења да је сходно препоруци ЦПТ и убудуће потребно континуирано подсећати полицијске службенике да своју дужност врше у складу са прописима, и да је потребно предузети одговарајуће мере за спречавање примене неоправдане силе у вршењу дужности.

ПОСЕТА ПОЛИЦИЈСКОЈ УПРАВИ СРЕМСКА МИТРОВИЦА И КАЗНЕНО-ПОПРАВНОМ ЗАВОДУ СРЕМСКА МИТРОВИЦА

Представници Омбудсмана са представницима Заштитника грађана као тим НПМ обавили су посету Полицијској управи Сремска Митровица и Казнено-поправном заводу Сремска Митровица.

Приликом посете Казнено-поправном заводу (КПЗ) један од главних циљева посете се односио на околност хапшења, саслушавања, полицијског задржавања и пријема у КПЗ. У разговору са притвореним лицима и са лицима која су се налазила на задржавању до 48 сати прикупљене су информације о поступању полицијских службеника према њима током задржавања као и приликом примене других полицијских овлашћења.

Други део тима НПМ током ненајављене посете Полицијској испостави Сремска Митровица је пратио поступање полицијских службеника по препорукама Европског комитета за спречавање мучења и нечовечног или понижавајућег поступања или кажњавања (ЦПТ). Приликом посете извршен је увид у документацију о задржавању лица, притужбама грађана, у евиденцију заплених предмета, као и у евиденцију о употреби средстава принуде. Чланови НПМ су обишли просторије за задржавање и разговарали са полицијским службеницима о начину остваривања права задржаних лица.

Увидом у евиденцију о употреби средстава принуде за 2020. годину установљено је да су средства за везивање употребљена више пута, као и физичка сила. Извештаји о примени принудних средстава су детаљни и пружају податке на основу којих је могуће спровести ваљан поступак оцене оправданости и правилности употребе средстава принуде. Утврђено је да се обавезно обавља лекарски преглед лица над којим је примењено средство принуде физичка сила. НПМ похваљује наведени начин поступања полицијских службеника ПИ.

Једино задржано лице које је затечено у просторијама КПЗ и са којим је обављен ненадзирани разговор није имало примедбе на поступање полицијских службеника. Од десет притворених лица са којима је НПМ обавио ненадзирани разговор једно лице се жалило да су га полицијски службеници приликом лишења слободе ударили руком у главу. Међутим, како није било видљивих повреда, те исте нису ни пријављене лекару приликом пријема у КПЗ. Остала лица нису имала примедби на поступање полицијских службеника према њима, нити током лишења слободе, нити током задржавања.

Сходно препоруци ЦПТ у ПИ Сремска Митровица полицијски службеници неће присуствовати лекарском прегледу задржаних лица, осим ако то, из безбедносних разлога, затражи лекар који врши преглед. То ће се констатовати у записнику о задржавању.

По препоруци ЦПТ потребно је редовно организовати стручно оспособљавање за полицијске службенике, које треба да обухвати одговарајуће технике саслушања и истраге, као и спречавање неадекватног поступања. Како припадници ПИ нису похађали такву обуку, препорука НПМ је да за криминалистичке инспекторе ПИ Сремска Митровица треба организовати обуке о циљевима и техникама саслушања и понашања током саслушања.

Приликом обиласка просторије предвиђене за саслушања, НПМ је уочио да исте нису адекватно опремљене, те је препорука да исту треба опремити одговарајућом техничком опремом.

ПОСЕТА ПОЛИЦИЈСКОЈ УПРАВИ КИКИНДА

Представник Омбудсмана у оквиру рада НПМ присуствовао је посети Полицијској управи Кикинда, Полицијска станица Нови Кнежевац.

Приликом посете чланови НПМ обишли су просторију за задржавање лица у којој није затечено ниједно лице. Извршен је увид у документацију – записник о задржавању грађанина, који садржи све активности полицијских службеника у вези са задржаним лицем. Затечен је образац за обавештење о правима доведеног и задржаног лица и на енглеском и на мађарском језику. У документацији се налазе и правилно попуњене потврде о привремено одузетим предметима. Документована је и чињеница да је задржано лице имало право и прилику да обавести члана породице и да ступи у контакт са својим адвокатом.

У ПС Нови Кнежевац просторија за задржавање лица не одговара утврђеним стандардима, а надлежни орган у одговору на препоруку навео је да пројекат за адаптацију тих просторија постоји и да ће се приступити адаптацији у скорије време.

ПОСЕТА ГЕРОНТОЛОШКОМ ЦЕНТРУ У ПАНЧЕВУ

Представници Омбудсмана посетили су Геронтолошки центар у Панчеву у склопу тима НПМ.

Приликом посете посебна пажња је посвећена смештајним и другим животним условима у установи, као и поступању према корисницима, са нагласком на поступању према непокретним и дементним корисницима.

На дан посете укупан број корисника био је 219, а постоји и листа чекања на којој је било 33 особе. Последњих година је тенденција да долазе све старији корисници и лица у терминалним фазама болести којима је потребан највиши степен подршке.

У разговору са корисницима закључено је да су задовољни третманом, исхраном, окупацијом времена и уопште атмосфером у Центру, као и медицинским услугама. Корисници су деловали хигијенски збринуто, а велики број корисника затечен је у групама у неким од активности, и то како независних корисника тако и корисника са неком од помагала.

Приликом обиласка установе уочено је да се одређени објекти закључавају, те се ограничавају права корисника на кретање без утврђених критеријума. Препоручено је да надлежно министарство предузме мере за законско уређивање услова и поступка за ограничавање слободе кретања корисника смештених у установама социјалне заштите.

Непокретним корисницима није омогућено да бораве на свежем ваздуху. Препорука је да Геронтолошки центар обезбеди зависним корисницима да редовно излазе на свеж ваздух и отворени простор уз помоћ и подршку особља. Према наводима запослених, приликом планираних грађевинских радова на обнови објеката направиле се и двориште што ће омогућити боравак дементних корисника на свежем ваздуху и њиховом већем степену слободе.

У Геронтолошком центру није запослен довољан број особља различитих профила неопходан на рад са корисницима, те је препоручено да надлежно министарство предузме све мере ради обезбеђења потребног броја и стручног профила запослених како би се кадровски капацитет ускладило са реалним потребама.

Здравствени радници запослени у установи, немају специјализоване обуке за рад са старијим, дементним, непокретним лицима, те је препорука НПМ да установа треба да обезбеди, у сарадњи са здравственим установама, неопходну континуирану едукацију за све здравствене раднике у непосредном контакту са корисницима.

ТЕМАТСКЕ ПОСЕТЕ СПЕЦИЈАЛНИМ БОЛНИЦАМА ЗА ПСИХИЈАТРИЈСКЕ БОЛЕСТИ

Представници Омбудсмана као део тима НПМ присуствовали су посетама установама у којима се на лечењу налазе форензички пацијенти на територији АП Војводине, и то Специјалној болници за психијатријске болести „др.Славољуб Бакаловић“ у Вршцу и Специјалној болници за психијатријске болести „Свети врачевци“ у Новом Кнежевцу.

Посете су реализоване ради праћења поступања према лицима на извршењу мера безбедности обавезног психијатријског лечења и чувања у здравственој установи, обавезног лечења наркомана и обавезног лечења алкохоличара а и на извршењу заштитних мера у прекршајном поступку.

Током посете, чланови тима су обишли одељења на којима су смештени форензички пацијенти ради упознавања са материјалним условима лечења. Обављени су разговори са запосленима о начину остваривања права ових пацијената.

Посебна пажња је била посвећена условима, начину и стандардима примене физичког спутавања као и спровођењу психо-социјалне рехабилитације. Извршен је увид у релевантну документацију, у протоколе и евиденције у вези са остваривањем права на приватност, као и у вези са остваривањем права на притужбе.

У ненадзираним разговорима са пацијентима главна тема је била поступање запослених према њима током извршења мера безбедности.

ЗАШТИТА ПРАВА СТАРИЈИХ ОСОБА

Омбудсман је у току 2020. године примио више притужби корисника у домовима за смештај старијих лица. Покренуто је и неколико поступака по сопственој иницијативи у случајевима када је процењено да околности указују на могуће постојање повреде права грађана од стране надлежних органа управе.

Подносиоци притужби у највећем броју случајева изражавали су незадовољство у вези са квалитетом задовољавања њихових потреба, односно указивали су на лошу комуникацију са особљем или управом домова у вези са остваривањем њихових права. Знатан број притужби односио се на компликације у вези са редовном исплатом „депарца“ тј. износа новца који се добије када се од личних прихода корисника одбију трошкови смештаја, односно износа на који имају право за личне потребе по решењу центра за социјални рад. Корисници су се жалили на кашњење, тј. неажурност домова у његовој исплати. Новац који корисници добијају користе за куповину лекова који су саставни део њихове терапије, а не добијају се на рецепт, куповину хране, одеће и слично. Неажурношћу у исплати сматрали су да се угрожавају њихова основна права јер на тај начин они нису у могућности да правовремено задовоље своје потребе. Такође, притужбе су се односиле на проблеме у остваривању права на помоћ грађанима у износу од 100 евра у динарској противвредности, што је била једна од мера Владе Републике Србије у борби против пандемије корона вируса. Корисници су се жалили и на неадекватну комуникацију са особљем и управом домова у којима су смештени, у смислу да нису правовремено добијали информације које су за њих значајне, као нпр. информације о њиховом здравственом стању, или да се у разговору са корисницима не поклања довољно пажње да им се одређене ствари и информације објасне на начин који је њима разумљив.

Из притужби је уочено да је најчешћи узрок њиховог подношења тај да корисници не располажу исправним информација у вези са условима и начином остваривању њихових права за време смештају

дому. У том смислу постоји простор за побољшање комуникације између особља домова и њихових корисника на обострано задовољство.

ПРИМЕР:

„Омбудсман је примио притужбу у којој се указује на незадовољство корисника Геронтолошког центра Бачка Паланка квалитетом здравствене заштите која му се пружа, комуникацијом са запосленима, те се изражава сумња у вези са (не)исплатом „цепарца“ на који корисник има право. Изјашњавајући се о наводима притужбе Геронтолошки центар доставио је и документацију из које је произлазило да притужбе нису утемељене. Корисник је у више наврата у писаној форми одбијао примену здравствених мера које су биле индиковане за његово здравствено стање, што је, на крају, резултирало трајним последицама на његову мобилност. Корисник је имао лична примања у виду инвалидске пензије и новчане накнаде за помоћ и негу другог лица која су кориштена за подмиривање трошкова смештаја, а средства за личне потребе су му редовно исплаћивана. Са запосленима у Геронтолошком центру није имао добру комуникацију из разлога што није прихватао информације и објашњења запослених у вези са његовим личним примањима, односном висином истих.“

ПРАВА СТАРИЈИХ ОСОБА СМЕШТЕНИХ У УСТАНОВАМА СОЦИЈАЛНЕ ЗАШТИТЕ ЗА ВРЕМЕ ПАНДЕМИЈЕ КОВИД-19

Као последицу пандемије Ковид-19 у 2020. години, Омбудсман је примио притужбе и водио поступке у вези са ситуацијама специфично везаним за епидемију.

У више наврата корисници геронтолошких центара или њихови сродници обрађали су се путем телефона или притужбом, изражавајући незадовољство и примедбе због тога што су због примене усвојених епидемиолошких мера за спречавање ширења вируса корона ускраћени у остваривању појединих права. Примедбе су се у највећој мери односиле на немогућност излагања из геронтолошких центара, те услове у којима се одвијају посете корисницима. Омбудсман је по сопственој иницијативи покренуо и поступке у вези са појавом вируса корона у установама за смештај старијих лица.

У ситуацији где су усвојене епидемиолошке мере у колизији са остваривањем појединих права појединаца, односно могућношћу задовољења појединих потреба сваког појединца као друштвеног бића, незахвално је давати оцену који интерес, односно право има превагу над другим. Геронтолошки центри су поступали по усвојеним мерама чији примарни циљ је била заштита здравља корисника. Ипак, сасвим је сигурно да корисницима није лако пала примена епидемиолошких мера и да су исте имале и одређени утицај на њихово психичко стање и у том делу треба оснажити установе, дакле запослене, ради давања адекватне подршке корисницима.

ПРИМЕР:

„Омбудсману се притужбом обратио старатељ корисника услуга Геронтолошког центра у Суботици. У притужби је изразио незадовољство због забране посета и ограничења кретања корисника, као и да му је тешко комуницирати са његовим штићеником на удаљености од 2 метра и уз коришћење маске јер он не чује добро. Због свега наведеног подносилац притужбе је истакао да је психичко стање његовог штићеника озбиљно погоршано. У току поступка је утврђено да је Геронтолошки центар поступао у складу са усвојеним епидемиолошким мерама, односно у складу са инструкцијама Министарства за рад, запошљавање, борачка и социјална питања.“

ОБЛАСТ ЗДРАВСТВЕНЕ ЗАШТИТЕ

Због пандемије корона вируса 2020. година је била специфична по многочему и памтићемо је као годину која је систем здравствене заштите у нашој земљи напрегла до крајњих граница. Неспорно је да су здравствени радници и здравствени систем поднели највеће оптерећење и треба има одати почаст на томе. Здравствени систем је у 2020. години функционисао под специфичним околностима због којих је у одређеној мери остваривање здравствене заштите одступало од уобичајеног начина.

Што се тиче притужби грађана, као и претходних година, грађани су се у току 2020. године обраћали Омбудсману притужбама које су се у највећој мери односиле на доступност здравствене заштите, односно немогућност заказивања специјалистичко-дијагностичких прегледа и процедура, што се поклапа са профилем притужби из претходних година. Одређен број притужби односио се и на опхођење здравствених радника према пацијентима, како у установама примарне здравствене заштите, тако и установама секундарног и терцијарног нивоа; од притужби које су се односиле на нељубазност па до притужби на примену појединих мера у ситуацији у којима им, према мишљењу притужиоца, није било места.

ПРИМЕРИ:

„Притужбу Омбудсману је поднела мајка чије је пунолетна кћерка у том моменту била на лечењу у Специјалној болници за психијатријске болести „Свети Врачеви“. Здравствено стање њеног детета захтевало је хоспитализацију, а у том моменту био је покренут и поступак за лишење пословне способности. Мајка је у притужби изнела низ замерки на услове боравка и лечења, опхођење здравствених радника према њеној кћерци посебно указујући на то да је она остала у другом стању за време боравка у болници. Представници Омбудсмана посетили су Болницу, којом приликом су обавили разговор са пацијенткињом. Састанку у болници присуствовали су и радници центра за социјални рад у чијој надлежности је била пацијенткиња. У оквиру поступка је утврђено да наводи мајке да је њена кћерка остала у другом стању у болници не одговарају истини, те да је и већина других навода неоснована. Ипак, утврђено је да постоји простор за побољшање одређених аспеката живота пацијената и њихове хигијене, те је у том смислу Омбудсман упутио мишљење болници. Такође, болници је указано да би било целисходно да донесе интерни акт (нпр. протокол) којим би се уредило поступање особља по евентуалним притужбама пацијената које се односе на сексуално узнемиравање и/или насиље.“

„Омбудсману је поднета притужба у којој се изражавало незадовољство начином поступања са пацијентима на Одељењу за палијативно збрињавање и терминална стања Опште болнице у Сремској Митровици. Према наводима притужбе, између осталог, пацијенти на том одељењу се физички спутавају без оправданог разлога, не дају информације о лечењу, те могућност избора интервенције. Представници Омбудсмана посетили су Болницу где су разговарали са њеним представницима, те су обишли одељење у питању где су разговарали са пацијентима. Утврђено је да се мера физичког спутавања примењује на Одељењу према пацијентима код којих постоји бојазан да ће повредити себе или друге, те да је уобичајено да се током ноћи ова мера примени на све пацијенте који се налазе на Одељењу, као и да се не води посебна евиденција о физичком спутавању пацијената. Након спроведеног поступка, имајући у виду међународне документе и позитивне прописе, као и принципе Стратегије за палијативно збрињавање Омбудсман је указао Општој болници да је неопходно да обезбеди да се мера физичког спутавања на Одељењу за палијативно збрињавање и терминална стања, као и на другим одељењима, примењује искључиво као крајња мера у ситуацијама када пацијент угрожава своју и/или безбедност другог лица у временски ограниченом периоду док опасност траје, када су претходно исцрпљене све мање рестриктивне мере. Надаље, да успостави транспарентну евиденцију о примени мере, те да је целисходно да донесе интерни акт којим ће регулисати питање примене физичког спутавања. Општа болница поступила је по препоруци.“

„Омбудсман је примио је притужбу грађанке у којој је изразила незадовољство због начина опхођења појединих запослених у Дому здравља Нови Сад, према њој као пацијенткињи. У току поступка је утврђено да се странка с притужбом исте садржине обратила и менаџменту Дома здравља, те да је ова здравствена установа предузела активности у вези са истом и да је пацијенткињи упућено извињење због насталог неспоразума и доживљене непријатности. Омбудсман је поступање Дома здравља оценио као позитивно, те истовремено указао да су запослени у јавним установама у обавези да се професионално и примерено односе према грађанима, на начин који поштује њихов лични интегритет и достојанство, да треба да буду љубазни, услужни и приступачни. Уколико дође до потешкоћа у комуникацији са грађанима потребно је да запослени, као представник јавне установе, прилагоди комуникацију тако да је усмери у што конкретнијем правцу, да настоји да у што већој мери буде од помоћи, јасно искаже спремност на сарадњу и пружи што потпуније и тачне информације и одговоре на евентуална питања.“

ПРАВА ОСОБА СА ИНВАЛИДИТЕТОМ

Иако суочене са бројним проблемима, особе са инвалидитетом не обраћају се често Омбудсману. Мали број притужби не говори о томе да проблеми не постоје, него да се особе са инвалидитетом тешко одлучују да се у вези са истим обрате институцијама. О разлогу зашто је то тако можемо само да претпостављамо, али уочено представља сигнал да особе са инвалидитетом у одређеној мери немају довољно поверења у институције, а самим тим и у друштво уопште. Особе са инвалидитетом су посебно осетљива група која се суочава са многобројним проблемима у свакодневном животу, са физичким и социјалним баријерама, а што све доводи до дискриминације ове популације. Прописи којима се регулише положај и права особа са инвалидитетом у Републици Србији су на задовољавајућем нивоу, међутим, проблем је примена истих у пракси. С наведеним у вези, Омбудсман сматра да би један од приоритета у овој области требало да буде обезбеђивање доследне примене прописа који исту регулишу, а затим и унапређивање постојећих решења.

ПРИМЕРИ:

„Омбудсману се обратило удружење које окупља слепе и слабовиде особе молбом за помоћ у остваривању изборног права за слепе и слабовиде особе на покрајинским изборима 2020. године. По постојећим решењима слепе и слабовиде особе изборно право остварују уз асистенцију личног пратиоца на начин да пратилац за њих заокружи на гласачком листићу опцију за коју лице оштећеног вида жели да гласа, а што је, према ставу удружења, опција која није комплементарна са начелом тајности гласања. Удружење је предложило да се усвоји решење да се на сваком бирачком месту штампа по примерак изборне листе на Брајевом писму, те картон величине гласачког листића са перфорираним кружићима на месту где се налазе бројеви испред имена кандидата или странке које лице оштећеног вида може да стави преко гласачког листића и самостално заокружи опцију за коју жели да гласа. Покрајинска изборна комисија се изјаснила да није у могућности да изађе у сусрет захтеву удружења јер је у моменту када се исто обратило штампање изборног материјала већ било у току.“

„Омбудсману се обратило удружење које окупља слепе и слабовиде особе указујући на проблем у вези са остваривањем права на увећани додатак за помоћ и негу другог лица. До проблема долази када се запосле лица оштећеног вида која су остваривала право на помоћ и негу другог лица и на увећани додатак по одредбама Закона о социјалној заштити³³. Због (привременог) запослења они постају осигураници пензијског и инвалидског осигурања и почињу да остварују право на додатак за помоћ и негу другог лица по одредбама Закона о пензијском и инвалидском осигурању. Након промене радног статуса они и даље имају право на увећани додатак за помоћ и негу другог лица по одредбама Закона о социјалној заштити јер се ради о лицима која имају 100% телесно оштећење и

³³ „Службени гласник РС“, број 24/2011

њихово здравствено стање у том погледу се не може побољшати, али се поступак признавања права након запослења мора поновити. Проблем настаје услед тога што ова лица по шест, седам месеци чекају на потврду Републичког фонда за пензијско и инвалидско осигурање (колико у просеку треба том органу да оконча поступак за признавање додатка за помоћ и негу другог лица по одредбама Закона о пензијском и инвалидском осигурању³⁴) коју морају приложити центру за социјални рад приликом подношења захтева за увећани додаток за помоћ и негу другог лица. Све док Фонд не оконча свој поступак они не могу поднети захтев центру за социјални рад, а Закон о социјалној заштити у члану 95. ст. 5 децидно прописује да се право признаје од дана подношења захтева. Последица горепоменуте ситуације је да ова категорија лица неколико месеци није у могућности да остварује право на увећани додаток за помоћ и негу другог лица што знатно утиче на њихов материјални статус јер се у највећем броју случајева ради о лицима која су слабијег социо-имовинског стања. С обзиром на то да се ради о системској проблему, Омбудсман је о притужби обавестио Заштитника грађана Републике Србије у намери заједничког рада на решавању истог.“

ПОСТУПАЊЕ ЈВП „ВОДЕ ВОЈВОДИНЕ“ У ВЕЗИ СА НАКНАДОМ ЗА ОДВОДЊАВАЊЕ

Током извештајне године, као и претходних година, грађани су се обраћали Омбудсману притужбама на поступање Јавног водопривредног предузећа „Воде Војводине“ (даље: ЈВП) у вези са утврђивањем накнаде за одводњавање. Иако се ради о мањем броју обраћања у односу на претходни период, грађани су и током извештајног периода у притужбама указивали да им ЈВП доставља решења којим се утврђује ова накнада, иако нису обвезници исте, будући да нису власници земљишта наведеног у решењима, као и на неблагоприятно поступање овог предузећа као првостепеног органа у жалбеним поступцима. На основу поднетих притужби уочено је да о жалбама у неким случајевима није решено више од годину и по дана, те да су у међувремену донета решења којим се накнада утврђује и за наредну годину, против којих су грађани такође изјављивали жалбе о којима опет није благовремено решено. Омбудсман је поступајући по притужбама покретао поступке, након чега је ЈВП поступало по жалбама у оквиру овлашћења првостепеног органа. У случајевима у којима је, према подацима катастра непокретности Републичког геодетског завода утврдило да подносиоци притужби нису власници предметног земљишта, ЈВП је поништавало донета решења. У неким случајевима грађани никада нису ни били власници предметног земљишта. Иако је ЈВП доносило решења по жалбама и тиме само у току поступка пред Омбудсманом отклонило недостатке, због неблагоприятног поступања грађани су били принуђени да изјављују жалбе против решења којим се задужују накнадом, која не би ни била донета да је о претходно изјављеним жалбама решено у законом прописаном року.

У случајевима у којима су грађани отуђили земљиште и исто годинама не користе, али купац и после дужег временског периода од закључења уговора о купопродаји у катастру непокретности није уписан као власник истог, ЈВП је става да као обвезника накнаде основано задужује лице које је према подацима катастра ималац права својине, те да чињеница да је о постојању уговора уписана забележка нема утицаја на исход поступка. Омбудсман је става да би ЈВП у оваквим ситуацијама, у циљу правне сигурности и заштите права грађана, требало приликом утврђивања накнаде да узме у обзир забележбе о постојању терета у виду постојања уговора о купопродаји земљишта, а све како би се на несумњив начин утврдило право власништва на предметном земљишту, а тиме и обвезник накнаде за одводњавање.

³⁴ „Службени гласник РС”, бр. 34/2003...86/2019

ПРИМЕР:

Омбудсману се обратила грађанка притужбом у којој је навела да јој ЈВП неколико година уназад доставља решења којим јој се утврђује накнада за одводњавање, иако није, нити је икада била власник земљишта које се у решењу наводи. Навела је да је против решења којим се утврђује накнада за период април – децембар 2018. године жалбу изјавила 2018. године, те да јој је достављено и решење којим се накнада утврђује за 2020. годину против којег је, такође, изјавила жалбу, али да о њеним жалбама није решено. Омбудсман је покренуо поступак, након чега је ЈВП разматрало поднете жалбе и донело решења којим се поништавају донета решења, будући да је утврдило да не постоји обавеза утврђена истим, јер подносиатеља притужбе није власник предметног земљишта.

ОДНОС ПОКРАЈИНСКИХ ОРГАНА УПРАВЕ ПРЕМА ГРАЂАНИМА

Обавеза је покрајинских органа управе да странкама омогуће брзо и делотворно остваривање њихових права и интереса, као и да поштују њихову личност и достојанство. Такође, њихова обавеза је да у оквиру својих права и дужности физичким и правним лицима омогуће несметано остваривање њихових права и обавеза, да сарађују са њима и дају им све потребне податке и обавештења. Поред тога што је, у већини случајева, обавеза обавештавања грађана о поступању по њиховим захтевима уређена прописима који регулишу материју на коју се исти односи, обавеза разматрања њихових представки, петиција и предлога, поступања по њима и обавештавања подносиоца о томе, прописана је и Покрајинском скупштинском одлуком о Покрајинској управи³⁵.

Као у претходном периоду и у извештајној години грађани су у притужбама указивали да су се писменим путем обраћали покрајинским органима управе, али да им нису достављена обавештења о њиховом поступању по поднетим захтевима и представкама. У готово свим случајевима органи су након обраћања Омбудсмана обавестили грађане о предузетом и тиме у току поступка отклонили недостатке. Омбудсман је става да поред благовременог поступања по захтевима, представкама, предлозима и петицијама и обавештавања о предузетом, покрајински органи управе треба увек када за то има простора да грађанима пруже што више информација од значаја за остваривање њихових права, а што би допринело и већој транспарентности у њиховом поступању.

ПРИМЕРИ:

„Омбудсману се обратила грађанка притужбом на поступање Покрајинског секретаријата за енергетику, грађевинарство и саобраћај којем се обратила поднеском везано за вршење инспекцијског надзора над изградњом објекта. Навела је да је од обраћања прошло неколико месеци, али да није обавештена о предузетим радњама. Покрајински секретаријат известио је Омбудсмана да је поступао по предметним поднесцима, као и да је у складу са одредбама Закон о планирању и изградњи извршио надзор над радом надлежног општинског грађевинског инспектора. На основу приложене документације утврђено је да је Покрајински секретаријат обавештење о предузетим радњама доставио у току поступка пред Омбудсманом.“

„Омбудсману је притужбу поднела грађанка у којој изразила незадовољство поступањем Управе за имовину АП Војводине у спровођењу поступка давања у закуп непокретности у јавној својини АП Војводине. Од Управе, како наводи, није добила тражене информације у вези са спровођењем конкурса на којем је учествовала. Након спроведеног поступка, Омбудсман није нашао неправилности у вези са спровођењем предметног поступка у односу на конкретан случај. Ипак, одређене околности су указале на то да да постоји простор за побољшање (транспарентности)

³⁵ „Службени лист АПВ”, бр. 37/2014, 54/2014 – др. пропис, 37/2016, 29/2017, 24/2019 и 66/2020

предметног конкурса те је Управи за имовину АП Војводине предложио да убудуће, приликом објављивања огласа за прибављање у својину или отуђење из јавне својине, те давања ствари у јавној својини у закуп, изричито наведе правне последице неприступања лица која су поднела пријаве или дала понуде, јавном отварању истих ,сматрајући да би то допринело већој транспарентности поступка и правној сигурности свих његових учесника.“

ПРИМЕНА ПРАВИЛА КОДЕКСА ПОНАШАЊА СЛУЖБЕНИКА И НАМЕШТЕНИКА У ПОКРАЈИНСКИМ ОРГАНИМА У 2020. ГОДИНИ

Уважавајући одредбе Кодекса понашања службеника и намештеника у органима Аутономне покрајине Војводине³⁶ органи Аутономне покрајине Војводине, у смислу овог Кодекса, дужни су да Омбудсману једном годишње, а најкасније до 31. јануара, за претходну годину поднесу Извештај о примени правила Кодекса.

На основу члана 20 став 2 Кодекса, извештај обавезно садржи: број запослених у органу, број поднетих притужби грађана на понашање запослених, врсте повреда овог Кодекса на које се у притужбама указује, податке о покренутим дисциплинским поступцима и изреченим дисциплинским мерама против запослених због повреде Кодекса, те оцену нивоа поштовања одредби Кодекса од стране запослених.

Осим Покрајинског секретаријата за здравство, који ни након упућене ургенције извештај није поднео, сви органи Аутономне покрајине Војводине који на основу члана 1 Кодекса имају ову обавезу, поступили су у складу са Кодексом и Омбудсману поднели извештаје.

На основу поднетих извештаја Омбудсман је утврдио да су запослени у органима АП Војводине упознати са одредбама Кодекса, да су се током 2020. године поштовала правила Кодекса, као и то да у истом периоду није било поднетих притужби грађана на понашање запослених у овим органима.

---

³⁶ „Службени лист АПВ”, број 18/2019

ОДНОСИ СА ЈАВНОШЋУ

Јавност је двоструко важна када је реч о раду Омбудсмана: прво, његов рад је јаван и, друго, јавност је драгоцен савезник Омбудсмана у остваривању његове функције заштитника људских права.

Омбудсман на неколико начина остварује своје присуство у јавности. Најпре преко извештаја – редовних и посебних, а затим и преко обавештења и саопштења којима грађане упознаје са прописима, односно повредама људских права. Овлашћење Омбудсмана да предлаже мере за побољшање стања у области заштите људских права такође је један од начина да свом раду обезбеди публицитет, као и истраживања, која спроводи у намери да идентификује проблеме и стекне што целовитији увод у стање људских права. Пажњи јавности Омбудсман се препоручује и организацијом саветовања и кампања којима промовише људска права као фундаментално друштвено добро, чиме даје свој допринос формирању демократске политичке културе. Да своју кључну улогу – заштиту људских права - Омбудсман не може остварити без утицаја јавности видљиво је и из Покрајинске скупштинске одлуке о Покрајинском заштитнику грађана – омбудсману, која Омбудсману пружа могућност да се обрати јавности када орган управе одбије да поступи по његовој препоруци. Поред тога, Омбудсман је овлашћен да јавно препоручи разрешење функционера који је одговоран за повреду права грађана, као и да покрене кривични, прекршајни и други одговарајући поступак када нађе да у радњама функционера или запосленог у органу управе има елемената кривичног или другог кажњивог дела.

Постоје још три активности којима Омбудсман осигурава пажњу јавности, а то су научне конференције и стручни скупови, издавачка делатност, као и школа људских права, коју Омбудсман организује већ трећу годину заредом.

Почетком марта, Омбудсман је упозорио грађане АП Војводине да број оболелих у земљи зависи од њиховог понашања. Апелујући на грађане да следе савете стручњака и да се понашају на начин који унапређује и њихово, као и благостање њихових суграђана, Омбудсман је, преко медија, објавио нове бројеве телефона на које су грађани, у циљу брже и ефикасније комуникације, могли подносити своје притужбе.

Као и ранијих година, рад Омбудсмана редовно је пратила Радио-телевизија Војводине (РТВ), посебно Ромска редакција ове телевизије. Треба поменути и да је РТВ, крајем октобра, емитовала специјалну емисију о људском достојанству, најављујући на тај начин четврту по реду регионалну научну-стручну конференцију коју је Омбудсман организовао на тему „Право на људско достојанство“.

Рад Омбудсмана континуирано прати и о његовим активностима на коректан и професионалан начин извештава Радио 021, као и интернет платформа овог радија. О активностима Омбудсмана извештавали су и интернет портали: Локалне вести, Нови Сад онлајн, Моја Бачка Топола, Мој Бечеј, 013инфо, Маглочистач, Светионик, Vajdaság МА, Директно.рс, 692.нет, Србобран.нет, Мондо, Градски.онлине, Инфо.орг, Телеграф, Наше Место и други. Поред Радио-телевизије Војводине, о раду Омбудсмана извештавале су и Радио-телевизија Србије, телевизије Н1 и Нова С, Канал 9, Радио телевизија Суботица, Балкантв и Радио телевизија Панчево. Од радио станица које су извештавале о активностима Омбудсмана треба поменути ОК Радио, Радио Оцаке, Радио Дунав, Радио Делту и Ами Радио. Наравно, информације о Омбудсману могле су се наћи и на страницама штампаних медија: „Дневника“, „Политике“, „Данаса“, „Новог магазина“, „Независних новина“, „Новости“, „Хрватске ријечи“, „Магуар

Szo-a“ и „Блица“. Вести о активностима Омбудсмана нудили су и интернет претраживачи информативних сајтова: TIME.rs, Наслови.нет, Вести.рс, као и вебсајт за дељење и размену видеодатотека Јутјуб (YouTube).

Као што се из горњег параграфа може видети, о раду Омбудсмана извештавали су локални, покрајински и републички медији, штампани и електронски, а информације су биле доступне на језику већине, као и на језицима мањинских заједница. Најчешће коришћена новинарска форма у извештавању су биле вести, извештаји и интервјуи.

Рад Омбудсмана се могао пратити и преко друштвених мрежа.

ДРУШТВЕНЕ МРЕЖЕ

Фејсбук страница Омбудсмана је на крају 2020. године имала укупно 2.039 пратилаца. Страницу већином прате млађе и особе женског пола. Пратиоци из Србије чине 83% укупног броја пратилаца странице, а међу пратиоцима су и грађани који живе у региону, затим у Немачкој, Америци, Аустрији, Мађарској, Великој Британији и Италији. Највећу пажњу јавности на Фејсбук друштвеној мрежи је током 2020. године привукла вест о округлом столу „Успех и постигнуће из перспективе жена“ којег Омбудсман организовао поводом обележавања 8. марта - Међународног дана жена. Велику пажњу је привукла и објава од 16. новембра 2020. године о унапређењу процедуре пријаве рођења детета, где је Клинички центар Војводине усвојио предлог Омбудсмана и издао налог надлежним лицима ради израде интерног акта којим ће процес пријаве рођења бити уређен сагласно позитивним законским прописима и упућеним препорукама.

Твитер страница Омбудсмана на крају 2020. године пратило је преко две и по хиљаде пратилаца. Највише пажње је привукао твит о четвртој регионалној научно-стручној конференцији „Право на људско достојанство“ коју је Омбудсман организовао путем зум-платформе 30. октобра 2020. године. Са великом пажњом су били праћени и информативни твитови са обавештењима и упутствима о понашању током пандемије изазване корона вирусом.

Инстаграм налог Омбудсмана на крају године има 528 пратилаца, већином из Новог Сада и Београда, просечне старости од 25 до 44 године, а већина пратилаца је женског пола (67%).

Поред друштвених мрежа Фејсбук и Твитер, Омбудсман је присутан и на видео-платформи Јутјуб (YouTube), на којој се редовно објављују видео-прилози о институцији емитовани у медијима. На овом каналу је било 1.400 прегледа, а најчешћи посетиоци су биле особе женског пола.

ИНТЕРНЕТ ПРЕЗЕНТАЦИЈА

У току 2020. године, интернет-презентација Омбудсмана (www.ombudsmanarv.org) посећена је 15.494 пута и укупно је погледано 39.064 страница презентације. По једној сесији посетиоци су, у просеку, отварали три странице интернет-презентације.

Интернет-презентацији најчешће се приступало претрагом на интернету, непосредним укуцавањем адресе сајта у интернет-претраживачу, путем друштвених мрежа Фејсбук и Твитер и преко линкова са других сајтова.

Највише посетилаца интернет-презентације било је из Републике Србије: из Београда (44,26% посетилаца), Новог Сада (38,85%), док је посетилаца из осталих градова и држава било мање, и то најчешће у случајевима претраге у неком од интернет-претраживача.

На веб сајт Омбудсмана највише приступа су остварили грађани старости између 35 и 44 година (21,94%), а по статистици претраживача Гугл (Google) и ове године, као и прошле, сајту су више приступале жене (60%) него мушкарци (40%).

Поред почетне странице, посетиоци су најчешће посећивали контакт страницу презентације, страницу о омбудсману и заменицима, као и страницу „Обратите нам се“. Путем странице за подношење притужбе, онлајн-формулар је ове године попунило 26 посетилаца.

Од објављених вести, најава и саопштења најчешће су биле посећене следеће странице:

- Најава акције садње дрвета поводом кампање „За нови живот“, која је спроведена у јануару 2020. године (2.626 посета)
- Вест о одржаном округлом столу „Успех и постигнуће из перспективе жена“ од 2. марта 2020. године (1.082 посете)
- Страница са информацијама о вирусу Ковид 19 (1.067 посета)

СТАТИСТИКА

Покрајинска скупштинска одлука о Покрајинском заштитнику грађана – омбудсману, у члану 31 прописује да Омбудсман покреће поступак по притужби грађана или по сопственој иницијативи. Грађани се обраћају писмено, лично – доласком у службене просторије, телефоном и путем интернета. За сваку притужбу која се прими у писменој форми – било да је дата попуњавањем обрасца, написана неформално, изјављена у записник или достављена попуњавањем електронског обрасца – образује се предмет.

Поред поступања по притужбама грађана који сматрају да су им актом или радњом органа управе повређена људска права, Омбудсман може поступити и по сопственој иницијативи, на основу сазнања из медија, извештаја органа или из других извора, ако оцени да је вероватно да постоји или да је постојала повреда људских права од стране органа управе.

Омбудсману се у току 2020. години обратило 1033 грађана. У највећем броју случајева грађани су се обраћали због проблема у вези са остваривањем права која спадају у корпус социјално – економских права, као што су права по основу рада, права у области социјалне заштите, права на здравствену заштиту и права потрошача, као и притужбама које се односе на рад судова и добру управу. Такође, указивали су на проблеме у вези са пружањем комуналних и других делатности од општег интереса. Грађани су након разговора информисани о прописима који уређују предметну материју, дат је савет о поступку у којем могу остварити своја права, уколико такав поступак постоји, и упућени су на надлежан орган коме се могу обратити ради заштите својих на закону заснованих интереса.

На основу притужби грађана Омбудсман је формирао 283 предмета, док је 109 поступака покренуто по сопственој иницијативи.

Од 392 укупно формираних предмета Омбудсман је у 2020. години решио 343 предмета, а 49 предмета у раду је пренето у 2021. годину.

СТАТУС ПРЕДМЕТА	БРОЈ	ПРОЦЕНАТ
Предмети покренути на основу притужби грађана		
Решени предмети	271	96%
Предмети у раду	12	4%
УКУПНО	283	100%
Предмети покренути по сопственој иницијативи		
Решени предмети	72	66%
Предмети у раду	37	34%
УКУПНО	109	100%
Укупан број предмета		
Решени предмети	343	87,5%
Предмети у раду	49	12,5
УКУПНО ПРЕДМЕТА	392	100%

Омбудсман има четири заменика. По један заменик изабран је за следеће области: права националних мањина, права детета, равноправност полова и заштита људских права која нису у надлежности специјализованих заменика (општа права).

Све притужбе које Омбудсман прими у току године и предмети формирану по сопственој иницијативи могу се поделити у четири области: заштита права националних мањина, заштита права детета, равноправност полова и заштита људских права у другим областима – општа људска права.

Област	По сопственој иницијативи	Притужбе грађана	Укупно решених предмета
Заштита људских права у другим областима – општих људских права	13	220	233
Заштита права детета	48	49	97
Равноправност полова	33	9	42
Заштита права националних мањина	15	5	20
УКУПНО	109	283	392

Притужбе грађана који су се обраћали Омбудсману највише су се односиле на проблеме у вези са пружањем услуга из делатности од општег економског интереса (7%), са остваривањем права по основу рада (5%), у вези са поверавањем детета и уређењем виђања (5%), имовинско правним односима (4%), остваривањем права у области здравствене (4%) и социјалне заштите (3%).

РЕЗУЛТАТИ РЕШЕНИХ ПРЕДМЕТА

На крају извештајне године 343 предмета је решено, а рад на 49 предмета је још увек био у току.

Од 343 решена предмета:

у 56% случајева Омбудсман није имао овлашћења да поступа, али је у 90% ових случајева дат правни савет на основу члана 19 Покрајинске скупштинске одлуке о Покрајинском заштитнику грађана – омбудсману, којом је прописано да је Омбудсман овлашћен да грађане информише о прописима и даје правне савете о могућностима остваривања њихових права, упућујући подносиоца притужбе на покретање одговарајућег правног поступка пред надлежним органима, ако је такав поступак предвиђен,

у 10% случајева, неправилност у раду коју је утврдио Омбудсман орган је отклонио током поступка;

у 19% случајева, после истраге, утврђено је да нису повређена људска права, односно није утврђена неправилност у поступању;

на основу 10 притужби (3%) Омбудсман је упутио мишљење одговорном органу ради отклањања уочених неправилности у раду органа

у осталим случајевима у којима је покренута истрага предмети су решени тако што су или уступљени на решавање другом органу, или повучени од стране подносиоца притужбе

ФИНАНСИРАЊЕ ПОКРАЈИНСКОГ ЗАШТИТНИКА ГРАЂАНА- ОМБУДСМАНА

Финансијска средства за рад Покрајинског заштитника грађана - омбудсмана обезбеђена су Покрајинском скупштинском одлуком о буџету Аутономне покрајине Војводине за 2020. годину („Службени лист АПВ“ број 54/2019, 12/2020, 25/2020) и извршавана су на следећи начин:

Конто	Назив конта	План	Извршење	Процент извршења
4111	Плате, додаци и накнаде запослених	33.337.062,43	30.348.483,08	91,04
4121	Допринос за пензијско и инвалидско осигурање	3.833.762,18	3.490.075,60	91,04
4122	Допринос за здравствено осигурање	1.716.858,72	1.562.946,86	91,04
4131	Накнаде у натури	390.850,72	368.132,98	94,19
4141	Исплата накнада за време одсуствовања с посла на терет фондова	400.000,00	0,00	0,00
4143	Отпремнине и помоћи	250.000,00	69.789,00	27,92
4144	Помоћ у медиц. леч. запосл. или чл. уже породице и др. пом. запосленом	968.054,81	915.159,77	94,54
4151	Накнаде трошкова за запослене	1.129.187,89	479.385,29	42,45
4161	Награде запосленима и остали посебни расходи	67.000,00	64.197,89	95,82
4211	Трошкови платног промета и банкарских услуга	15.000,00	500,00	3,33
4214	Услуге комуникација	180.000,00	57.486,78	31,94
4221	Трошкови службених путовања у земљи	100.000,00	0,00	0,00
4222	Трошкови службених путовања у иностранство	199.000,00	0,00	0,00
4231	Административне услуге	78.180,77	0,00	0,00
4232	Компјутерске услуге	72.000,00	0,00	0,00
4233	Услуге образовања и усавршавања запослених	270.000,00	28.380,00	10,51
4234	Услуге информисања	180.000,00	0,00	0,00
4235	Стручне услуге	1.250.000,00	412.144,48	32,97
4237	Репрезентација	450.000,00	199.740,00	44,39
4239	Остале опште услуге	90.000,00	55.220,80	61,36
4261	Административни материјал	63.000,00	0,00	0,00
4263	Материјали за образовање и усавршавање запослених	270.000,00	175.829,98	65,12
4441	Негативне курсне разлике	2.000,00	0,00	0,00
4621	Текуће дотације међународним организацијама	90.000,00	41.276,73	45,86
4651	Остале текуће дотације и трансфери	72.000,00	31.409,13	43,62
4821	Остали порези	5.000,00	1.262,73	25,25
4822	Обавезне таксе	5.000,00	870,00	17,40
4823	Новчане казне, пенали и камате	2.000,00	0,00	0,00
	УКУПНО:	45.485.957,52	38.302.291,10	84,21